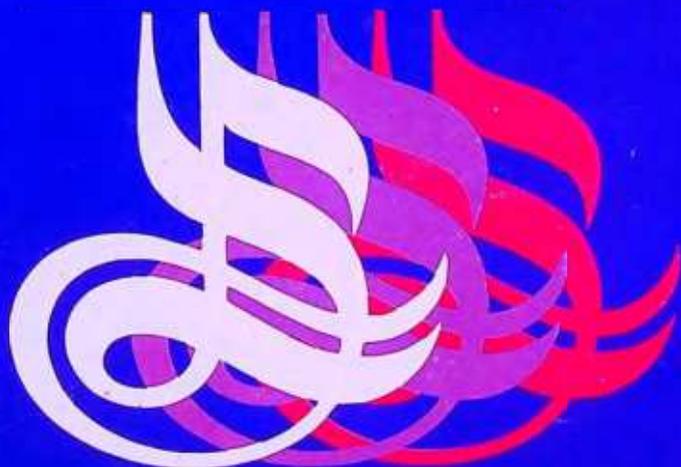

К 78/П 41

120000868177

хор
„Дунавски звуци“

1936

1986

P Y C E

K 78/1741

50 ГОДИНИ
ПРЕДСТАВИТЕЛЕН СМЕСЕН ХОР
„ДУНАВСКИ ЗВУЦИ“
ПРИ ОБРАЗЦОВО НАРОДНО ЧИТАЛИЩЕ
„АНГЕЛ КЪНЧЕВ“ – РУСЕ

Регионална библиотека
"Любен Каравелов"

120000868177

1986

0911711

З. а. Михаил Ангелов
главен художествен ръководител

*Кръстьо ГЕНОВ – първият диригент
Симеон СТАТЕЛОВ
Н. а. Георги РОБЕВ*

*З. а. Михаил МИЛКОВ
Милен НАЧЕВ*

Жанет НИКОЛОВА-БЕНУН
Симеон РОЕВ

Марияна ДИМИТРОВА
Софка ИНДЖОВА

ВДЪХНОВЕНАТА И ВДЪХНОВЯВАЩА ПЕСЕН СВЪРЗВА ХОРАТА, ИЗДИГА ГИ ДУХОВНО И УКРЕПВА ТЕХНИТЕ СТРЕМЕЖИ КЪМ ЕДИН ПО-СВЪРШЕНО УСТРОЕН СВЯТ.

Тодор ЖИВКОВ

Представителният смесен хор „Дунавски звуци“ при Образцовото народно читалище „Ангел Кънчев“ в Русе навърши 50 години. Едно полувековно творческо дело се вписва в измеренията на социалистическата ни музикална култура, приобщава се към висините на българското хорово пеене, става повод за радостен и светъл юбилеен празник.

Обич към песента и красотата в името на човека и най-хуманните идеали на нашето време – это съкровения смисъл на изкуството, което „Дунавски звуци“ създава в продължение на 50 години. Неговият „златен“ юбилей ни връща сега във времето, за да огледаме отново изминатия път, съизмерим с обичта, всеотдайния труд и вдъхновението, път на творческо съзряване и художествен устрем към най-високите върхове на българската певческа слава.

Осъществил скромно първите си изяви, хоровият колектив преминава през школовката на националната ни певческа традиция с нейното изключително богатство и фолклорни инвенции, за да блесне след време с интерпретацията на големите кантатно-ораториални творби, на такива вокално-симфонични шедьоври като Девета симфония от Бетховен, „Стабат матер“ от Росини, „Реквием“ от Верди, „Иван Грозни“ и „Александър Невски“ от Проко-

фиев, с произведения и на други съветски, руски и европейски автори. И макар с годините „Дунавски звуци“ непрекъснато да разширява репертоарните си територии, той винаги съхранява пиетета си към българската музика. За него тя си остава мяра на родолюбието и достойнството, родов корен, от който черпи сили за нови полети.

Този бегъл преглед е само един общ ориентир, защото е невъзможно да се обхване всичко онова, което хорът е изпълил през своите 50 години. Но ако се вгледаме по-внимателно в неговите концертни програми, ако проследим представянето му на нашите и чуждестранни фестивали, конкурси и турнета, ще открием умелата и настъпателна репертоарна политика – свидетелство за далновидност, прецизен вкус и съвременни художествени критерии. Ще открием една добре обмислена стратегия, която отчита зарядите на всеотдайността и амбицията да се върви към свършенство, която спомага да се овладеят и най-високите върхове на хоровото изкуство.

Разбира се, решаващ дял за това имат художествените ръководители – з.а. Михаил Ангелов, Симеон Стателов, н.а. Михаил Милков, екипът сътрудници, които с талант и вдъхновение, упорито

и настойчиво, година след година изграждат музикалната култура на състава, разкриват му тайните и магията на хоровото музициране, извайват неговите блестящи качества. В резултат на всичко това днес „Дунавски звуци“ е представителна институция с четири хора, които имат своя специфика на развитие, свой принос в общото дело, за да се слоят всички в един превъзходен ансамбъл, в обща органична формация, която се откроява със своята славянска звучност, с характерната си многобагрена, сочна, бляскава, тембриста звукова палитра, с изключителните си артистично-интерпретаторски постижения. Едно с труд извоювано майсторство, което обхваща в своята амплитуда и най-дълбоките драматични изживявания, и най-нежните лирични трепети на човешкото сърце.

И все пак кои са върховите постижения, до които достига в полувековната си биография хор „Дунавски звуци“? Трудно може да се даде еднозначен отговор на този въпрос. Защото не е само художественото съвършенство, което определя стремежите на ръководители и хористи. Социалните и граждански измерения на техните прояви са не по-малко присъщи на хора. А и той е винаги в движение и развитие, пред нови цели и творчески задачи, които постоянно изменят гледната точка и критерия за оценка. В този смисъл до славата, блясъка и овациите за нашия хор в парижката зала „Плейел“ при изпълнението на ораторията „Иван Грозни“ може да се постави силата на вдъхновението, братството, солидарността и хуманните подбуди, проявени при последното турне в СССР, когато „Дунавски звуци“ решава да изнесе извънреден концерт за героите, отстраняващи последиците от Чернобилската авария. А нима един концерт в миналото пред ранени съветски бойци е носел по-малко удовлетворение, отколкото днес аплодисментите в многолюдната възторжена зала?

Натрупал внушителен творчески актив от многобройните си концерти и премиерни изяви, завоювал отличия на всички наши републикански фестивали и поредица награди от международни хорови конкурси, вписал в биографията си четири турнета в СССР, по две във Франция, Гърция и Румъния и по едно в Унгария и Полша, днес, на хребета на своята 50-годишнина, хор „Дунавски звуци“ е Представителен не само по звание, а и в същността си на социалистическа културна институция. Той е извоювал правото си да чертае сам траекториите на своя възход,

да бъде пример и еталон в хоровото ни изкуство, да създава нови критерии за художествени стойности. Надраснал многократно общоприетите мащаби на самодейността, той се радва сега на уважението и пълноценното партньорство на много наши и чужди професионални състави, на признанието и възхищението на критиката, респектирана и едновременно очарована от неговото изкуство. Затова и гордостта да бъдеш хорист в „Дунавски звуци“ е синоним не само на талант, музикална култура и граждански добродетели, тя е равнозначна на дълга да дадеш всичко най-хубаво от себе си, всичко, на което си способен...

В едно свое интервю видният композитор и музикален педагог проф. Георги Димитров сочи, че първопричините за извънмерния успех на хоровото изкуство у нас се коренят в непоклатимите устои на социалистическия строй, в динамичните темпове на културната революция, в априлския обществен климат, в който се разгръща и процъфтява творческият гений на българина. Ако конкретизираме тези мисли и ги отнесем към „Дунавски звуци“, не може да не посочим, че дял в цялостното израстване на хора имат изключителните грижи, които партийните и държавни ръководства на Русенски окръг полагат за развитието на художествената самодейност и нашите водещи колективи, за техния цялостен идеен и естетико-художествен ръст, за активните им изяви. А фактът, че председател на хор „Дунавски звуци“ е председателят на Изпълнителния комитет на ОНС Кирил Дочев, сам по себе си потвърждава тези мисли. Един избор, който носи пълно удовлетворение на хора и признание за неговата класа и успехи, но е и задължение за нови творчески полети.

Полувековният юбилей на „Дунавски звуци“ обаче не е само възхита и размисъл за постиженията, той е равностетка и отчет пред обществеността. Наред с всичко друго, той е и поглед към бъдното, за да се открият следващите цели – едно пълно осмисляне на цялостната културна стратегия в съответствие с повелите на времето, с партийните задачи за развитие на нацията, за многостранния социалистически възход на родината.

И отново на път през годините с нов ентузиазъм и непомръкваща енергия, с нови амбиции и далечни прицели. Защото неподвластно на времето остава само онова изкуство, което вдъхва увереност във вечния стремеж на човека към съвършенство.

Край Русе Дунав тече пълноводен и внушителен, разлял се е нашироко и властно. Преминавайки през различни държави, той събира водите на много притоци, започвайки от далечните извори на Шварцвалд. Но кой е първоизворът на хор „Дунавски звуци“, носещ частица от името на великата река? Кои са ония източници, които постепенно подхранват и обогатяват неговата художествена сила и го правят респектираща хорова формация? Или, най-малкото, кои са ония факти и събития – първоначалният тласък и първата искра, от които пламва обичта към песента, за да се разгори и превърне в постоянен и жив огън на сърцата? И макар да става дума за развитието на певчески състав, не е без значение да се осветлят някои от историческите и социални корени, които обуславят неговото дело и художествени постижения. Защото хоровото музициране като лакмус попива в себе си всички особености и тежнини на времето, то е резонатор, който особено чувствително вражда в своите трептения най-съкровени мисли и чувства на народната душевност, на обществения стремежи и идеали.

По силата на ред обстоятелства Русе е от малкото български градове, които още през втората половина на миналия век заживяват със самосъзнанието на музикални и певчески центрове. Разположен на пътя между Европа, Влашко и Цариград, изходен пункт към Русия и Черно море, той бързо се развива като търговски, транспортен и културно-просветен център, седалище на един от най-големите вилаети на Османската империя – от Тулча и Варна до Ниш и Белград. Всичко това благоприятства в града да навлязат новите идеи и стоки, новият бит и мода, европейската култура, музиката. Още през 60-те години на миналия век в Русе се появяват чуждестранни консулства и корабни агенции, откриват се първата печатница и книжарница, издава се вестник, строи се първата жп линия у нас. Градът придобива самочувствие на принадлежност към Европа, макар да носи много от белезите на едрата ориенталска „шарка“. Италианският пътешественик и журналист Ментегаца, посетил по онова време нашите места, пише: *„В Русчук има наченки на обществен живот. Зимно време се учредяват вечеринки. Певчиците в кафе-шантаните, които наводняват Изтока, не отминават града. Европейската носия преобладава. Търговията също прави смели крачки... При идването на властния реформатор Мид-*

хат нашиа танците, „балото“, музиката стават „всеобща слабост“... 9

Нека не забравяме и обстоятелството, че само реката дели града от отсрещния бряг, където е Русия и свободата, където е българската революционна емиграция... А идва и времето, когато възрожденският светлик на читалище „Зора“ се разгаря в буен революционен пламък и в малката къщица на Баба Тонка на дунавския бряг все по-често се мяркат сенки на комити, прехвърля се оръжие, разгорещени глави говорят разгорещени слова и дават обет да не пожелат живота си за освобождението на Отечеството, а в късните нощни часове тихо, но властно, мъжки дрезгави гласове запяват нечувани дотогава песни...

В това неспокойно и метежно време песента обединява сърцата и ги кара да туптят в един ритъм, тя намира своето място като действителен призив за свобода, като емоционален изблик на стремежа за нов живот, като жив и пламенен символ. Затова не трябва да ни учудва фактът, че точно в годините на революционна борба и успоредно с нея, дори и като своеобразна проява на революционния дух в града, се организира първото певческо дружество през 1870 година. Негов основател е русенецът Тодор Хаджистанчев – учител, журналист, писател и драматург, пламенна и колоритна личност. С присъщия си ентузиазъм той събира група „простички и еснафски младежи, които вместо да ходят по улиците и да дремят по кахвенетата, всяка вечер бързат да затворят дюгените и тичат в училището, дето се събират и с голямо усърдие учат... пенне“ (в „Право“, бр. 4, 1870 г.). За кратко време хорът успява да измести от църквата „Св. Троица“ гръцкото пеене с черковно-славянско, което още веднъж подчертава родолюбивите пориви на първите русенски хористи.

В ония години на патриотичен подем и високи идеали от певческото дружество се раждат и първият русенски оркестър, ръководен от Никола Сакеларов, и читалищната театрална трупа – своеобразно прикритие на дейността на Русенския революционен комитет. В нейните постановки могат да се открият и театрални, и музикални, и революционни изблици, един синтез на възрожденско въодушевление, което Вазов сполучливо нарича „пиянството на един народ“.

Семето, посято от Тодор Хаджистанчев, след Освобождението на България избуява в нови хорови състави. Бурно се развива и Русе по онова време.

10 Архитекти от Виена и други европейски центрове чертаят строителни планове, расте броят на банките и търговските кантори, растат разкошни домове и красиви обществени сгради. Градът бързо придобива новия си урбанистичен и архитектурен облик – доказателство за изискан вкус, за амбицията и самочувствието и ние да бъдем като Европа. Едно изключително богатство, с което русенци особено се гордеят и което поражда стремежа към нови духовни занимания, а между тях по силата на традицията музиката отново е на почетно място.

Тук заслужава да се отбележи дейността на Катедралния хор, по-късно преименуван в Русенски граждански певчески хор, а след това – в Народен хор при катедралната църква „Св. Троица“, дейността на любителския певчески хор при църквата „Св. Георги“, Добруджанския народен хор, железничарския хор „П.Р. Славейков“, партийния хор от времето на Русенската комуна, хор „Муза“, хора на дружество „Добриня“ и др.

Много са и радетелите диригенти на хоровото дело в Русе, главно из средата на българското учителство, като Атанас Паунов, който създава няколко граждански и училищни хорове, а през 1891 г. полага основите на музикалното дружество „Лира“ – фундаментална роля за сплотяването на музикалните среди в града. Не бива да се отмина и имената на диригентите Петър Рендов, Милчо Шипков, Михаил Константинов, Александър Йорджанчиев, Панайот Димитров (Отето), особено на Иван Сорокин и Борис Пинтев, както и на диригента локомотивен машинист Марин Николов, на Илия Йорданов и др.

По времето на Иван Сорокин и Борис Пинтев Катедралният хор и хор „Св. Георги“ са водещи в нашето хорово пеене и оттогава навярно съществува традицията в Русе да има винаги два силни хора, които да дават облик на музикалните прояви в града. През 1929 г. съставът на Сорокин участва в програмата на „Варненско лято“, печели славата на първенец и осъществява задграничното си турне в Букурещ, а след това и в Югославия.

С не по-малка амбиция се развива и хор „Св. Георги“ с диригент Борис Пинтев, който има определени заслуги за свикването на хоровия събор в Русе през ноември 1929 г. и за организационното укрепване на Съюза на народните хорове като инициатор на неговия IV конгрес през май 1931 г. в Русе. На десетгодишния юбилей на състава в приветствена реч председателят на Съюза, композиторът и

общественикът Петко Стайнов отбелязва, че „хор „Св. Георги“ – това е стълбът, на който се изгради нашето дело, че няма друга хорова организация, която с бляскавите си успехи да си е извоювала симпатиите на цяла България.“

И пак Петко Стайнов по повод юбилейни годишнини в Русе подчертава: „хор „П.Р. Славейков“ в много случаи надхвърля кръга на културните задачи на средата, от която изхожда..., а силните и ловки ръце на неговия скромно, честен и надарен диригент еднакво сърчно въртят както лоста на машината, така и диригентската палка...“

Могат да се посочат още много примери на всеотдайно и безкористно служене на песента, примери на ентузиазъм и оптимизъм, които залагат в основата на плодотворните хорови традиции на града. И ако сега само ги шрихираме, то е за да подкрепим мисълта, че днешните успехи имат своя подтик и движещи стимули в традицията на миналото, че това е първоосновата на тези завоевания, „Шварцвалдският извор“ на „Дунавски звуци“. Неговите хористи днес се считат законни наследници на тези традиции и техни достойни продължители. Достойни, разбира се, не означава единствени, но от богатата съкровищница на миналото те черпят за себе си поука с не по-малка всеотдайност да вървят по пътя на предходниците, да изведат техния стремеж на още по-голяма висота, като служат чрез изкуството си на народа. Защото традициите трябва да се развиват – те не са отъпкан коловоз, а пътеводна звезда, която осветява пътя към бъдещето.

Всички, които са писали за миналото на „Дунавски звуци“ отбелязват факта, че той започва творческия си път като малък смесен квартален хор. Един състав предимно от синове и дъщери на работнически семейства в покрайнините на града, без особени възможности за изява. За разлика от тогавашните елитни русенски хорове, с квалифицирани диригенти и добре школувани певци, тук явно е налице едно по-друго явление, колкото културно, толкова и социално, следствие на младежка инициативност и разпаденост, търсеща реализация на стремежа си към духовно развитие. Затова и в брошурата по случай 25-годишния юбилей на хора авторите Веселина Неделчева и Петър Станев първоначално пишат за „група ентузиасирани младежи и девойки“, която постепенно „придобива физиономия на смесен хор“. Обстоятелство, предизвикващо и някои колебания, когато трябва да се определи точната дата на създа-

ването на хора. В по-старите сведения се посочва есента на 1934 г., а в по-новите – 1936. Надделява становището, че това е станало през 1936 г. А и едно писмо и няколко снимки, изпратени от диригент-основателя Кръстю Ганев, подкрепят втората версия, допълвайки с интересни подробности началните стъпки и работническото потекло на хора. „Скъпи Стателов, обръщам се към вас – пише Кр. Ганев в писмо от 23 юни 1972 г., – защото не зная има ли в момента от ония поборници-основоположници Стойчев, Д. Екзаров, М. Арнаудов, Н. Станев, В. Константинов и пр., с които (без Н. Станев) сложихме началото на днешния хор „Дунавски звуци“. Той израсна от хор „Св. Петка“, а хор „Св. Петка“ бе продължител на делото на хор „Петко Стайнов“, основан лично от мен през 1936 г. като работнически хор при Окръжния съвет на синдикатите при Дома на организираното работничество в Русе... При разтуряне на Работническия синдикален съвет хорът „П. Стайнов“ премина изцяло в Бежкова махала, Хаджикирова, Новата махала, откъдето бяхме всички ние, работници от съседните фабрики, и така сложихме началото...”

За председател на хора е избран авторитетният Марин Арнаудов, един от основоположниците на Русенския добруджански хор, а за секретар – гимназистът Димитър Екзаров. Между основателите са и Йордан Василев, Николай Славов, Атанас Върбанов и др. При тези обединения и преименувания обаче явно са се получили неизбежните „сътресения на пластове“, защото в снимката на хор „Петко Стайнов“ се наброяват 22 хористи и 9 хористки, а в една от първите снимки на обединения състав са зафиксирани 16 девойки и 17 младежи. Като цяло се налага впечатлението и за едно трудно „прохождение“ и организационни лъкатушения, характерни за културната дейност в условията на буржоазната държава и особено в работническите среди, за които тогавашната власт не полага и най-елементарни грижи. Да не забравяме и обстоятелството, че събитията се развиват след преврата от 19 май 1934 г., когато у нас се ликвидират демократичните свободи, а държавното управление се фашизира изцяло.

Освен това, за да съществува един художествен колектив, колкото и да е скромен в изискванията си, все пак се нуждае от средства и условия за работа. Отначало младежният състав е приютен от родителско-учителския комитет при кварталното училище „Кирил и Методий“, не единственото, което полу-

чава реално, е възможността да ползува училищния коридор като „репетиционна“ и да участва в съвместните тържества. Явно недостатъчно като амбиция и художествено удовлетворение, защото по-късно съставът приема предложението му субсидия от настоятелството на новостроящата се квартална църква „Св. Петка“, на името на която започват да го наричат. Той запазва светския си облик, но се задължава след построяване на църквата да участва в празничните религиозни обряди. Компромисът явно е бил неизбежен и все пак е спасителен изход пред опасността от разпадане, още повече че в ония години така са се издържали повечето от нашите хорви състави.

По това време в ръководството на хора настъпва промяна. На мястото на изселилия се от Русе Кръстю Ганев идва нов диригент – по-опитният и по-дейният Иван Ангелов. Той активизира подготовката на състава и поставя пред него по-значими цели. В резултат се осъществяват и концертите в някои села на окръга, а след това и в Тутракан, Силистра и Разград. Дейността обаче се затруднява все повече в душната атмосфера на приближаващата световна война. А и фашистката власт изпитва явно недоверие към хора. И не без основание, защото в неговите редици работят дейни ремесници, Стоян Гавраилов, Васил Константинов, Димитър Екзаров, Нина Константинова и др. са не само активни хористи, но и ревностни пропагандатори на комунистическите идеи. „Така хоровият колектив става, от една страна, изразител на жаждата на младите работници за музика и култура, а от друга – техен любим кръжок за политическа просвета“, твърдят в цитираната вече брошура Веселина Неделчева и Петър Станев.

През 1943 г. е разкрита Червенската антифашистка конспирация и полицията арестува Стоян Гавраилов и Васил Константинов, но хоровият колектив не се поддава на опитите да бъде плашен. За това свидетелствуват и безплатните концерти, които той изнася пред работници от русенските предприятия „Мюлхаупт“ („Георги Димитров“), „Фазан“, „Жити“. Общинската работилница и др.

Историческата победа на 9 септември 1944 г. въздушевява хористите за нови дела, разкрива пред тях перспективите на активно творческо съпричастие към големите революционни преобразования, вдъхва им нови сили и енергия, заразява ги с оптимизма и динамиката на социалните промени. Още в

първите месеци на народната власт става ясно, че пламенните революционни песни са силно идейно оръжие и един хоров концерт може да се превърне в битка за сърцата и умовете на хората. Ето защо младите певци се включват в кварталните агитки, в програми на събрания и пред ранени съветски и български военносслужещи, при различни сказки и др. Естетиката на изпълнението не е главната им грижа, по-важно е да се поддържа огъня на новите идеи, да се укрепва вярата в идващите дни.

На 5 март 1947 г. хорът тържествено чествува десетгодишната си творческа дейност. За целта е изграден юбилеен комитет начело с кмета на Русенската община Стоил Машев и други изтъкнати общественици. В програмата на празничния концерт са включени творби от българските композитори Д. Христов, Ем. Манолов, Ал. Морфов, Св. Обретенов, Ас. Карастоянов, от руски и съветски песенници, като Жаров, Александров, Иванов и др. Силно впечатление прави групата на солистите Симеон Стателов, Коста Георгиев, Катя Кънчева, Мария Шипкалиева, Лилия Арнаудова, Стефка Ангелова. В печатната програма на концерта е обявен и поименният списък на състава от 61 хористи.

В духа на новите социалистически преобразования и в името на бъдещото си идейно и художествено израстване обаче хорът се нуждае от радикални промени. Тяхната неотложност се изправя пред него с все по-голяма острота. И след юбилея той ги извършва решително и без колебание може да се каже дори – с младежка дързост и самонадеяност. В името на светския си облик съставът скъсва всички връзки с църквата, художественото ръководство се поема от Симеон Стателов, който на базата на най-изявените хористи и привличайки свежи сили отвън създава обновен, вече общоградски състав. В унисон с общия дух на промени хорът получава и новото си звучно и образно име „Дунавски звуци“. Но това е само началото. Започва напрегната и упорита работа по вокалната подготовка и нотното оgramотряване на хористите, провежда се допълнителен курс от лекции, който цели да разшири тяхната музикална култура, проявява се стремеж да се обнови репертоара и се постигне съвременно светско звучение. Дял в тези начинания има и новият председател на хора Никола Станев и секретарят Йордан Стоянов.

Разбира се, енергията, ентузиазмът и амбициите на състава не остават незабелязани от обществе-

ността. Шефство над „Дунавски звуци“ поема Околийският синдикален съюз, след това Българо-румънският подкомитет в Русе, а през 1952 г. хорът окончателно преминава към Образцовото народно читалище „Ангел Кънчев“, за да намери в негово лице, оттогава и до днес, своя най-ревностен, предан и вдъхновен съмишленик, своя истински дом и постоянна опора. Но амбициите на колектива, вече подпомогнати от читалищното ръководство, не се задоволяват с постигнатото. Техният прицел е насочен към по-мощни задачи, към непостигнати художествени върхове. Затова когато в „Дунавски звуци“ се влива певческият състав на кварталното дружество на ДКМС и той нараства до 150 хористи (най-големият състав в неговата история), като вокален педагог е привлечена Веселина Зафирова – зрял, опитен и далновиден специалист, а като корепетитор – Виктория Кобарелова, която също дълги години работи за творческото съзряване на „Дунавски звуци“.

Положителните резултати от новото творческо съдружие, водено от диригента Симеон Стателов, и упоритият труд бързо се проявяват. Репертоарната палитра на хора постепенно се обогатява с нови творби, постига се едно по-култивирано и меко звучене на хоровите партии, а концертите започват да привличат все повече русенската публика. Всичко това дава достатъчно основания на читалищното ръководство да обяви „Дунавски звуци“ за методически център по въпросите на хоровото пеене, като го превръща в школа за разпространение на новите форми на обучение и обмяна на опит.

Така приключва този важен етап в творческото изграждане на хора от квартален в общоградски състав. Предстои обаче още много работа, нужни са още много усилия по пътя към всеобщото признание.

Ръководството, а и самият колектив на „Дунавски звуци“ най-добре чувствуват настъпилите положителни промени. Те търсят поле за изява, възможност да премерят силите си, да оценят с по-обобщени критерии резултатите от положения труд, да чуют оценки на специалистите. Такава възможност им предоставя Националният преглед на читалищната художествена самодейност през май 1953 г. в София, който донася и първото сериозно признание за хора – званието „Национален отличник“.

Още едно събитие отбелязва решителна крачка напред. От националния преглед на градската читалищна музикална самодейност през 1956 г. в София

хорът се завръща вече като „Национален първенец“ – най-високото отличие, което присъжда по онова време младата ни република. Появяват се и очакваните оценки. В статия по този повод проф. Венелин Кръстев (в. „Работническо дело“, 20.V.1956 г.) пише: „... *Изненадаха с високата си певческа култура двата смесени хора от Русе: „Дунавски звуци“ и „Родина“. Съревнованиеето между тях два първокласни състава е довело до високи резултати...*“ А под рубриката „Думата на специалистите“ в сп. „Читалище“, кн. 6 от 1956 г. Михаил Милков и Добри Добрев отбелязват: „*Смесеният хор „Дунавски звуци“ с диригент С. Стателов успя да покаже изразително пеење с мека звучност, уравновесени хорови партии, хубава спя̀тост, фразировка и правилно разкриване на съдържанието на песните*“.

Ето ги най-после въплътени в реално признание усилията и плодът на амбициозните замисли, на напрегнатата и упорита подготовка, на стотиците репетиции, на благородния стремеж към усъвършенстване. Явно съставът е на прав път, съзиждано е на здрава основа и резултатите вече се вписват в националните измерения на социалистическото ни хорово изкуство.

През август с.г., като награда за постигнатите успехи хорът за първи път се представя в чужбина – в Гюргево, където участва в празненствата по случай националния празник на СР Румъния. През следващата 1957 г. задграничният маршрут е вече по-голям – Букурещ, Плоещ и концерт в международния курорт Синая.

Независимо от придобитите отличия обаче паметните дни на „Дунавски звуци“ са все още напред в бъдещето. Затова и всички успехи, видяни в по-общ план попадат в категорията „Първи победи“. Те дават самочувствие и криле, но и задължават да се върви неотменно към следващите постижения. Такава е човешката природа, а и същността на изкуството – да не спират по пътя към висините. Ето защо онова, което е било успех вчера днес вече не задоволява напълно.

Нека не забравяме, че у нас през този период едва започват републиканските фестивали на художествената самодейност, а те постепенно се превръщат в своеобразна естетическа платформа и щафета, при която всеки следващ етап е не само общовалдна проверка на постиженията, но и „вдигане на

летвата“ на нова височина, повишаване на естетико-художествените критерии в съответствие с развитието на хоровото пеење у нас. В заключителния конкурс на Първия републикански фестивал – авторитетна преценка на музикалните способности и художествения „капацитет“ на нашите хорове, „Дунавски звуци“ завоюва лауреатско звание и сребърен медал и като признание изнася самостоятелен концерт в Народния театър „Иван Вазов“.

Но събитията ускоряват своя ход. Веднага след фестивалните вълнения започва нов период в биографията на хора. Главен диригент на Русенския симфоничен оркестър по онова време е н.а. проф. Саша Попов, който предприема обединяване на музикалните сили в града във филхармония. „Дунавски звуци“ поема функциите на филхармоничен хор. Първата изява на новосъздадената общност е на 2.I.1960 г. с голям празничен концерт, открит от хора под диригентството на Симеон Стателов. Следващата значително по-отговорна и мащабна в художествените си параметри задача е премиерното представяне на Деветата симфония от Бетховен. Съставът концентрира цялото си умение и старание, полага свръхусилия и се подготвя в кратки срокове. Изпълнението на гениалната Бетховенова творба се осъществява на 8 и 10 април 1960 г. и се превръща във внушителен музикален празник. А фактът, че „Дунавски звуци“ се представя с хоровите партии на Деветата симфония сам по себе си вече е доказателство за неговите значително нарастнали музикантски и вокално-изпълнителски възможности. Това също е връх, едно импозантно начало, което ще бъде последвано от редица други, за да очертае особено плодотворната линия на развитие в интерпретацията на големите вокално-инструментални произведения от хора.

И ето че идваме до момента, когато в биографията на състава се появява Международният фестивал „Мартенски музикални дни“. Като ежегоден концертен подиум и възможност за изяви с широк отзвук и особено поради кантатно-ораториалния си профил фестивалът твърде бързо извежда „Дунавски звуци“ до изпълнението на все по-сложни, но благодатни като художествена реализация произведения. И тук още в началото откриваме една колкото любопитна, толкова и значима подробност. Като филхармоничен хор „Дунавски звуци“ е взел участие в първия концерт на първите „Мартенски

музикални дни“ и по този начин се явява един от съснователите на фестивала. Това става на 10 март 1961 г., както е отбелязано в афишите, с представянето на нашия симфоничен оркестър и оркестъра на Берлинското радио. Под диригентството на Илия Темков „Дунавски звуци“ участва в първото изпълнение у нас на кантата „На победата“ от немския композитор Ернст Херман Майер, което увеличава премиерните моменти с още един.

Избързвайки напред, ще отбележим още едно от ранните участия на „Дунавски звуци“ във фестивала. На 5 април 1963 г. съвместно с русенските симфоници отново за първи път в България се изпълнява „Балада за войника“ от именития английски композитор и общественик Алан Буш. По този случай той сам гостува в Русе и на среща с хористите след концерта развълнувано заявява: *„Искам да ви уверя най-чистосърдечно, че в Англия няма хор, който да може да се сравни с вашия не само по численост, но и по свежестта на гласовете. Това е един разкошен букет от красиви гласове. Когато слушаш хора ви да пее, не можеш да съдържаш вълнението си!“*

Като равностетка и художествен резултат от тези фестивални участия (без да забравяме, разбира се, преди това представянето на баладата „Урвич“ от П. Стайнов и особено големия творчески скок с Деветата симфония от Бетховен) е налице едно попълно разкрепостяване на вярата у хористите в собствените сили, разширява се техният естетически кръгозор, чувствувва се едно по-динамично развитие на музикално-певческата им култура, което дава благоприятно отражение върху цялостната репертоарна политика на „Дунавски звуци“. Сега вече не е трудно да се посегне и към други произведения с по-сериозни вокално-художествени и стилови проблеми и през следващите години в репертоара на хора се появяват фрагменти от ораторията „Годишните времена“ на Хайдн, откъси от операта „Орфей“ на Глук, части от „Реквием“ на Моцарт, фрагменти от „Месия“ на Хендел, както и отделни пиеси от творчеството на старите майстори предкласици: Палестрина, Орландо ди Ласо, Банкиери, Перголези, Пърсел.

Главната заслуга за това, разбира се, принадлежи на диригента Симеон Стателов, който буквално е вградил в „Дунавски звуци“ творческите си стремежи на хоров деятел, а би могло да се каже – и целия си живот. И макар накратко, редно е да се по-

сочат ония черти в профила му на диригент и ръководител, които имат градивен принос за цялостното израстване на колектива, особено плодотворен, когато той е главната творческа фигура в него, а и през всички останали години.

Симеон Стателов е импулсивен и възпламеняващ се музикант, който умее да възпламени и другите със своя ентузиазъм, устрем и преданост към хоровото изкуство, още повече че започва попрището си като хорист и познава „отвътре“ проблемите при подготовката на един хоров колектив. *„Той лесно преодолява бариерата между ръководителя и хористите – пише за него проф. В. Кръстев, – с ентузиазъм и упоритост подхваща всяка задача, а когато става дума за художествен престиж умее да брани името на хора“* („Профили“, изд. „Музика“, 1985 г., т. V, стр. 94). И наистина четиридесетте години, отдадени от Стателов на „Дунавски звуци“, са най-убедителния аргумент в подкрепа на това твърдение.

С изключителна амбиция, целеустременост, самообразование и осмисляйки творчески опита на другите той бързо се развива като диригент, който обмислено и настъпателно, песен след песен и връх след връх шурмува висините на хоровото изкуство, за да достигне заедно с хора до все по-сложни и значими задачи, които с чувство за отговорност и творческа всеотдайност реализира. На него не му е чужда смелостта на добре премерения риск, защото той нееднократно е реализирал и произведения, с които малцина се заемат. А и успехите на хора потвърждават, че в тези случаи Стателов е бил на прав път, че стратегията, която е избрал, е плодотворна, че погледът му е виждал далече в бъдещето. Освен това той е от ония диригенти, които не се ограничават в техните рамки на лабораторно-творческата работа, а се замислят над цялата съвкупност от обществени и психологически проблеми, до които се докосва съвременното хорово изкуство и винаги имат ясно становище, в което се проявява точният оценъчен критерий, стремежът към актуалност, чувството за реалност.

В заключение можем да се позовем на мнението на проф. Георги Златев-Черкин, който още преди години заявява: *„Диригентът Стателов е ръководител със значителни положителни качества на музикант, педагог, възпитател и организатор, чрез които е допринесъл много за бързия прогрес на своя състав.“* За него проф. Георги Димитров пи-

ие: „Стателов ръководи стегнато, компетентно, темпераментно. Той е израснал като добър диригент и художник.“

В началото на април 1962 г. русенската общественост тържествено чествува 25-годишнината на „Дунавски звуци“. Един четвъртвековен юбилей на художествено-творческа формация, каквато е хорът, със стремително развитие и принос в националната музикална култура привлича всеобщото внимание. Умело подготвената за случая програма с акапелна част и изпълнения съвместно с Русенския симфоничен оркестър е посрещната с интерес и се оценява високо, защото в нея се оглежда цялостната художествена ориентация на хора и неговите интерпретаторски възможности.

За празненството е издадена специална брошура. Под наслов „Служители на голямото дело“ окръжният вестник „Дунавска правда“ (1.IV.1962 г.) помества приветствие от н.а. проф. Петко Стайнов, който окачествява постиженията на колектива като сериозен влог в голямата хорова традиция на Русе. В един по-социален аспект се открояват и други страни от приноса на състава: *„В хора са били възпитани редица активни деца – ръководители на стопанския ни и политически живот, като основателят на хора Стоян Гавраилов, на работа в посолството ни в Брюксел, Васил Константинов, бивш началник на МВР – Русе, Нина Константинова – в апарата на ЦК на БКП, и др.... „Дунавски звуци“ даде на нашите професионални музикални институти 12 изпълнители-певци в Русенската опера, в Търновската оперета, в Ансамбъла за песни и танци при Радио София и др.“* (Веселина Неделчева и Петър Станев „25 години хор „Дунавски звуци“, Русе, 1962 г.).

Но един юбилей освен елементите на равнистемка съдържа и проекции на бъдещето. Той е като градивен вододел, след който трябва да започне нов етап на творческо развитие и овладяване на следващите художествени висоти.

Най-важната задача, която ангажира силите на колектива след юбилей, е подготовката му за Втория републикански фестивал. Амбицията на хора е да се представи с нов репертоар, който да разкрие по-пълно богатата му и красива звучност, нарастналите интерпретаторски възможности, с една дума целия комплекс, който определяме като професионално

майсторство. След оспорвана надпревара „Дунавски звуци“ отново става лауреат и носител на сребърен медал. Ето и извадки от отзиви за неговото представление. Проф. Георги Димитров – председател на журито: *„Вашият колектив завоюва заслужена победа. Неговата силотеност, любов към музиката и пеенето, значително разширението репертоарни рамки са предпоставка за постигнатия успех. Едно от най-хубавите ваши качества е искреността на чувството“* (Златна книга на хора). А в заключителен отзив за фестивала (сп. „Художествена самодейност“, кн. 10, 1964 г.) се изтъква, че лауреатите могат спокойно да представят нашата страна и на най-отговорните международни концертни подиуми, тъй като това са хорове, „при които възможностите на интерпретацията стигат до най-голяма висота“.

В духа на тези твърдения не е неочаквано или преждевременно голямото задгранично турне, което „Дунавски звуци“ осъществява през октомври следващата година в Румъния и Унгария под ръководството на Симеон Стателов. И независимо че съставът е бил вече зад граница, това е първата му сериозна възможност да покаже своето изкуство пред чуждестранната публика и специалистите, да свери критериите си с тези на други хорови култури.

По това време като художествен консултант на хора е привлечен един от най-надарените ни млади хорови диригенти Георги Робев. Неговото компетентно присъствие при подбора на репертоара и при подготовката на колектива, както и цялостната му роля и съпричастие в постигнатия успех не будят никакви съмнения. Те се проявяват особено в следващото турне на хора в Полша и най-вече при представянето на „Дунавски звуци“ на Третия републикански фестивал.

Първият концерт е в Букурещ, в най-представителната зала на столицата „Атенеума“. Напрежението е голямо и малко сковава състава, респектиран от многобройната публика. Първо изпълнение, второ, трето... Постепенно сърцата се отпускат, дишането става по-свободно, песните зазвучават все по-завладяващо и вдъхновено, присъстващите започват да ръкопляскаят дотолкова, че в края на концерта се случва и невероятното. Както твърди в своя пътепис Ал. Антонов (в „Дунавска правда“, 19 и 20.X.1965 г.) вместо да напуснат залата, те се струват към сцената и дълго време слушателите и певци „взаимно се аплодират“.

Със значително по-голяма увереност и самочувствие започват концерта си хористите в Будапеща, макар и той да се провежда в най-представителната зала „Ференц Лист“ и да е включен в Будапещенския музикален фестивал, в който русенци са единственият хор сред инструменталните състави и при това единственият самодееен колектив. Успехът е категоричен и може би дори по-голям. Радио Будапеща записва цялата програма, но прави и студийни записи, а музикалният критик Елюд Юхас в партийния орган „Непсабатшаг“ от 8 октомври 1965 г. изтъква високата музикална култура на хористите и особено „преживяванията през втората част на концерта, в която изпълненията на творби от български автори беше чудесен пример във всяко отношение“.

Успехът и бурните аплодисменти на публиката не са по-различни и в Кечкемет, родния град на Золтан Кодай, и в Дунауйварош – център на унгарската металургия, където „Дунавски звуци“ гостува на своите приятели от мъжкия хор на милицията в града.

Но може ли в броени редове да се разкрие възлението, което обхваща хористите като посланици на българската социалистическа култура, на тяхната патриотична гордост и радостта от срещите, от увереността, че изкуството им се приема все по-цялостно и задоволява и най-изискания вкус? В него се проявява все по-отчетливо славянската звучност и мощ, бие пулсът на българската фолклорна традиция, отзвучава ехото на стария Балкан, на дунавския простор, които сякаш сами раждат тази първична сила, виталност и стихия на звуковата импресия. А и нали като хубавата вест песента е едно послание към хората, чистосърдечен израз на добрите чувства, които българинът най-сполучливо може да изрази чрез песента!

Подобни възлнения преживяват хористите и Симеон Стателов и при следващото си задгранично турне в Полша през есента на 1968 г. Както в Унгария, и тук концертите са три – в столицата, в голямата зала на Варшавската филхармония, в Катовице и в Хожув – отново град на приятелите на хора от металургичния комбинат „Костюшко“. И както при предишното турне посланията за дружба, сътрудничество и разбирателство и тук звучат чрез универсалния език на песента, на изкуството на „Дунавски звуци“ и с неговата пробивна сила създават много нови приятели и почитатели на хора и нашата страна. Ще си позволя да цитирам един-единствен отзив

от това турне – на добре познатия в Русе от „Мартенските музикални дни“ диригент на Катовицката филхармония Карол Стрия: „Слушах с голямо внимание. Високото ниво на концерта ме задължаваше да направя това. Преди всичко трябва да отбележа качеството на репертоара, в който има песни, представляващи проблем за всеки професионален хор. Художественото изпълнение, пропито от много логика и смисъл, от здраво професионално разбиране се налагаше по категоричен начин.“ (в „Дунавска правда“, 6. X. 1968 г.)

Натрупаният опит и непрекъснато растящите вокални и интерпретаторски възможности и умения на хора са в основата на неговия успех в заключителния етап на Третия републикански фестивал (1969 г.). Званието „Представителен“, три златни медала за смесения, женския и камерния смесен хор и диплом за високи художествени постижения са заслужена награда за многогодишния труд. Но и самият факт, че заключителните акорди на фестивала прозвучават в Русе също не е случаен.

Тук отново трябва да се изтъкнат и системните усилия на диригента Симеон Стателов, както и съдействието на художествения консултант Георги Робев. И макар последният да не се явява публично пред „Дунавски звуци“ с диригентска палка и да си остава на работа в София, гравивната му роля се чувства все по-осезателно, с прицели по главните проблеми в подготвката и представянето на хорова колектив. И то представяне, което се домогва до най-доброто в хоровото ни изкуство. И въобще може да се каже, че големият талант и творческият почерк на Георги Робев се проявяват още дълго в изпълненията на „Дунавски звуци“, дори и след като той преустановява консултантските си функции.

В края на 60-те години настъпват осезателни промени в концепцията на музикалното творчество и неговата жанрово-стилистична система. Изменят се и репертоарните показатели в хорово-изпълнителското изкуство. В него както и преди продължава да звучи героично-епичната проблематика, но се появяват и по-нюансирани драматични багри от преживяванията на съвременника, затрептяват и някои по-нежни струни на неговата душевност, които пораждат и адекватни жанрово-тематични и изразно-стилистични търсения в хорвата практика.

По това време „Дунавски звуци“ има вече нов главен художествен ръководител. Разбира се, явява на нов диригент в колектив с дългогодишни

традицион и установен стереотип на работа, репертоарна концепция и пр. съвсем не е маловажно събитие. Но Михаил Ангелов е известен и авторитетен специалист у нас, по това време той е главен диригент на Русенската народна опера и неговото умело ръководство и активност бързо преодоляват преходния период. А и Симеон Стателов остава неизменно диригент на хора и негов помощник и творческото съдружие между двамата се отразява благоприятно върху развитието на колектива.

Положителните отзиви не закъсняват да се появят, но особено ярко и цялостно творческият подем се откроява при задграничното турне на „Дунавски звуци“ в СССР, в побратимена Рига, където той гостува през лятото на 1971 г. Първият концерт е в голямата зала на Латвийския университет, вторият – в старинната Домска катедрала, прочута с акустиката си и с един от големите органи в Европа. Изпълнителското ниво на русенци бързо повишава температурата още в началото на първия концерт и предизвиква възторжената реакция на тази северна публика, която се отнася с изключителен пиетет към хоровото музициране, но не може лесно и „неаргументирано“ да бъде въодушевена. В броя си от 9 юни с.г. рижният в. „Ригас Балсс“ коментира: *„Главният диригент Михаил Ангелов се разкри като темпераментен и тънък музикант. Известна експресивност, свойствена на южняците, щастливо се съчетава в негово лице със задълбоченото тълкуване, което придаде особена яркост на прозвучалите песни. Изпълнителското майсторство е технически съвършено. Камерният хор изпълни мадригалите в безукорен маниер...“*

Преди да разгледаме представянето на „Дунавски звуци“ на Международния хоров фестивал в Ланголен, Великобритания през 1973 г., е редно да посочим някои особености на вокално-интерпретаторския почерк на главния художествен ръководител Михаил Ангелов, както и някои опорни точки в естетиката му на хоров диригент. Много от тях са се формирали още преди работата му в Русе – като диригент на мъжкия хор „Кавал“ и на хора на софийските библиотекарки „Морфова-Прокофова“, и той застава на диригентския пулт пред „Дунавски звуци“ с определени и ясни творчески позиции и изисквания.

Онова, което прави силно впечатление като основа на неговия талант, е разностранната му музикална култура и ерудиреност, изградени още в

Българската държавна консерватория и в Москва, където той завършва аспирантура по оперно-симфонично диригентство. Те са формирали и високите му естетически критерии, които го водят винаги в талвега на най-новите явления в съвременното музикално изкуство. У Михаил Ангелов се проявява и един по-широк „обхват“ на таланта – с еднаква увереност той поставя и води оперния спектакъл или застава на диригентския пулт пред големия симфоничен или хоров колектив за нов премиерен концерт. Диригентската универсалност, ако това е точното понятие, му помага да бъде равностоен и в трите сфери и тя е, която респектира в облика му на музикант и ръководител.

В областта на хоровото музициране Михаил Ангелов е принципен противник на всичко примитивно, некултивирано като звукова емисия и тълкуване, което не е изведено комплексно от съвременната вокално-постановъчна култура и естетика. Той е от „асовете“ у нас на специализираната вокална работа с хористите, безкомпромисен поборник за правилното звуково-словесно и музикално артикулиране. *„М. Ангелов е педантично обвързан при всякаква динамика или драматургическа ситуация със словото. Нему е потребна всяка съгласна, всяка твърда и мека гласна, произнесени без маскировка в един или друг оперен или хоров стил, стар или нов, източен или западен, светски или религиозен. Във всички ръководени от него самодейни хорове българският език е в своята чиста и звънка интонационна същност“* (Венелин Кръстев, „Профил“, изд. „Музика“, 1983 г., т. IV, с. 227). И това за диригента е само предпоставка за синтетичното и задълбочено осмисляне на музикалната мисъл, която по-нататък трябва да изпълни както формата на песента, така и идеята образ, за да изрази максимално замисъла на автора. А за това са му необходими помащабни драматично-звукови параметри, една по-богата и многобагрена звукова палитра, чрез която той достига и до по-значителна психологическа дълбочина и убедителност на изживяването. По този начин М. Ангелов се откроява като изключителен майстор на тоновото изкуство, цялостен и монолитен художник, който умее да изведе ръководения от него състав към желаната цел.

Колкото до репертоарните предпочитания, М. Ангелов се оставя художническото му чувство да го води през жанровата разнообразност на песента, през специфичните отлици на националните школи,

през епохи и стилове. И все пак след като поема ръководството на „Дунавски звуци“ в програмите на хора започват да се появяват творби с по-сложна фактура и драматургия, с по-съвременна стилистика. „Конници“ от Петко Стайнов и „Аделуя“ от Томсън, изпълнени за първи път на юбилейния концерт през 1972 г., разкриват този негов стремеж.

След казаното дотук не ще бъде пресилено да се твърди, че „Дунавски звуци“ не би постигнал съвременния си вокално-художествен ръст, не би бил такъв, какъвто е днес, без новия си художествен ръководител. Дълги години М. Ангелов го извайва по свой образ и разбиране, влагайки най-хубавото от себе си като художник, педагог и личност. И тук именно се проявяват редица други страни на неговата творческа същност. Отдаден на музиката, той е заразителен пример за професионално отношение към работата в хора, при това избягвайки упорито всяка външна показност или шумотевица около името и личността си. За сметка на това той умее да зарази хористите със своите идеи, да разкрепости духа и им вдъхне кураж, като „отмахне“ от тях наслоенията на делника и чрез съприкосновението с възвишения свят на музиката да ги поведе по пътеките на творческото удовлетворение. И за да се върнем отново към хронологията на събитията, ще припомним едно изказване на композитора Тодор Попов, в което той споделя мнението си за творческия почерк на М. Ангелов: *„Блясък, сила, смятост, чистота, богато оцветена фраза и свой оригинален подход към песните, пламенна емоционалност и категорична воля, които внушават желания израз, без да оставят нищо скрито от съдържанието на произведението...“*

Ето че отново идва времето за всеобща мобилизация на силите, за всеотдаен труд и генерална проверка на всичко, което хорът е постигнал като свой безценен капитал. „Генерална проверка“ може би не е най-точният израз, по-скоро би трябвало да се каже „международна“, тъй като на творческия хоризонт на „Дунавски звуци“ през 1973 г. вече се открояват „стражевите кули“ на голямата британска хорово „крепост“ Ланголен.

Ще може ли хорът да я превземе с шум и да развее родния трибагреник на нейния връх така, както са правили дотогава всички наши представители, или ще наруши традицията на призовите места и награди, като се завърне безславно? Страшно е да се по-

мисли дори такава нещ! И все пак подобни въпроси вероятно са се появявали в съзнанието на хористите и естествено са рекуширали към ръководството и в размислите на главния диригент. Нали те са щабът, а той стратегът, който носи най-голямата отговорност?

Международният фестивал в Ланголен е от крупните прояви на световното хорово изкуство. Там си дават среща състави от различни континенти, събират се много специалисти, разноезична публика. В предходните фестивали България вече е извоювала 15 отличия и се ползува с престижа на страна-фаворит.

„В историята на хора това може би е най-отговорният момент досега. Смятам, че „Дунавски звуци“ неслучайно получи тази отговорна задача и ще се бори с чест за нейното изпълнение...“, заявява М. Ангелов в интервю пред представител на в. „Дунавска правда“ (12.X.1972 г.). И наистина, съставена е обстойна програма за подготовката, провеждат се масирани усилия за подобряване на вокално-постановъчната култура на хористите, за интонацията, дишането, фразировката, както и по някои стилови особености, защото регламентът на конкурса предвижда две задължителни пиеси от предкласиката в полифоничен стил и една песен по избор за всеки от трите състава: женския, мъжкия и смесения.

Ланголен посреща русенци с динамиката на голямия празник и многото си гости, с вестта, че в конкурса ще се състезават 56 състава от 29 страни, между които са Франция, Италия, САЩ, Канада, Холандия, Гърция и др. Идва определеният ден и първи на подиума в „залата“ – огромна палатка за 9000 души – застава женският ни състав. Неговите красиви и сочни гласове правят силно впечатление в пиесите на Орландо ди Ласо и Брамс и подпомагат „прогнозите“, че ще бъдат класирани на челно място, а с „Димянинка“ от Филип Кутев направо изтръгват всеобщ възторг. Като естествен резултат идва и първото отличие на хора, но за изненада то не е такова, каквото предвиждат специалистите и каквото очакват българите, а трето място и бронзов медал.

Напрежението продължава да расте. Още през същия ден в състезанието се включва и смесеният ни хор и се класира по-добре, като се нарежда на второ място и получава сребърен медал. И все пак, въпреки изключително оспорваната борба и втората по-висока награда, „Дунавски звуци“ все още не

е удовлетворен напълно. Той очаква още и то идва накрая, при представянето на мъжкия ни състав, който категорично се налага на първо място с песните „Гъпан бие“ от Здравко Манолов, „Дуо Серафим“ от Томан да Витория и „Ел Грилло“ от Жоскен де Пре и получава златния Уелски дракон.

Веднага след като е оповестено класирането председателят на журито на мъжките хорове Рой Бохана, изтъкнат музикален специалист и диригент, заявява пред българите: *„Днес вашият хор – мисля, че всички имаха това чувство – бе най-добрият в конкурса и ни достави голямо удоволствие. Той има богато звучене и привилегията да бъде ръководен от изключителен маестро, вдъхновен и проникателен, който държи на детайлите в стила и формата. Успехът ви не ме изненада, защото зная, че България има богати хорови традиции и много певчески състави...“*

Възторжени оценки се сипят и от други страни и от други специалисти. След класирането на смесените хорове председателят на неговото жури проф. д-р Томас Армстронг заявява на всеослушание: *„Прекрасен състав, чийто диригент е с големи възможности и талант. Изпълнението ми достави истинско удоволствие!“* В тази поредица от похвали е любопитно да се чуе и мнението на съперниците на нашия смесен хор, класирали се само с една точка в повече на първото място – хора от гр. Хоуърдън, Уелс, в лицето на неговия диригент Емиян Робъртс, който казва пред българите: *„Дирижирал съм в много страни на Европа, но великолепият ви хор ми направи изключително впечатление. Вашият диригент е прекрасен музикант, който владее хора до съвършенство.“*

И ако се върнем отново към класацията на нашия женски състав, трябва да припомним обстоятелството, че още на следващия ден в авторитетния в. „Ливърпул дейли пост“ (6.VI.1973 г.) се появява отзив от Нейл Баркла, в който четем: „За учудване на повечето хора, великолепият хор „Дунавски звуци“ бе класиран едва трети. Очевидно според нашата представа прелукването му бе оперно по стил за произведение с каноничен характер. Но неговата песен по избор заслужаваше по-висока оценка.“ Заглавието на отзива е „Шокиращ резултат за българите“. И с право, защото през следващите години нашите хорове и особено „Дунавски звуци“ ще правят все по-силно впечатление именно с тази си славянска оцветеност на гласовете, със силата, насищането на

звуча и неговия блясък и дори с оперното си звучене! И ще бъде търсен и предпочитан все повече заради тези свои качества!

Но и така, в сравнение с представянето на другите страни, класацията на нашия хор с три награди се възприема като хоров „бум“, като изключителен международен успех и звезден връх в творческата орбита на неговия възход. Със своя устрем хоровите „отряди“ на „Дунавски звуци“ преодоляват високите стени на старата уелска крепост Ланголен и българският трицвет отново се развява победоносно на нейния връх. А през това време ехото от хоровите битки и завоевания на „Дунавски звуци“ бързо обхожда страниците на нашия печат. Защото с новите три приза отличията на НР България стават 18 и тя продължава да е между страните с най-много награди от фестивала.

Какво прави впечатление през следващите години? Едно цялостно, тотално израстване на хора, което се долавя в новите му репертоарни възможности, в изпълнителската култура, в повишения брой и ранг на ангажиментите.

На Четвъртия републикански фестивал на художествената самодейност през 1974 г. „Дунавски звуци“ прибавя към колекцията си още 4 златни медала за четирите си състава – „четирилистната хорова детелина на щастието“, както се шегуват някои. Че резултатите ще бъдат такива, проличава още на окръжните прегледи в Русе, които сп. „Художествена самодейност“ (кн. 12, 1973 г.) оценява изключително високо, правейки интересни съпоставки и заключения. *„Русенски окръг е единственият в страната, освен София, който притежава два големи представителни смесени състава – „Родина“ и „Дунавски звуци“. При концертите те се делят по на четири самостоятелни колектива и всеки от тях притежава всички белези на най-добрите професионални хорове. В това отношение едва ли могат да се изразят никакви предпочитания към един от двата състава, комплектувани от млади, свежи и тембринисти мъжки и женски гласове.“* Все във възторжен тон иса и преценките за участието на „Дунавски звуци“ и в заключителния етап на фестивала. В статията „За нашите хорове – най-похвални думи“ (в. „Отечествен фронт“ от 9.VI.1974 г.) и четирите формации, както и името на Михаил Ангелов се споменават няколкократно като еталон в хоро-

вото ни музициране, за които няма неизпълними задачи.

Така стигаме и до българската премиера на „Стабат матер“, гениалната хорово-симфонична творба на Росини, която със своята монументалност, с неизчерпаемите си изобразителни възможности се оказва етапна за развитието на „Дунавски звуци“.

Премиерата на 8 и 10 януари 1975 г. е съвместна реализация на Русенската филхармония под ръководството на познатия ни вече от Ланголен английски диригент Рой Бохана.

Макар да е създадена като религиозна драма „Стабат матер“ е мащабно произведение, в което с покръпителна сила се разкрива бездната на човешките преживявания. В него философската дълбочина, трагизмът, лиричните извисявания и драматична борба се съчетават органично в бляскавите солистични, хорови и оркестрови партии и ансамбли и всичко това е изразено в ярък, оперно-драматургичен стил, който напълно съответствува на виталния гений на Росини. Но той съответствува и на изпълнителския стил на „Дунавски звуци“, на неговите вокално-интерпретаторски предпочитания. Обстоятелство, което улеснява хора и му предоставя допълнителни възможности да изрази цялото великолепие и звуковата си мощ.

Премиерата е истински голям, вълнуващ празник. Анализирайки изпълнението, А. Радославова подчертава „големия звуков диапазон на хористите – от красиво пианисимо до обемната звучност, здрава и блестяща във фортисимо“, както и „великолепното изпълнение на финалния хор, а така също и представянето на солистите Ст. Евстатиева, П. Дилова, Ст. Димитров и Л. Дяковски“ (в. „Дунавска правда“, 23. I. 1975 г.). С присъщата си експресивност Рой Бохана се разлисва в Златната книга на състава под думите: „*Да се прави музика с хор като „Дунавски звуци“ е рядък шанс!*...“, а в интервю за окръжния вестник (23. I. 1975 г.) той заявява: „*За „Дунавски звуци“ мога да кажа, че е прекрасен ансамбъл в ръцете на диригентите М. Ангелов и С. Стателов. Аз ръководих само три репетиции на едно произведение, което се изпълнява за първи път в България. Това е достатъчно доказателство, че хорът, оркестърът и солистите притежават високи качества.*“

„Стабат матер“ влиза трайно в репертоарната листа на „Дунавски звуци“, за да издигне още по-високо неговия престиж. През следващата година,

вече под диригентството на з.а. М. Ангелов и със солисти н.а. Н. Гюзелев, В. Попантониу, Н. Божкова и Д. Беров, ораторията е представена и на столичната публика. Съдейки по съдържателните оценки на А. Чобанова (в. „Дунавска правда“, 12. I. 1976 г.) и от отзиви в Златната книга на хора, това изпълнение също се превръща в музикално събитие. В един от ония мигове, които остават завинаги в спомена на изпълнителите и публиката. Ето и извадки от тези отзиви. Н.а. Н. Гюзелев: „*Аз съм истински щастлив тази вечер от изпълнението на гениалното произведение „Стабат матер“ от Росини. Моето щастие се удвоява от пълноценната му защита, за което главна заслуга има русенският хор „Дунавски звуци.“ Н.а. Самуил Видас: „*Моите благодарности са отправени както към диригентите М. Ангелов и С. Стателов, така и към хористите, които се раздадоха без остатък и ни накараха да преживеем една голяма вечер на изящество и красота.*“ А. Чобанова: „*Хорът бе прецизен и изключително гъвкав в реакциите си към диригентския жест. Трябва да отбележим, че изпълнението в София превъзхожда известния немски запис на грамофонна плоча.*“*

След две нови повторения в Русе – на „Мартенските музикални дни“ и на „Зимни музикални вечери“, „Стабат матер“ в изпълнение на „Дунавски звуци“ става обект на внимание и на чуждестранните ценители в Гърция и Франция през 1981 г.

Вторият по ред международен хоров конкурс, в който „Дунавски звуци“ участва, се провежда в Холандия през лятото на 1975 г. Разкошната конкурсна „Принц Александер зал“ с 2000 места е част от големия Конгресен център в столицата Хага, но участниците са разквартировани из цялата страна. Русенци са настанени в уютното и тихо селище Берген, а техен любезен домакин е Севернохоландският камерен хор, с когото те са установили контакти още на Международния фестивал в Ланголен.

Холандският конкурс няма дълга история – неговата рождена дата е 1965 г., но това не му пречи да бъде известен в музикалните среди с изключително високата класа на участващите състави, тъй като задължително условие тук е колективът, който се представя, да е носител на награди от други международни конкурси. Освен това гостуващият състав участва и в интернационалните концерти на организационния комитет, и в местните изяви, организирани

от хора-домакин. В конкурса през 1975 г. вземат участие 50 състава от 17 страни, между които са хорове от ГДР, Полша, Румъния, Унгария, ЧССР, Югославия, Англия, Белгия, Гърция, Дания, Норвегия, САЩ, Финландия, Япония.

Преди да тръгне за Холандия „Дунавски звуци“ е изнесъл в Русе голям концерт, в програмата на който са отбелязани пет премиерни за страната изпълнения. Именно те ще прозвучат в Холандия и макар да се връщаме малко назад, не е без значение да имаме представа за този концерт, който би ни подсказал готовността за Хага още повече, че преценката е направена от компетентен познавач – главния диригент на Академичния хор в София н.а. Ангел Манолов: *„Трудно за изпълнение програма, която потвърждава голямата вецина, прецизност и вкус на гл. диригент з.а. М. Ангелов и диригентите С. Стателов... Характерни белези са красивата звучност, блестящото форте, чудесното пиано, гъвкавата динамика, фината нюансировка, спятостта, балансираността, чистата интонация, ритмиката... Силно впечатление прави сценичната артистичност на хористите, отзивчивостта към изискванията на диригента, емоционалното изпълнение на творбите...“* (в. *„Дунавска правда“*, 26.VII.1975 г.).

... А през това време на конкурсния подиум в Хага вече е застанал женският ни хор. Прозвучават „Бенедиктус“ от Филип де Монте, „Патер Ностер“ от Стратециер – все задължителни по регламента произведения. Публиката се раздвижва, вниманието е изострено, следват продължителни аплодисменти, които се увеличават още и преминават в овации, когато свършва хумористично-закачливата „Калугерине“ от Н. Стойков.

И както винаги при подобни международни прояви, пресата реагира веднага. В. „Фолксскрант“ (26.VI.1975 г.) помества ефектна снимка на нашия женски хор, а в рецензия, озаглавена „Първият пробив на Балкана“, в суперлативна форма се изтъква големия успех: *„Тези, които грабнаха шоуто на първия ден бяха женските хорове на България и Унгария. Те спечелиха преди всичко с технически трудните, но благодарни за слушане музикални творби, композирани върху фолклорна основа.“*

„Българите са дошли в Холандия не на разходка, като туристи, а да пеят – така продължава интересният коментар на в. „Фолксскрант“. – В събота те сложиха на фронтовата линия своите

мъже, за да нанесат победния удар.“ И наистина отново най-големият успех – първата награда и златният медал са присъдени на мъжкия ни хор. Предизвестени за неговите качества, слушателите са претъпнали огромната зала и аплодисментите и виковете „Браво!“, „Брависимо!“, „Бис!“ се повтарят след всяко изпълнение. Звучат задължителните творби от Диепенброх, Филип де Монте, както и „Дафино вино“ на Д. Христов, която окончателно „превзема“ публиката“.

Тогава на сцената излиза председателят на журито Феликс де Нобел, за да обяви класирането. *„Когато ня прекрасният български хор „Дунавски звуци“, заявява той, журито не писа нищо. Нямаше бележки. Великолепно! Неповторимо! Браво!“* А председателят на конкурсния комитет Тон Ианмаат, благодарейки на всички, се обръща към сънародниците си от холандския състав с думите: *„Господа! Колкото и да ви е жалко, не можем да ви дадем първата награда след като чухме българския хор. В лицето на неговия диригент М. Ангелов аз виждам прекрасен музикант...“* (В. Неделчева, *„Отново прослава на българското хорово изкуство“*, в. *„Дунавска правда“*, 30.VII.1975 г.).

Но успехът в Холандия има и своето допълнение. С не по-малък интерес и възхищение са проследени и извънконкурсните изяви на „Дунавски звуци“. Още на първия интернационален концерт русенският хор предизвиква мигове на истинска патриотична гордост. Родният трицвет се развява и над катедралите във Варменхойзен и Верген, което на езика на местните традиции означава, че там ще пеят българите. В първата част на концерта в бергенската катедрала „Петър и Павел“ с над 1000 места се представят хорове от Англия, Дания и домакините. Втората част специално е запазена за „Дунавски звуци“, които привличат неудържимо интереса на холандците с българския си репертоар, с ония творби, в които са вградени ритмичните пулсации и многобагрената звучност на хоровата ни традиция. „Жетвари“ (Ем. Манолов) завладяваше и разтърсваше с постепенната раздвиженост на звуковете. „Дафино вино“ (Д. Христов) звучеше с блясък на старо злато. „Те пеят с изключително майсторство, с фантастично овладяна дикция“ – така холандската преса реагира на тези български концерти. След всяка песен з.а. М. Ангелов трябва многократно да се покланя пред въодушевената публика или да дава знак за повторно изпълнение. И ако използваме отново

приетата градация като обобщение на събитията, представянето на „Дунавски звуци“ в Холандия се явява нов звезден миг в неговата биография, нов апогей, още един бисер в нанизата на певческата му слава.

Тонусът на един хор не се поддържа само от върховите изяви, от конкурсните участия. Не по-малко важна е и системната работа, редовните репетиции и концертният живот. Завърнали се в родината, хористите се отдават на обичайните си занимания, а и ежедневието също има своите проблеми и радости.

През есента мъжкият състав – „златните момчета“ на „Дунавски звуци“, участва във фестивала на мъжките хорове в Габрово, но ако надникнем в летописа от онова време, ще открием и други моменти, които също заслужават внимание. Например представянето на хора в Панорамата на хоровото изкуство на 8 юни 1976 г. в столичната зала „България“, участието в Петия събор на хорове от крайдунавските градове, в „Мартенските музикални дни“ и т.н.

Епизодично като биографичен момент, но не и като художествена и идейно-политическа проява е пътуването на хора до Виена през 1978 г. във връзка с националния празник Девети септември. Под диригентството на Симеон Стателов в дом „Витгенщайн“ пред политически дейци, дипломати и общественици, поканени от нашето посолство, „Дунавски звуци“ изнася празнична програма с участието на мъжкия, женския и смесения състав, а след това – още един концерт за българите, работещи във Виена. В тези дни на патриотично вдъхновение хористите чувствуват своята отговорност и в същото време нарасналото уважение към българското певческо изкуство, чиито видни представители са и те.

В същото време се води усилена подготовка за Петия републикански фестивал, чийто заключителен етап в Пловдив се явява нова страница от неспирния възход, нов подход към върховете, тъй като „Дунавски звуци“ отново е удостоен със златен медал и званието „Представителен“. *„Един от тези, които по най-беспорен начин застанаха на върха, беше русенският „Дунавски звуци“ – пише по този повод нашият известен музикален критик и историк проф. В. Кръстев, който с неотслабващ интерес следи развитието на хора и е от неговите винаги аргументиращи се почитатели. – Чрез звучно подбран конкурсен репертоар хорът разкри дори онова,*

което дотогава ни се струваше, че му е по-малко присъщо... Нито един спорен момент в петте песни...“ („Профили“, т. V, с. 103).

Може би тук е уместно да се отклоним отново от хронологията на събитията и да посочим един друг момент в организационно-творческото израстване на „Дунавски звуци“. Обикновено нашите първоразрядни хорове излъчват от своите редици пламенни ентузиастни, всеотдайни и предани деятели, които постепенно се превръщат в двигател на всички идеи и начинания, в стожер, около който се групират съзидателните сили на колектива.

Такъв деятел на „Дунавски звуци“ е инж. Георги Богданов, началник на експерименталната база на СД „МПБУ“ – хорист, секретар, след това дълги години председател на хора, а сега негов постоянен зам.-председател. Десетилетия вече той е неизменен инициатор и организатор на многобройните концертни изяви на хора, на неговите участия в тържества и турнета. Трудно е да си представим дори обемът на тези задължения, грижите при работата с такъв многочислен колектив, препятствията, които трябва да се преодоляват. Но ако беше само това? По-важно е непрекъснато да се гледа напред, да се оценяват перспективите, да се чертаят следващите етапи. Едно безвъзмездно дело, което инж. Богданов върши и досега с всеотдайност.

За разлика от литературата, киното, театъра, живописата, за разлика от другите музикални жанрове хоровото изкуство у нас се представя еднакво убедително и от професионалните, и от самодейните формации. Става дума, разбира се, за водещите самодейни хорове, които с високите си постижения и численост определят облика на нашия хоров концертен живот. Нещо повече, с многобройните си участия и чуждестранни конкурси, фестивали и пр. те имат особени заслуги България да утвърди славата си на песеща страна.

„Дунавски звуци“ вече е гостувал в Румъния, Унгария, Великобритания, Холандия, Австрия. Идва ред да покаже изкуството си и в съседна Гърция и няколко са предпоставките, които обуславят тази му мисия.

На международния фестивал „Димитрия“ в Солун през 1979 г. за първи път е поканен да участва самодейен колектив и то хор от социалистическа страна. Истински прецедент, като се има предвид, че дотогава там са се представяли изключително про-

фесионални състави. Освен това „Дунавски звуци“ не само участва, но и открива фестивала съвместно със Солунската филхармония, като изпълнява „Реквием“ от Верди. А и обстоятелството, че след две години визитата се повтаря, говори как е оценено първото гостуване, тъй като не е обичайна практика в международните фестивали съставите да се повтарят толкова често.

Предложението за участие идва от гръцка страна в лицето на Николас Астринидис – композитор, директор на музикалното училище в Солун и диригент на Солунската филхармония, който е гостувал в Русе на „Мартенските музикални дни“ и е слушал нашия хор. За „Дунавски звуци“ се открива благоприятна възможност да овладее нови творчески територии. В размислите и проектите на М. Ангелов за бъдещето това произведение вече има определено място като особено подходящо за изпълнителския стил и амбициите на колектива. И все пак да се започне направо с премиера в чужбина? А и нали в репертоарния портфейл на хора вече съществува „Стабат матер“ – подходящо, доказано в практиката произведение! Но „работодателят“ е категоричен – солунският фестивал трябва да се открие с „Реквием“ от Верди и... предизвикателството е прието.

И ако понятието работодател звучи грубо и не-подходящо, в случая то е твърде точно като определение на онова, което очаква хористите. Защото действително работата, необходимата за подготовката на Реквиема е също тъй огромна, както и мащабността на произведението. Но какво друго може да сложи на везните един хор, когато на другата страна на тези везни вече тежи геният на Верди? Освен таланта, певческата култура и опита от „Стабат матер“ и Девета симфония като мяра идва всеотдайността, неуморният труд, идва безрезервната любов към музиката и амбицията съставът да издигне още по-високо своя престиж. А това не са слаби оръжия и прибавянето с всяка следваща релетиция постепенно започва да изравнява „везните“.

Във връзка с този случай интерес буди мисълта на акад. П. Стайнов, който твърди, че самодейците не са като професионалистите да „пазят“ гласовете си и „да не смеят да се зарадват на това, което вършат...“. Те са *„искрени и всеотдайни, чисти в намеренията си и затова създават изкуство, което доставя удоволствие и на тях самите, и на слушателите...“* Нещо подобно се получава и при работата върху Реквиема с „Дунавски звуци“.

Но завършили са последните изнурителни репетиции и хорът отново тръгва на път, сега вече на юг, към топлата и мека есен на гръцката земя. В Солун всички хористи разбират, че в програмите на „Димитрия ’79“ участват прочути състави като Класическият балет на Московския академичен балет театър, Краковската филхармония, Нюйоркският ливинг театър, Пражкия театър на пантомимата и т.н. Това още повече засилва вълненето преди представянето, както и чувството за отговорност.

Идва и премиерната вечер в голямата зала „Македония“ с 1200 места, препълнена с публика, официални лица, композитори, критици. Върховен миг на напрежение и под палката на Жорж Тимис, главен диригент на Солунската филхармония, се отронват първите звуци, първите капки кръв от сърцето на Верди, скърбящо по загубата на писателя и патриота Ал. Мендзони, на когото е посветен Реквиемът. Създаден върху католическата заупокойна меса, той също е светско произведение с подчертано оперно-драматургично звучене, което дава възможност на хора да разкрие изцяло богатите си вокално-художнически възможности.

Трагичният пролог, а след него апокалиптичните картини на „Страшния съд“, в изобразяването на които хорът създава впечатление на разбушувала се стихия, внушават чувството на смут и ужас... След това идва успокоението, величавата тържественост и светлата лирика на съзерцанието, при което оркестърът, хорът и солистите (н.а. П. Герджиков, Н. Добрянкова, П. Дилова и Р. Дойков) органично, ярко, проникновено тълкуват съзидателната роля на живота. И отново следват мигове на терзания, на философски размисъл и дълбоко отчаяние, което накрая рязко прекъсва, сякаш дишането е секнало, за да завърши с шепот и да наложи идеята на Верди – духът е победен, но не може да бъде сломен...

Публиката е като хипнотизирана – мигове на убийствена тишина, след което залата изведнъж се разтърсва от възторжени овации, от възгласи на възхищение, които нямат край...

На следващата вечер всичко се повтаря отново и реакцията на възторг и преклонение пред изкуството на изпълнителите е може би дори още по-силна. Тя предизвиква влага в очите на хористите, в която блести радостта и удовлетворението, че певческите възможности на хора и чрез него на българското изкуство са защитени по възможно най-добрия начин... В пътеписните си бележки Л. Антонов

цитира мнението за премиерните вечери на Жан Рапанис – директор на фестивала: „Хорът на град Русе даде на нашата музикална общественост нагледен урок как трябва да се изпълнява това мащабно произведение... Дори и темпераментната гръцка публика рядко показва такъв спонтанен израз на своя възторг и горещото си одобрение...“ (в „Дунавска правда“, 24. XI. 1979 г.).

На третата вечер под диригентството на М. Ангелов е изнесен самостоятелен концерт, който също преминава при незапомнен успех. Възторжените отзиви за Реквиема привличат в залата на театър „Катерини“ многобройни слушатели, дошли да чуят песенния репертоар на хора в неговото акапелно звучене, макар в същото време да се провежда гастролът на Московския класически балет.

А по повод солунската премиера на Реквиема от Верди, с който се отваря нова страница в творческата летопис на хора, М. Ангелов заявява: „Очаквахме успех, но това, което се случи, беше истинска изненада. Аз съм щастлив, както може да бъде щастлив един музикант, изпълнил честно дълга си.“ През следващата година „Дунавски звуци“ изпълнява Реквиема на 10 и 11 юли на фестивала „Софийски музикални седмици“ съвместно с хора и оркестъра на Народната опера. Той е вече дирижиран от з.а. М. Ангелов, а солисти са Стефка Евстатиева, н.а. Александрина Милчева, Бруно Себастиан (Италия) и н.а. Никола Гюзелев. И това е може би убедителното, категорично утвърждаване на Михаил Ангелов пред столичната публика и специалистите като епик и проникновен тълкувател на големите музикални произведения. Следва още едно изпълнение в Плевен (19. X. 1980 г.) под диригентството на з.а. Георги Нотев, за да дойде накрая и русенското „издание“ през юни 1983 г.

Представителният смесен хор „Дунавски звуци“ винаги е имал щастието, а и привилегията да бъде диригован от висококвалифицирани и амбициозни диригенти, истински таланти в своята област. През 1980 г. по силата на ред обстоятелства и ангажменти М. Ангелов освобождава мястото на главен художествен ръководител. „Вътрешни“ конфликтни ситуации за такова решение не съществуват, творческата неудовлетвореност не може да бъде причина, тъй като хорът се намира в най-добрата си форма и в непрекъснат възход, очертан от турнето в Гърция, представянето на Реквиема в София и от новата, току-що реализирана премиера на

Деветата симфония от Бетховен на „Мартенските музикални дни“. В перспектива предстои и участие в големия хоров фестивал в Мидълсброу, Великобритания... И все пак, макар и не без колебания, М. Ангелов довежда докрай своето решение. И ако споменавам тези колебания, то не е случайно, защото и през следващите години той ще застава на диригентския пулт пред „Дунавски звуци“, търсейки в негово лице познатата опора, докато през есента на 1985 г. отново се връща на поста си като главен художествен ръководител.

През този почти петгодишен период хорът намира нов активен и далиовиден ръководител в лицето на з.а. Михаил Милков – един от най-известните хорови специалисти у нас, диригент на професионалния хор на Българското радио и телевизия и на мъжкия хор „Кавал“. Той много добре познава не само високата репутация на „Дунавски звуци“, но и неговите изпълнителски качества, както и спецификата на художествения му натюрел. Но сега като ръководител открива и един сплотен колектив от съмишленици, които работят с единствената амбиция да бъдат между най-добрите. М. Милков разбира, че това е рядък шанс, ускорен от предстоящия фестивал в Мидълсброу, където хорът трябва да се представи в най-добрата си форма, а и сам той може да наложи качествата си на музикант и ръководител, да потвърди правилността на извършения избор. Затова с изключителна енергия и целеустременост, прилагайки своя методика и опирайки се на опита на С. Стателов и екипа сътрудници, той успява да изведе подготовения репертоар на конкурсно ниво в съвсем кратък срок и хорът тръгва към поредната си международна проява.

Осмият международен хоров фестивал „Кливлънд Ингер-Тай“ в 250-хилядния Мидълсброу, Англия, се провежда през юли 1980 г. Неговият профил е по-широк, той обхваща не само школувано, но и както го наричат тук национално (фолклорно) пеене и въпреки горещото лято е събрал 42 състава от 15 държави. Идва и първата изненада – „Дунавски звуци“ вече е известен не само на организаторите, но и на участниците от други страни (явно Ланголен, Хага и останалите международни изяви са си казали думата). Затова още с пристигането си хористите стават обект на внимание и пред сградата на местната политехника в тяхна чест е импровизирано весело посрещане. Млади шотландци в карираны поли надуват своите гайди „баг-панпс“,

местни музиканти тръбят призивно с дългите си по няколко метра английски рогове, мургави испанки се вият в ритуален танц с кастанети, звучат приветствени думи – просто цял импровизиран спектакъл... Това премахва умората, повишава тонуса и настроението, вдъхва по-голяма увереност.

Преди да започне конкурсът русенци изнасят самостоятелен концерт за нетърпеливите почитатели на песента, който се провежда в голямата зала на кметството, респектираща не само със стилната си украса, но и с многобройната публика, между която личат музикални критици, специалисти от други страни, членове на журито... Пред хора застава С. Стателов и „неотразимото впечатление от класата на изпълненията е първата завоювана височина по пътя към успеха“, пише в своите бележки за фестивала Л. Антонов (в „Дунавска правда“, 14. VIII. 1980 г.). Показателен е фактът, че след концерта музикалният директор на Би Би Си уговаря студийен запис на цялата програма на хора, а и публиката е изключително благосклонна и въодушевена.

Още един концерт изнасят русенци в Гинсброу пред гостоприемните домакини, у които са настанени, а след това механизмът на голямата конкурсна машина се задейства и хорските състави един след друг се включват в нейния неспирен ход. Както винаги жребият предвижда пръв да се яви женският ни състав и както при предишните фестивали той се класира на трето място с бронзов медал. В групата за национална музика с „Дафино вино“ от Д. Христов и „Тъпан бие“ от Здр. Манолов мъжкият ни хор категорично се нарежда на първо място със златен медал. По думите на специалистите неговите изпълнения са „връх в конкурсните прояви и надвишават многократно класата на другите състави“. При представянето си в групата за национално пеене женският ни хор донася още един бронзов медал, а в последния ден на конкурса мъжкият и смесеният ни състав завоюват още две трети награди.

Силно впечатление прави и поведението на колектива по време на конкурса, способността му в решителните моменти да мобилизира силите си, да се концентрира, проявявайки психологическа издръжливост, така необходимата за качеството на интерпретацията при едно продължително и оспорвано състезание, каквото е това с многобройните си участници. Многократно се налага и изводът, че на международния конкурсен подиум силата ни е в националния репертоар и съставите ни постигат не-

отразимо художествено въздействие именно с творбите на старите български майстори. Чрез тях те най-ярко изразяват националния ни темперамент, самобитността и спецификата на българската хоровая традиция, която черпи сили от бистрите извори на фолклорното ни наследство.

И така, целта е постигната. Нито един от съставите на „Дунавски звуци“ не остава извън класацията и без награда, а още по-радостно е, че от всичките 12 отличия, раздадени в Мидълсброу, русенци отнасят в родината си 5. По този начин и тук те оставят далече зад себе си страни с вековни традиции в хоровото изкуство като Италия, Франция, ФРГ, Полша, Аржентина и др. А в Златната книга на хора музикалният директор на фестивала Едвин Реймънд на раздяла е записал: „Аз бях поразен от великолепно качество на вашите хорови състави – мъжки, женски, смесен, от дисциплината и музикалната експресивност, както и от вдъхновеното ви изпълнение, което напълно завладя публиката. Благодаря ви за посещението, за вашата изява, за вашето приятелство и заедно с това за моста, прокаран между нашите две страни...“ Да, песента наистина е мост, крехкият, но издръжлив мост, по който преминава вдъхновението и красотата, вярата в доброто и съзидателните сили на човека, на голямото жизнелюбие изкуство на „Дунавски звуци“.

Развитието на самодейния хоров колектив обикновено е съпроводено от неравномерно и неравносечно движение напред. Но има и значително по-дълги периоди, когато енергията и амбицията, волята и постоянството покоряват връх след връх и утвърждават впечатлението за непрекъснат полет. Именно в такова състояние на окрилен творчески възход се намира „Дунавски звуци“ през последните десетилетия. Това е, може да се каже, периодът на певческата зрялост на състава, когато усилията и системната работа дават все по-обилни плодове, когато нищо не изглежда невъзможно или несъществуващо. Сякаш успехите и престижът вливат нови сили, а набраното творческо ускорение само помага в движението да се преодоляват трудностите.

„Дунавски звуци“ поддържа в репертоара си вече три големи произведения – „Стабат матер“ от Россини, „Реквием“ от Верди и Девета симфония от Бетховен, както и разнообразен песенен репертоар, но това не му пречи да подготви изцяло и нова програма от революционни песни, наречена „Земя

априлска“, която изнася за делегатите на XII конгрес на БКП от Русенски окръг на 5 април 1981 г.

През това време пристига покана за повторно гостуване на Солунския фестивал, този път със „Стабат матер“, с ансамбли от операта „Борис Годунов“ и руски хорови песни, както и с предложение за премиера на едночасовата „Гръцка кантата“ от Т. Мимикос и то на гръцки език. А вече е уговорено и участие в музикалния фестивал в Северна Франция, където нашият хор предстои да се представи със „Стабат матер“. Задачите следват една след друга, те биха могли да затруднят и един професионален състав, но колективът преодолява „стръмнините“ с професионално самочувствие. А не трябва да забравяме, че хористите, като всички други граждани, имат и своите задължителни 8 часа трудов делник и за репетиции отделят от извънработното си време. В подобни случаи дори е трудно да се намери подходящ еквивалент на онова, което всеки дава от себе си, враждайки се в реализацията и възхода на „Дунавски звуци“.

Гостуване при почитатели, които обичат хоровото изкуство – така може да се нарече второто участие на „Дунавски звуци“ в Солунския фестивал през есента на 1981 г. На хора отново е предоставено правото съвместно със Солунската филхармония под диригентството на Ж. Тимис да открие фестивала в зала „Македония“. „Стабат матер“ също привлича рекорден брой почитатели, които дълго изразяват френетичния си възторг. С особен интерес е изслушана и „Гръцка кантата“ от Мимикос.

Вторият концерт, вече с акапелен репертоар, се дирижира от з.а. М. Милков и Н. Астринидис и също предизвиква прилив на възхищение и пожелания за „бис“. „Вие покорихте солунската музикална общественоност“, заявява на прием с ръководството на хора кметът на града М. Пападопулос. „Дунавски звуци“ повиши критерия на фестивала още в неговото начало“, сочи познатият ни Жан Рапанис. „Необикновени, неповторими вечери за солунчани. „Дунавски звуци“ беше великолепен“, подчертава Н. Астринидис. В тези изказвания се откроява възхищението, но и респектът от високите професионални качества и певческата култура на хора.

Вероятно примерът буди и други размисли: съпоставката е неизбежна – хоровото дело в нашата южна съседка, където капиталистическите нрави и туристическият бизнес са наложили по-други възгледи, няма особени перспективи за развитие.

Дори самото понятие „самодейно изкуство“ там звучи непривично за мнозина. А има и такива, които направо недоумяват как е възможно хора с различни професии да отделят от свободното си време, за да пеят безвъзмездно и да постигнат такава висока класа. За тях това е невероятно, но то също ги навежда на размисли, които разкриват хуманните начала на социалистическата ни обществена система.

Един ден е престоят на хористите в Русе след връщането им от Солун. Неуспели още да споделят радостта от успеха и отново са на път – сега за фестивала в Лил, за срещи с възискателната френска публика, пред която в пет дни трябва да пеят четири вечери „Стабат матер“.

Този път партньори са филхармоничният оркестър на град Лил, ръководен от Жан-Клод Казадею и квартетът солисти от Великобритания и Аржентина: Едвин Хари, Маргарита Цимерман, Грахъм Кларк и Малкълм Кинг. Времето не стига и още от летището на Лил автобусите отвеждат хора направо на репетиция.

По стечение на обстоятелствата първият концерт (20.X.1980 г.) съвпада с чествването на 1300-годишния юбилей на Българската държава. Всички са развълнувани, в приповдигнато настроение, а мисълта лети далече, далече към бащиния дом и крайдунавския град, към близките и всичко онова, което човек носи в сърцето си като образ на родината. „Днес е необикновен ден за нас, българите. На този ден социалистическа България, целият народ, нашите близки чествуват големия празник на Отецеството...“ Топлите думи на Тодорка Григорова, секретар на ОК на БКП и ръководител на групата, попиват дълбоко в душите и учестяват и без това забързания ритъм на сърцата – факт, който се отразява и върху емоционалния градус на премиерния концерт. „Далече от родината ние пеехме за България, искахме да я прославим. Може би никога и никъде не сме се чувствували повече българи“ – така си спомня този ден дългогодишната хористка В. Дичева в своя „Лилски дневник“ („Дунавска правда“, 29.IV.1982 г.).

А първото представяне действително се превръща в голям празник за българския хор. Катедралата „Сент Морис“ е побрала близо трихилядна аудитория, която с партитури в ръце следи всяка част, всяка партия и целия ансамбъл, за да избухне накрая в нескончаеми аплодисменти и викове „Браво!“.

Картината е същата и на следващата вечер, при повторното изпълнение на ораторията, а през това време лилският вестник „Либерте“ вече е поднесъл на читателите си рецензия, с която още в заглавието заявява категорично: „Българският хор бе над всички“. В рубриката „Културна Франция“ една от националните програми на френското радио излъчва едночасовия запис на ораторията, придружен с отзиви за звуковата мощ и прекрасното звучене на българския хор.

Третото изпълнение е във Ватерло – в катедралата „Сент Маклу“. Там публиката е още по-ентузиизирана и дълго не позволява изпълнителите да напуснат сцената, а когато те все пак си тръгват, група почитатели ограждат хора и го изпращат до автобусите и до тръгването му от площада. Последният концерт в Булон сюр мер, най-оживеното пристанище на Северна Франция, е кульминация на възторга. Голямата спортна зала на града е препълнена до краен предел, а след финала на ораторията става нещо неопишуемо. Публиката не иска да се раздели с хористите и непрекъснато скандира, а по-смелите се качват и на сцената, за да изразят своята благодарност. Налага се хорът да изпълнява и български песни и възлението става всеобщо. „Така навярно можеше да продължи до сутринта – разказва В. Дичева, – ние бяхме готови да пеем безкрай...“

Лилският вестник „Ла воа дю норд“ (21.X.1981 г.) чрез рецензента си Жерар Гутиер посочва, че изпълнителите „останаха верни на стила на Росини“ и добавя „Веднага трябва да отбележим качествата на хора: мощен, непогрешим“. А във в. „Норд еклер“ (22.X.1981 г.) Жан-Клод Пио определя още в заглавието си българския хор като „очарователен“ и пояснява: „*Стабат матер*“ даде възможност на публиката от Лил да открие българския хор „*Дунавски звуци*“. *Богатството, талантът, мощта на гласовете му го правят без съмнение един от първите европейски съвременни хорове.*“

Четирите концертни вечери във Франция нанасят ярки шрихи в одухотворения автопортрет на „Дунавски звуци“. Те светят като четири звезди в небосклона на успехите, които хористите поднасят на родината за нейния 13-вековен юбилей.

И в миналото, и днес хоровото изкуство винаги е било особено чувствителен барометър, който реагира на социално-икономическото и културно-естетическо развитие на нашето общество. То е като

кардиограф, който чертае графиката на обществените пулсации на голямото сърце на родината в нейните душевни трепети и възлениения. Непрекъснатият динамичен ръст на социалистическите завоевания, успехът на строителните петилетки в етапа на изграждането на зрялото социалистическо общество се отразяват благотворно на полета на изкуството, намират естествен израз във възходящите траектории на хоровото пеене. До голяма степен това определя и социалната основа на непрекъснатия възход на „Дунавски звуци“, социализацията на неговото изкуство като част от ежедневието на хора и негово неотменна същност. И ако тук обект на внимание са предимно върховите изяви, това съвсем не означава, че в биографията на състава няма други завоевания. Напротив, един бегъл поглед към хронологията на събитията в творческата летопис ни убеждават в противното. Но трябва да се знае, че дори и летописът, поместен в края на очерка, не обхваща всичко, тъй като хорът редовно участва със свои програми в десетки събрания и чествувания, в юбилейни годишнини и други събития по заводи и предприятия, в институти и АПК, а те не могат дори да се изброят. Една активност, която удивлява и буди дълбоко уважение.

През есента на 1982 г. „Дунавски звуци“ осъществява второто си концертно турне в СССР. Близко 6000-километровият маршрут на хора обхваща четири съветски републики с концерти в Москва, Мичета – древната столица на Грузия, Ереван и Киев. Турнето има и политическа мисия, то е посветено на 60-годишнината на съветската държава и със своите въодушевени песни хорът става изразител на братските чувства и сърдечни пожелания на нашия народ по повод големия празник на съветските хора. Наред с това то се превръща и в ярка манифестация на творческия ръст на „Дунавски звуци“, в нова победа на българското изпълнителско изкуство, толкова по-ценна, защото е постигната в градове с традиции и изключителни постижения в хоровото изкуство.

И ако денят се познава от сутринта, още първият концерт в Москва преминава на висота и привлича вниманието на специалистите. „*Високо професионално майсторство! Хорът постига излячен тон – от прозрачния звук на сопраните, до големата сила и мощ на смесения състав.*“ (Ирина Христенко). „*Прекрасна стойност на ансамбловото пеене, широка, свежа, необичайна звукова па-*

литра." (Елена Кашинцева). Към тези констатации трябва да се прибавят и аплодисментите на публиката, а това вдъхва бодрост и стопля сърцата с мисълта, че и хористите имат дял в празника на съветските хора, то подклажда огъня на удовлетворението у тях и увереност в успеха на следващите концерти.

Слънчева Грузия посреща хористите по своему, с изключително гостоприемство, което превръща пребиваването на „Дунавски звуци“ в истински народен празник. В Мидхета концертът е на открита естрада, там има и надпяване, и шегги, и народна трапеза с тостове за дружба и мир. Концертът в Ереван се провежда в модерния и просторен Дом на хоровото изкуство. Публиката е предимно от ценителите и специалисти и отзивите еднородно подчертават *„високата певческа култура, широк диапазон на владеене на нюансите, великолепен дикция и артикулация“* (Ернст Евтянц).

Киев е не само финал, но и своеобразна кулминация на успеха, връхна точка на адмирациите от изпълнителската класа на хора, заключителна равностметка на турнето. Концертът е в голямата зала на университета „Т. Шевченко“ със запис за радиото и репортаж за телевизията. Изпълненията следват едно след друго с изключителен блясък, финес и одухотворена звучност, доведена от з.а. М. Милков до съвършенство – един мощен славянски апофеоз, песенна магия, която грабва сърцата. Развълнувани и учудени са дори и специалистите. И затова думите на з.а. на УССР Ал. Малцев – главен художествен ръководител на хора на Украинското радио и телевизия, могат да послужат като обобщение на впечатленията от това турне: *„Показаното надмина всички мои очаквания. Изумителна дисциплина, прекрасна интонация, великолепен ансамблов баланс, изключителна интерпретация, която говори, че песента извира направо от сърцата. Забележителен състав!“* (Цв. Личева „С песен по пътеките на дружбата“ – „Дунавска правда“, 4 и 5. XI.1982 г.).

На следващата година през октомври „Дунавски звуци“ осъществява ново турне в СССР. Този път в съветска Прибалтика – Естония и Латвия – и два нови бисера, а може би е по-точно да се каже две янтарни украшения допълват огърлицата на успехите.

Талин – столицата на Естония, посреща хористите ветровит и дъждовен, ала удивително красив и романтичен. Една северна приказка, запазила се

през вековете, със стари крепостни стени и стражеви кули, с островърхи покриви и причудливи ветропоказатели, със старинни катедрали и нови квартали, които не по-малко привличат погледа с динамиката на модерните си архитектурни силуети.

Съвременна и красива е и голямата зала на столицата „Естония“, в която русенци трябва да изнесат своя концерт. И отново идва време за пълна концентрация на силите, защото естонците се славят като нация, която познава добре хоровото изкуство и трудно може да бъде удивена с пеене... Но този път „държаният северен темперамент е провокиран успешно“, отбелязва Цв. Личева в пътните си бележки (в. „Дунавска правда“, 22 и 23. XI.1983 г.). Провокират го бързите и самобитни ритми в изпълненията на творбите от нашите стари майстори и вдъхновената им интерпретация, както и високата класа на „Дунавски звуци“, който постепено изважда от равновесие тази ерудирана публика.

Успехът е още по-пълнен, когато прозвучава „Проклятие на желязото“ от естонския композитор Вельо Тормис. За първи път чуждестранен хор дръзва да изпълни това трудно произведение и възхищението завладява цялата зала. А след концерта композиторът заявява развълнувано: *„Изключително събитие в нашия музикален живот. Наричат ни хорова република, но такъв хор като „Дунавски звуци“ ние нямаме. Уверен съм, че всички диригенти, които бяха в залата, слушаха и завиждаха. Такива красиви и мощни гласове! Такъв диапазон и сила на звука!... Представено бе най-сложното от моите произведения и аз съм щастлив от великолепно изпълнение, прецизно и внушително по изказ на идеята.“* И докато трае престоят на хора в Талин, той е постоянно с русенци, техен почитател, съветник и гид и просто сърдечен приятел.

Идва ред, за концертите в Латвия. Рига не е непозната за хористите, а и рижани помнят „Дунавски звуци“, което превръща новия престой и концертите в истински празници на дружбата, в сърдечна изява на приятели от побратимените градове, във възторжени химни на братските чувства.

Първият концерт, както някога, е в голямата зала на Латвийския държавен университет, вторият – в залата на Консерваторията. И макар значителна част от произведенията, които се изпълняват, да звучат на български, те са близки на аудиторията, и й допадат, защото в тях звучи сърдечната топлина и дружеския поздрав, вярата в доброто и човека и ра-

достта от новите срещи. Точно това е почувствувал и председателят на рижкото отделение за съветско-българска дружба Ян Броделис, който в дружески разговор заявява: *„Вие ни покорихте. Ние разбрахме всичко, което искате да ни кажете, разбрахме как живеете, как се трудите, как се веселите. Благодарим ви от сърце за това изкуство!“*

Но освен тази страна концертите имат и чисто художествени измерения, а публиката тук е компетентна, отзивчива, реагираща с изключителна чувствителност на всеки детайл, на всяко изпълнение, което се отделя над другите. Явно съвсем не са без основание думите на латвийския поет А. Ваянс, който твърди: *„Нашият народ притежава над 2,5 милиона песни и всеки латиец си има своя...“* Този вкус и възискателност се проявяват и сега към нашите концерти, затова и положителните отзиви след тях имат още по-голяма стойност. „Удивителен ансамбъл от гласове, умело и великолепно синхронизирани. Колектив с професионални качества“ – обобщава мнението си от двата концерта ректорът на Рижката консерватория проф. Имант Кокарс. А композиторът Паул Дамбис, доцент в Консерваторията, добавя: *„Ако разполагахме с малка част от тези богати гласове, националната опера в Рига няма да има проблеми.“* Тези думи струват повече от една обстойна рецензия, преливаща от суперлативи.

Рижките вестници с особен пиетет отбелязват и голямото майсторство, с което з.а. М. Милков води концертите. Така е било и в Талин, а многократно – и в предишното турне. Изобщо може да се каже, че в цялата тази блестяща серия от победи, като се започне от Мидълсброу, през Гърция и Франция и сега, при двете турнета в СССР, решаващ дял за успеха има главният художествен ръководител з.а. М. Милков – диригент с ясно очертани творчески позиции и безкомпромисни художествени критерии, който заедно с организационното ръководство на състава и своите сътрудници умело трасира пътя към успехите. Продължил творческата линия на М. Ангелов, той не снижава ни най-малко височината на полета, динамиката на ускорението, стремежа към нови завоевания. Напротив. Разширява репертоарната орбита, тъй като не му липсват амбиции да реализира нови творби и да експериментира, когато с усета си на художник почувствува, че в произведението има заряд, от който може да се получи творчески полет. М. Милков се налага със своята универсалност, с аналитичния си и ясен поглед, обхващащ всички

съставки на сложния комплекс от взаимовръзки, които влияят върху крайния художествен резултат. А за него този резултат е най-важното, той му вдъхва куража и енергията да върви неотстъпно напред и да води ентузиазирания колектив на „Дунавски звуци“.

Бъдещето показва, че главният художествен ръководител допринася хорът да овладее и други примамливи върхове и може би най-високия от тях – ораторията „Иван Грозни“ от Прокофиев. И тъй като този изключителен художествен феномен в биографията на „Дунавски звуци“ води началото си от фестивалния подиум на „Мартенските музикални дни“, преди да пристъпим към неговото разглеждане е редно да проследим активите на хора в този наш форум, а и в останалите ни музикални празници.

Разпръснати през годините и между други прояви, участията на „Дунавски звуци“ в националните ни хорови фестивали и прегледи остават някак встрани от вниманието. А те също имат дял в изграждането на колектива като първокласен състав, инспирират творческата му активност, раждат нови идеи в стремежа да се преследват висините на професионалното майсторство, нещо повече – някои от тях със своята профилiranост и художествени акценти дават възможност хорът да осмисли по-добре една или друга страна от своята творческа същност.

Вече нееднократно беше изтъквана ролята на републиканските фестивали на художествената самодейност като периодично действаща трибуна и своеобразна хорова академия. Още едно стъпало и връх в художественото израстване на „Дунавски звуци“ бележи и Шестият републикански фестивал със заключителен етап във Варна през 1984 г. Трудната програма, с която хорът участвава, му донася отново златен медал, званието „Представителен“ и становището на специалистите, че това е върховото постижение и най-доброто представяне от всички предишни фестивални участия.

Определен принос за творческия авторитет на „Дунавски звуци“ има и участието му в съборите на хорове от крайдунавските градове в Силистра през 1966, 1970, 1973 и 1976 г., в Майския хоров фестивал във Варна през 1969, 1980 и 1984 г., във фестивала на съветската песен „Альоша“ в Пловдив през 1977 г. и т.н. За него те също са творческа лаборатория, в която се сравняват критериите, обменя се опит, експе-

риментира се нов репертоар. Но тези участия имат значение и като школа за естетическо възпитание, за социална реализация на хоровото изкуство. Те се превръщат в масови народни празници, които обединяват хората в името на красотата и хуманността, повишават патриотичните чувства, издигат нравствените добродетели – обстоятелства, които хорът никога не е пренебрегвал.

В малко по-друг аспект може да се „разчете“ участието на „Дунавски звуци“ в празниците на камерните хорове „Златната Диана“ в Ямбол през 1970 и 1972 г. и на фестивала на мъжките хорове в Габрово през октомври 1975 г. Тук вниманието е концентрирано върху проблемите, свързани с работата на отделните хорови партии и затова то е породено от по-специализиран професионален интерес. Прегледът на мъжките „батальони“ в Габрово например още веднъж потвърждава това и носи удовлетворение, тъй като представянето на нашия „златен“ състав е оценено наравно с това на хор „Кавал“ и габровския мъжки хор „Ем. Манолов“. А участието на смесения камерен хор на „Дунавски звуци“ в ямболските празници „Златната Диана“, макар да е регистрирал първите си прояви още през 1965 г., също е една мяра за постигнатото, съизмерване на завоеванията, като особено положително е оценено участието през 1972 г.

И отново се връщаме към ролята и мястото на Международния фестивал „Мартенски музикални дни“, към неговия безспорен принос на концертен подиум, който многократно дава простор на творческия устрем на хористите, превръща се в стартова площадка за високи полети към най-светлите върхове на музикалното изкуство. Вече беше посочено, че фестивалът улеснява „Дунавски звуци“ да придобие афинитет към големите музикални форми, което постепенно се превръща в една от характерните особености на неговия изпълнителски профил. Но не ще бъде пресилено, ако се каже и обратното – „Дунавски звуци“ също има определени заслуги и допринася осезателно за кантатнораториалното звучене на фестивала, тъй като е между съставите, които редовно участвуват в неговите програми. Една бегла справка показва, че от първите концерти до последното издание през пролетта на 1986 г. включително хорът е регистрирал на фестивалния подиум 17 участия. И неведнъж – за да бъде между реализаторите на премиерни и за страната изпълнения. Към кантатата „На победата“ от Ернст Херман

Майер (1961 г.) и „Балада за войника“ от Алан Буш (1963 г.) следва да се прибавят и ораторията „Иван Грозни“ (1984 г.) и кантатата „Ал. Невски“ (1986 г.) от С. Прокофиев, както и русенските фестивални премиери на „Радост иде“ от Св. Обретенов (1969 г.) и „33 милиона комунисти“ от Л. Пилков (1977 г.). Една мисия, изведена на високо интерпретаторско равнище с чувство за творческа и гражданска отговорност.

Традиционно може да се нарече и участието на хора в изпълнението на Деветата симфония от Бетховен, с която всяка година се закрива фестивалът. Това участие напояма дори привилегия, тъй като с нея хорът пет пъти е участвувал във финала на „Мартенските музикални дни“. Всяко от тези участия има своите особености и достойнства, своите кульминации, макар по начало това да са върхови изяви на фестивала, но може би най-силно впечатление е направило първото изпълнение със симфоничния оркестър на Берлинското радио под диригентството на Хайнц Рьогнер. Облъхнат още от вълнението на преживяното, непосредствено след концерта н.а. проф. Ал. Райчев е записал в Златната книга на хора: *„Кой ня тази вечер? Кои бяха тези богатири? Професионалисти музиканти? Не, това беше дълбокият извор на нашия музикален народ. Ня народът! Не мога да си представя, че хората, чиято специалност в живота не е музиката, могат да музицират така съвършено и с толкова вдъхновение... Поклон пред вас, мили приятели, които правите музикално чудо...“* След това във в. „Народна култура“ (4.IV.1980 г.) той отново потвърждава тази оценка. *„Всички гости, а също така участниците от оркестъра на Берлинското радио и неговият ръководител, бяха единодушни в мнението си за изключителността на това явление – аматьорски хор да изпълни такова грандиозно произведение, каквото е Деветата симфония. Те даже нарекоха това „едно малко чудо“. Изпълнението на „Дунавски звуци“ беше на такова равнище, че ни накара да се гордеем с нашата хорово-самодейност.“*

През 1982 г. „Дунавски звуци“ участва в изпълнението на Деветата симфония с оркестъра на град Яш от СР Румъния и диригент Йон Бачу, на следващата година с оркестъра на Румънското радио и телевизия, воден от з.а. Йосиф Конта, през 1985 г. – с Карол Стрия и Катовицката филхармония, за да дойде отново сътрудничеството с Яшката фил-

хармония на последния фестивал (1986 г.). Интересни отзиви се появяват и за тези изпълнения: *„Деветата симфония от Бетховен, изпълнявана ежегодно на фестивала, дава винаги повод за сравнения, а дори и подвежда към класиране. Представителният хор „Дунавски звуци“ показва, че е великолепен опитен партньор на добрия диригент, откликвайки много гъвкаво на всички негови внушения и изисквания на музицирането. С тембрист звук във форте и пиано, с усет за музикална фраза той защита достойно музикалната чест на града...“* (В. Байчев, в. „Дунавска правда“, I.IV.1982 г.).

Към фестивалния си актив „Дунавски звуци“ има и самостоятелен концерт (1966 г.), участие в сборен концерт на хорове лауреати (1971 г.) и многократни изяви на мъжкия хор в песенно-поетичните вечери. И отново едно от големите произведения в неговия репертоар – през 1977 г. прозвучава „Стабат матер“ със Софийската филхармония. По повод на това изпълнение н.а. проф. Ал. Райчев се разписва още веднъж в Златната книга под следните многозначителни думи: *„Хор „Дунавски звуци“ е гордост не само за Русе, но и за България. Той е явление в нашата музикална култура и опора на фестивала „Мартенски музикални дни“.*

Знаменателно обобщение, тъй като участията на хора и в Международния фестивал „Софийски музикални седмици“ също потвърждават тази констатация. Интересно е все пак да се разбере с какво „Дунавски звуци“ привлича най-много столичната публика. Отговорът е и една категорична оценка. Високото художествено реноме на колектива се дължи на умението му да реализира големите музикални произведения, при интерпретацията на които проявява сила и мощ, достойни да удовлетворят и най-изискания вкус. Ето и бегла илюстрация на тези твърдения: 1980 г. – двукратно изпълнение на „Реквием“ от Верди, 1983 г. – участие в тържественото откриване на фестивала с финал на Девета симфония от Бетховен, 1984 г. – изпълнение на ораторията „Иван Грозни“ от Прокофиев и 1985 г. – отново „Реквием“ от Верди.

Тези произведения сочат главната цел. Една стратегия, която позволява да се овладеят качествено нови територии, създава възможност за още по-пълно развитие на изпълнителското майсторство, за високи и продължителни полети в света на големото изкуство, където няма предел, няма граници на майсторството. Където се извисяват само

най-талантливите, най-амбициозните и закалените...

1984 година е особено благоприятна за творческия възход на „Дунавски звуци“, защото това е годината на „Иван Грозни“ – ораторията на С. Прокофиев, с която хорът постига нови висини по пътя на утвърждаването и славата – един голям и незапомнен апогей на изпълнителското майсторство и звездните траектории на успеха, при които всяко представяне на ораторията само по себе си е художествено събитие и кулминация, за да стигне накрая до пълния триумф и бляскавия финал чрез двукратното изпълнение в Париж под диригентството на световноизвестния Рикардо Мути. Две вечери на художествено съвършенство, записани със златни букви в творческата биография на хора!

Предложението на Русенската филхармония за съвместна работа с „Дунавски звуци“ върху ораторията на Прокофиев – предвидена в програмата на „Мартенските музикални дни“, е особено приемливо. Между двата института от години съществува сътрудничество, което неведнъж е постигало завидни резултати на концертния подиум. Но не само това обуславя положителния отговор на ръководството на „Дунавски звуци“. Не е без значение и обстоятелството, че „Иван Грозни“ е ново, непознато за българската музикална общественост произведение. Ораторията предоставя възможностите на първооткривателството, перспективата да се навлезе в съвременната съветска музикална класика и то в обемния свят на един от нейните най-големи майстори. Факт сам по себе си привлекателен именно с мащабността на творческата задача. А освен това с епично-драматургичната си характеристика, със славянския си темперамент и музикално-изобразително светоусещане „Иван Грозни“ импонира особено на вокално-интерпретаторския „строй“ на „Дунавски звуци“, на неговите изпълнителски потребности.

В процеса на подготовката тези съображения не само се потвърждават, но всички с особена радост констатираят колко още възможности предоставя ораторията, колко е благодатна тя за творческа изява. Защото в същността си „Иван Грозни“ е дълбоко народностна музикална епопея, в която една от най-драматичните страници на руската история е претворена с изключителна изобразителна мощ, с неподражаема пластичност на музикалните образи, с неве-

роятна психологическа дълбочина и сила. Създадена първоначално като музика към едноименния филм на С. Айзенщайн, тя поразява със своята „кинематографичност“ и динамика, с бързата смяна на състояния, картини и образи. Наличието на соловете партии, на четец, който подобно на хора в античната драма се явява като глас на съдбата, обогатяват художествените внушения на тази гениална епопея. А каква по-благодатна, по-завладяваща творческа задача! И ръководството в лицето на з.а. М. Мидков, диригентите С. Стателов, А. Чифчиян, както и целият колектив, се заемат да я реализират с истинско вдъхновение.

Премиерното изпълнение е на 29 март 1984 г. под диригентството на з.а. Ал. Найденов, с четец з.а. на РСФСР Борис Моргунов и солистите Веселина Зорова и Петър Петров. Още със затихването на финалните акорди става ясно, че това е едно от големите музикални събития за годината. Факт, който не закъснява да се потвърди и от отзивите в печата. Д. Зенгинов не пропуска да отбележи, че ораторията по право се реализира за първи път в Русе „градът на прочутите хорове, на големи музикални традиции и на симфоничния кантатно-ораториален фестивал“. „Представителният смесен хор „Дунавски звуци“ – пише той – отново потвърди своето реноме, получавало неведнъж най-висока международно признание. А когато един самодееен колектив има в репертоара си толкова ораторни творби, това говори не само за неговото равнище, но и за музикалната култура на цялата нация.“ (в „Дунавска правда“, 3. IV. 1984 г.) Това първо изпълнение Илия Темков нарича „Уникална вечер на Русенската филхармония и Представителния хор „Дунавски звуци“ (в „Народна култура“, 6. IV. 1984 г.). Самият факт, че ораторията е включена в програмата на приближаващите „Софийски музикални седмици“ и се изпълнява в същия състав на 6 юни 1984 г. е не по-малко показателен. А явно, въодушевени от успеха, изпълнителите постигат на сцената на столничната зала „България“ още по-ярка и одухотворена интерпретация. Д. Зенгинов отново потвърждава високата си оценка в рецензията „Величието на епоса“ („Народна култура“, 15. VI. 1984 г.). В отзив, озаглавен „По ръст – с най-добрите“ (в „Отечествен фронт“, 14. VI. 1984 г.) Л. Каранлъков изтъква, че повторното изпълнение в София се е очаквало с интерес, който се оказва „напълно основателен“. Изпълнението се отличава с „яркост,

вътрешна освободеност, целеустременост и култура“. „Достоен партньор на Русенската филхармония е Представителният смесен хор „Дунавски звуци“. Неговите изпълнителски постижения открояват респектиращи творчески възможности.“

През юни следва още едно представяне на „Иван Грозни“ на фестивала „Варненско лято“, а след това идва и поканата на Френското радио за съвместно изпълнение на ораторията с националния оркестър на страната и френския радиохор в Париж – в една от неговите най-реномирани зали „Плейел“.

За хористите на „Дунавски звуци“, които многократно са се представяли на международния концертен подиум и имат опита и самочувствието от не една международна победа, това все пак е изключителен шанс, но и отговорна задача. Или по-скоро дълг, защото трябва да бъде защитен авторитетът на нашата певческа култура, да бъде представено социалистическото ни самодейно изкуство в съпоставка с професионални състави от най-висока класа. А и възможността да пеят под диригентството на световноизвестния Рикардо Мути в случая е колкото радостна, толкова и задължаваща. Защото Мути, както го характеризира френският вестник „Матен“, главният диригент на Филаделфийската филхармония е „наелектризиращо присъствие, буря с ярки светкавици, неудържим огън, поддържан от блестяща техника...“ Но нима огънят, който изгаря сърцата на хористите, който ги окриля и подклажда амбициите им не трябва да съответствува на големия талант на диригента? Още повече че ораторията на Прокофиев предоставя всички възможности за такава волеизява и всеотдайнотворческо горене.

„Дунавски звуци“ пристига в Париж няколко дни преди концертите. И още първата съвместна репетиция с френския радиохор донася радост и известно успокоение. В центъра на кръглата студийна зала, в която е завършила репетицията, все още стои изправен маестрото, младоликният строен и мургав италианец. „Аз съм с отлични впечатления от българския хор! – заявява Р. Мути. – Благодаря му за всичко. Считам следващата репетиция за изlišна...“

През тези дни кураж на русенци вдъхват и представителите на общината на побратимения Сент Уан, както и населението от неговия район, за които „Дунавски звуци“ изнася безплатен концерт.

Идва и премиерната вечер на 21 декември 1984 г. Интересът на публиката надхвърля всички очаква-

ния. На път за репетиции нашите певци са виждали дългите „опашки“ от търпеливо чакащи за билети хора, но се оказва, че залата, въпреки огромните си размери, е препълнена. Ето как предава впечатлението си от самия концерт хористката В. Дичева, една от постоянните летописци на хора: *„Концертът тече без пауза. Умора няма, има свръхнапрежение. Ноктите са се вкопали в дланите на ръцете. Погледите са хипнотично приковани в чародейца Мути. Пяните са разтворени проформа: няма нищо, което да не знаем наизуст. Ораторията е станала част от най-дълбоките ни преживявания. Вероятно сме успели да ги внушим и на публиката, защото след финала избухнаха оглушителни ръкопляскания, тропане, свирене, викове „Браво!“ Амбициите ни най-после са постигнати. Радостта ни е до сълзи.“* (в. „Дунавска правда“, 27.IV.1985 г.)

Успехът се повтаря и на следващата вечер. Възхищението и аплодисментите сякаш нямат край. За разлика от обичайния си скептицизъм и френската преса този път е единодушно възторжена: *„Българският хор „Дунавски звуци“ бе великолепно подготвен. Натоварен в това произведение да коментира развитието на действието, той отговаряше по възможно най-добрия начин на всеки жест на Рикардо Мути. Но най-вече силата на българските гласове придаде на всяка намеса на хора такава мощна чувствителност, която няма скоро да бъде забравена от парижката публика. За това свидетелствуват оvationите, специално адресирани към хора, както и прекрасните отзиви в по-големите парижки вестници.“* (Пиер Пьоми, в. „Фигаро“, 22.XII.1984 г.) *„Точността и свръхнапрежението на Р. Мути преобрази партитурата на Прокофиев. Прекрасен в тишинно славянската си трагична сила, хор „Дунавски звуци“ ни кара да тръпнем.“* (Клод Самуел, в. „Матен“, 23.XII.1984 г.)

Много възлнения, много коментари предизвиква представянето на „Дунавски звуци“ в Париж и между самите хористи. Радостта и удовлетворението са всеобщи. Обобщавайки впечатлението си, вече на връщане към България, з.а. М. Милков не без задоволство констатира: *„С този финал, с този маниер на музициране „Дунавски звуци“ израстна с няколко степени.“* Но може би най-образно определя постигнатото в Париж хористът Иван Минчев, като нарича цялото пътуване „нашния хоров Еверест“. И трябва

да се каже, че това е самата истина. Победният „Еверест“, над който се развява и българският флаг на „Дунавски звуци“.

След една година като още един положителен факт до Русе достига вестта, че големият интерес към ораторията на Прокофиев, породен при нейното представяне в Париж, е предизвикал издаването ѝ в две дългосвирещи грамофонни плочи, които бързо са били разграбени от запалените меломани. А още по-интересно е, че френската фирма „Форлан“, издала плочите, е използвала документалния запис на ораторията, осъществен на 6.VI.1984 г. в зала „България“ по време на фестивала „Софийски музикални седмици“ изцяло от русенски състави и изпълнители.

Като особено радостен, но закономерен резултат на 1 март през следващата 1985 г. идва и новото високо отличие за хора – удостояването му с Голямата награда на Комитета за култура по случай Деня на самодейността. Едно национално признание на поредицата от бляскави успехи, а може да се каже и заслужена оценка, която нашето социалистическо общество дава на изкуството на русенските солисти. Изключителна оценка, отреждаща за годината първо място на „Дунавски звуци“ между стотиците колективи в републиката на художествената самодейност, оценка с особена стойност, защото е получена в навечерието на полувековния отчет на хора за изминатия творчески път.

Колективното песене има своите дълбоки корени в бита и душевността на нашия народ. Но кое привлича хората в един певчески състав, какъвто е „Дунавски звуци“? И още по-важно – кое ги задържа в продължение на десетки години? Кое ги кара всяка седмица да отделят по няколко вечери от най-хубавите часове на свободното си време, а когато предстои турне или концерт – и всяка вечер, и съботите, и неделите, за да се събират и да пеят? И коя цифра би могла да даде макар и приблизителна представа за пълния сбор от години, месеци и дни на себеподдаване, за пълното себевграждане в общото дело? Та нали тук не действа Кодексът на труда, не съществуват и материални стимули!

„Дунавски звуци“ е една монолитна общност, която се състои от отделни личности със свои стремежи и амбиции, със свои съдби, които се вливат и влияят върху цялото, които преживяват всяка проява, всеки успех или неуспех на хора. Кои са те? И какви сили и

импулси ги движат и карат, когато застанат на сцената, да се чувствуват като една-единствена личност, като един съвършен организъм или инструмент, който особено чувствително реагира и на едва забележимите жестове на диригента, на неговия поглед, смръщване или усмивка? И откъде извира тази воля и амбиция, тази мощ и сила, тази хармония от звуци, които могат да бъдат нежни като полъха на утринен вятър и шепот на трепетлика, или пък мощни като грохот на буря? Да трептят с мека чудодейна светлина, както трепти нощното небе през август, или да се носят на вълни на вълни като морския прибой, да подобяват жуженето на пчелния рой, или ехото, което оглася планинските скатове на възбод, или кръшния смях на момиче... Но само това ли? А безкрайно богатата гама от човешки изживявания и кипящи страсти? От светлите, радостни и възторжени чувства до драматизма и терзанията на дълбокия философски размисъл, от палавата игривост, влюбеност и чистота на младежкия порив до убийствената мъка и скръбта, която разнища човешката същност и после отново повежда към светлите пролясъци на надеждата и жаждата за живот, на утвърждаването на правдата и истината, на великата правда и истина на времето, в което живеем...

Всичко това неведнъж преминава като ток през редиците на хористите, бушува и пали кръвта и замира в сърцето, за да се предаде и на другите, за да се прехвърли и в зрителната зала и да овладее и покори публиката. Защото не нотите и дори не тоновете, а чувствата и мислите са, които пулсират чрез тях и обединяват в едно всички сърца и умове. Ето я магията на празника, която заличава десетките и стотици часове на изморителни репетиции, на неуморен многогодишен труд! Ето ги валенциите, които влекат неудържимо към песента и трябва да бъдат наситани!

Те пораждат вътрешното удовлетворение и мисълта, че си създал радост и мигове на красота за другите... Те са в основата на вътрешното духовно извисяване и пречистване чрез песента, което се превръща в неизменна потребност, в истинска духовна жажда. Но това е също специфично, защото на преден план се откроява не личното удовлетворение, а общата радост от колективното участие, когато песента се „получава“ и звучи благодарение на усилията на всички, на целия състав.

У нас още не са извършвани подробни социологически изследвания на хоровото дело, които да ни

дадат един по-мотивиран отговор на тези въпроси. И все пак някои изказвания на хористите и внимателният поглед дават насока и храна на мисълта, подказват причини и обстоятелства, които са в основата на успеха, на многогодишния творчески възход на „Дунавски звуци“. Ето няколко спонтанни изказвания, така, както са зафиксирани в телевизионния филм на ТВЦ – Русе „Цветя на сцената“, посветен на едно от пътуванията на колектива в съветската страна. „Често ме питат какво намирам като млад човек в хора, защо си губя времето дори, но нещата трябва да се оценяват и от друг ъгъл – споделя несприлюдено, но убедено една от хористките. – Просто през двата часа репетиция живееш в една съвсем друга атмосфера, два часа изпитваш истинска наслада...“ „Да, наистина, и аз самата понякога съм си задавала този въпрос, защо пея – се намесва в диалога друга хористка. – Но не мога да се откажа. Това е по-силно от мен. Основна тук е любовта към музиката, възможността да създаваш изкуство на такова високо ниво.“ „Чувствам се душевно богат, когато пея и мога да се отдам на едно чисто изкуство без всякаква корист...“ звучи категорично мнението на един бас. „Дунавски звуци е моята сбъдната мечта!“ – обобщава мелодичният глас на девойка...

Затова не е чудно, че голям брой хористи имат стаж над 20–30 и дори 40 години – едно извънмерно обстоятелство, което разкрива изключителна любов и всеотдайност към хоровото пеене и любимия хор – преданост и обич, равни на човешкия живот. Ветерани като Любомир Харизанов, който пее в хора от 1940 г., Петър Станев – от 1946 г., Ж. Стателова и Н. Гемеджиев – от 1947 г., Борис Ковачев – от 1952 г., Петър Енчев и други потвърждават това явление. Особено трябва да се изтъкне тук всеотдайността на Любомир Харизанов и Петър Станев, които отдават десетки години на „Дунавски звуци“ и като активни членове на неговото ръководство.

Прави впечатление, че служебната и обществена ангажираност също не са пречка за участие в хора (особено когато се пее още от младежки години), тъй като в редиците виждаме зам.-директора на ТК „Дунавска коприна“ Петър Станев, председател на комбинатския профкомитет на ККК „Иван Димитров“ Борис Ковачев, преподавателите във ВТУ „Ангел Кънчев“ Марин Ковачев и Анка Петрова, Снежина Ангелова – началник цех в завод „Фазан“ и др.

И още едно характерно явление – любовта към хоровото пеене и към „Дунавски звуци“ (за мнозина равнозначни понятия) се предават от родители на деца и тук в буквалния смисъл на думата се осъществява приемственост и смяна на поколенията, което също подсказва, че днешните успехи са комплексно явление, резултат от поредица фактори, от много невидими нишки. Тази приемственост се проявява дори и при привържениците на хора, които също си предават щафетата на обичта от поколение на поколение, тъй като хорът винаги е имал своя публика, своите пламенни почитатели, своите предани и всеотдайни поклонници.

Повече от три десетилетия крепнат и се развиват връзките на хор „Дунавски звуци“ с Образцовото народно читалище „Ангел Кънчев“. В негово лице, както бе изтъкнато, хорът неизменно вижда своя най-добър покровител, винаги намира желания сътрудник, открива съпричастие и подкрепа. Нещо повече – с годините сътрудничеството се превръща в траен стил на взаимоотношения, защото се изгражда на творческа основа и има една-единствена цел – да се върви към нови художествени завоевания. Затова колективът на „Дунавски звуци“ се отнася с особено чувство на благодарност към управителния съвет на читалището в лицето на неговия председател д-р Георги Миланов, който винаги е бил активен съмишленик и дейна фигура за реализацията на хора. Принос има и Веселина Неделчева, отдадала в миналото усилията си на дългогодишен читалищен секретар за израстването на хора.

Естествено, решаващ дял за това израстване и стабилната линия на възход имат преди всичко художествените ръководители на състава, но наред с тях в „Дунавски звуци“ винаги са се трудили и се трудят всеотдайни помощници, между които не могат да не се споменат дългогодишният хормайстор и диригент Тодор Христов, вокалната педагожка Веселина Зафирова, пианистката Виктория Николова-Кобарева и много други. Не може да не се отдаде дължимото и на днешната млада смяна – диригентът Милен Начев, вокалният педагог Софка Инджова, пианистката Жанет Бенун-Николаева, хормайсторите Мариана Стефанова и Симеон Роев.

И още един фактор, а може би е по-редно да се определи като феномен, също влияе върху успехите на „Дунавски звуци“. За него обикновено не се говори, макар специалистите да отчитат присъствието му. Да, той е на лице и действието му е постоянно.

Творческата надпревара с хор „Родина“ – другия елитен русенски хор, се е превърнала отдавна в многогодишно състезание, при което желанието за по-добро представяне мобилизира силите и поддържа висок творчески градус, подклажда амбициите, генерира нови идеи и у двата състава – един безкраен хоров маратон, който има тази добра страна, че води към все по-високи художествени резултати.

Затова когато се говори за славата на Русе като пеещ град и за неговите хорове, в съзнанието на мнозина неизменно се появява асоциацията за тандема „Родина“ – „Дунавски звуци“.

През есента на 1985 г. з.а. Михаил Ангелов застава отново на диригентския пулт като главен художествен ръководител на хора. Явно взаимните симпатии и „сходството в характерите“ между диригент и колектив, съгътствували общата им работа, надделяват над всички останали съображения. А и нали в изкуството, тази твърде крехка и деликатна материя на духовни трепети, взаимните симпатии и родството имат особено значение. През това време н.а. Михаил Милков е заангажиран с нови задачи, но това, разбира се, ни най-малко не омаловажава изключителните му заслуги, нито пък голямата благодарност, която хорът му дължи за петте години плодотворно ръководство.

Поредният сезон на „Дунавски звуци“ постепенно се активизира и придобива обичайната си форма. И тук отново се проявяват конструктивната роля на Мартенския музикален фестивал и съпричастното на Русенската държавна филхармония. Последната отново търси партньорство в кантатно-ораториалните творби не само като репертоарна опора на фестивала, но и като цялостна културно-артистична стратегия за овладяване върховете на изпълнителското изкуство. А и придобитият опит от съвместната работа върху ораторията „Иван Грозни“ – живият и убедителен пример, потвърден от всички, подказва мисълта за ново сътрудничество. Защо да не продължи общото изследване на тези златоносни пластове, които явно съдържат в себе си зарядите на истинското художествено горене и удовлетворение? Още повече че творчеството на Прокофиев предлага и други творби, не по-малко благодатни като творческа реализация.

Този път обект на съвместна подготовка е голямата кантата „Александър Невски“ – крупна историческа фреска и ярък документ на съвременната

съветска музикална класика, в която с изключителна мощ и правдивост се открояват героични страници и образи на древна Рус, превръщат се в зрима реалност, в пластична образност. В процеса на работа обаче з.а. М. Ангелов отбелязва, че „Александър Невски“ е една от най-трудните във вокално отношение творби, при която въображението и драматургичната сила на Прокофиев не шадят, а на места и не зачитат вокалните закони... Затова пък драматургичният ефект, който се постига, е изключителен...“ (в „Светлоструй“, бр. 3, 15. III. 1986 г.).

Удовлетворението е пълно, защото русенската премиера на кантатата, изпълнена при откриването на „Мартенските музикални дни“ (15. III. 1986 г.) отново става център на всеобщото внимание, превръща се във вълнуващо фестивално събитие. *„В мащабността на баталните сцени, в стихийната богатырската мощ, която излъчва „Александър Невски“, в проникновената лирика на безбрежната руска песенност хор „Дунавски звуци“ бе на истинска художествена висота“* – отбелязва в рецензия за изпълнението на кантатата н.а. проф. д-р П. Стоянов (в „Дунавска правда“, 18. III. 1986 г.). Появяват се отзиви с положителни оценки и в столичния печат и тяхното ехо продължава още да отзвучава, когато на фестивалния подиум „Дунавски звуци“ застава за втори път, за да се представи със своя неизменен шедевър – Деветата симфония от Бетховен, с която се закрива фестивалът.

След усилена подготовка предюбилейният период на хора завършва с ново, четвърто по ред, турне в съветската страна. Водейки се от стратегията „Дунавски звуци“ непрекъснато да израства като изпълнител на големи вокални произведения, з.а. М. Ангелов подготвя в репертоара на предстоящото турне и фрагменти от операта „Мойсей“ на Росини, един от шедевровете на големия италиански композитор.

Гостуването в Украинската СССР е поредният певчески връх и нов триумф на „Дунавски звуци“. Чрез силата на своето изкуство хорът превръща концертите си в ярка манифестация на дружбата, в апотеоз на братските чувства и солидарността, в епицентър на радостта и духовното единение, както нееднократно отбелязват това в пътните си бележки „С хор „Дунавски звуци“ в съветска Украйна“ Любен Антонов и Йото Пацов (в „Дунавска правда“, 16, 18, 23 и 24. VII. 1986 г.).

И още тук може да се посочи, че афинитетът на хора към гастролите в съветската страна има своите немаловажни основания. Вероятно наред с политическото и обществено удовлетворение, което многократно намира израз не само в концертната зала, а и при срещите на дружбата и другите прояви, както и в непринудените контакти със съветските хора, се налага още едно обстоятелство. Може би славянската „оцветеност“ на хоровите партии, склонността към изявена артистично-драматургична интерпретация срещат тук по-пълно разбиране и признание от специалистите и публиката, които особено добре чувствуват родството, изразителността и мощта на художествената експресия, огънят който подклажда страстта на изпълнението, пламения стремеж да се проникне в най-дълбоките пластове на произведенията.

В маршрута на „Дунавски звуци“ отново е включен Киев, за който хористите пазят най-хубави спомени от приема през 1982 г. В Колонната зала на украинската столица те се представят в две поредни вечери. Съвместно със заслужилия академичен оркестър на Киевската филхармония е предвидено съставът да изпълни Девета симфония от Бетховен, с която се закрива концертният сезон и Бетховеновият фестивал, посветен на годината на мира. Но когато киевските журналисти и музикални критици се събират в репетиционната зала, за да чуят „орфеевите“ гласове от България, които ще звучат редом с техния най-добър професионален оркестър, се оказва, че русенци не присъствуват на репетицията. Това още повече интригува и диригентът н.а. на УССР Фьодор Глушченко е принуден да обясни: *„Българският хор е прекрасно подготвен и затова отпадна необходимостта отново да репетира – заявява той. – Очакванията ми са многократно надминати. Българските самодейци са на такава висота, за която мечтаят много професионалисти!“*

Затова когато на 26 юни 1986 г. вечерта в залата зазвучават титаничните, огнено-метежни акорди на Деветата симфония и се понеса нейния пламенен зов за мир, равенство и братство, нейния оптимизъм и светли пориви, блестящото изпълнение на хора и оркестъра превръща тези акорди в истински химни. В най-съкровените душевни трепети на човешкото сърце. За присъстващите в залата не остава и сянка на съмнение, че са свидетели на един изключителен по своята величина и мащабност празник. Чрез покоряващата стихия на Бетховеновия гений и

изкуството си изпълнителите потвърждават непреходната стойност на тези призиви, издигат още по-високо градивната мисия на музиката, която прехвърля светли мостове към бъдещето в сърцата на хората.

По този повод з.а. на УССР Ал. Малцев, един от големите хорови диригенти на Украйна, заявява: *„Не сме присъствували на друго така пълно проникване във великото произведение на Бетховен. Майсторството на хора поразява с истинския си висок професионализъм и невероятната художественост на изпълнението. Нека не забравяме – за първи път непрофесионален хор изпълнява у нас тази творба, при това въпреки всички традиции – без репетиции!“*

Още по-успешно преминава акапелният концерт на следващата вечер, когато безупречните изпълнения се редят едно след друго и бележат нови кулминации, нов триумф и непрекъснати бисирания, за което и превъзходните степени на суперлативите не достигат, макар и само за да маркират високия градус на преживяното възлание. Вероятно дял за това има атмосферата на дружба и съпричастие и очарователната киевска публика, тъй като подемът, с който хористите изпълняват нелеката програма, е необичаен и за тях самите. Особено силно впечатление правят ораторните фрагменти от творби на Хендел, Росини и Верди, при изпълнението на които участват и солистите з.а. Валери Попова от Софийската народна опера и Иван Дяков от Русенския оперен театър. Налице е едно всеобщо вдъхновение и еманация на творческия дух, които карат дори и художествения ръководител на „Дунавски звуци“ з.а. М. Ангелов, обикновено немногословен в оценките си, да заяви „Публиката тук прие нашия хор по един изключителен начин и тази вечер не от зрителната зала, а от диригентския пулт усетих огромното въздушевление, благодарение на което хорът се държа блестящо и изпълни съвършено много от песните. Отдавна работя с „Дунавски звуци“, но тази вечер усетих някои неща, които, струва ми се, че са нов етап в развитието на хора и в моята работа. Много съм щастлив от успеха...“

И ако Киев е връх на реализирания устрем към художественото съвършенство, то град Макаров на УССР се превръща в символ на осъзнатата гражданска съвест, на чувството за солидарност и интернационален дълг към съветските хора. Защото на 28

юни 1986 г. – паметен ден в историята на хора – „Дунавски звуци“ изнася концерт за евакуираните и специалистите, отстраняващи последиците от Чернобилската авария. И тук отново се откроява интересен социален аспект – всеотдайността към песента и колектива са се превърнали у хористите в същностна черта на характерите им. Изкуството създава у тях не само качества, необходими за сцената, то формира високи нравствени добродетели, изгражда личности със силно развито чувство за отговорност, достойни граждани на социалистическото ни отечество.

Към протегнатата десница на русенци местната общественост и цялото население реагират чисто по славянски – със спонтанен възторг и въздушевление и белият дворец на културата в Макаров, както остроумно отбелязва един от героите чернобилци, „дори да имаше толкова места, колкото са жителите на района, пак не би могъл да побере всички“. Защото Чернобил, това е „зоната на правдата и съвестта“, където си дават среща най-висшите добродетели на човешката същност, където се проверява дружбата между нашите братски народи.

Като незабравим, светъл празник преминава гостуването на „Дунавски звуци“ и в побратимената Кримска област на УССР. Престоят и концертите в областния център Симферопол и в слънчева Ялта остават незаличими следи, те носят пълно удовлетворение, защото хористите навсякъде са посрещани като скъпи гости-побратими.

Концертът в симферополската зала „П.И. Чайковски“ е не само културна, но и обществено-политическа проява. От сцената председателят на Изпълкома на Градския съвет Вл. Лавриненко в лицето на хористите приветства представителите на българското социалистическо изкуство, на побратимения Русенски окръг, а програмата отново се превръща във възхвала на братството, непрекъснато аплодирана и бисирана от въздушевената публика. Бележниците на журналистите отново се изпълват с думи на възхищение, в ръцете на присъстващите отново изгряват цветята на голямата признателност, както пишат Л. Антонов и Й. Пацов.

В града по това време гостуват група граждани от САЩ, които също са пожелали да чуят българския хор и техните ръкопляскания са не по-малко възторжени, отколкото на всички други слушатели. Любопитно е да се узнае какво мислят те за нашето изкуство и затова цитирам мнението на някои от тях,

според посочения пътепис. Лора Садовникофф от отдела за задгранични пътувания в Ню Йорк: „Истинско наслаждение бе да се чуе изпълнението на българите“, Том Рокуел, преподавател: „Неподозирано и прекрасно преживяване!“, Джо Наден, преподавател по музика: „Чисто, точно, великолепно изпълнение на ораториалните творби. Истинска славянска звучност!“

А като синтез, в който се долавя пулса на всичко преживяно, звучат думите на Ефим Староосколец, диригент на симферополския хор на ветераните от войната: *„Блестящото представяне на русенските хористи без съмнение е нова страница в непрестанното сближаване на нашите народи, на нашите култури, на нашите сърца!“*

Идва ред и на последния концерт от турнето – в Ялта. Срещата с очарователната природа и прекрасните изгледи на Кримското Черноморие, Ялтенския залив и ласкавото море, белите многоетажни почивни станции, пръснати в амфитеатъра на зелените хълмове, тъмните пики на кипарисите и сребърната хладина на секвоите, крайбрежния булевард с екзотиката на своите палми, белоснежните грамади на корабите, наредени на почивка край кея, забележителните исторически паметници – всичко радва очите, премахва умората, вдъхва сили и желание за нови песни. Затова и концертът в летния театър на града се превръща в радостен и вдъхновен празник. Заедно с „Дунавски звуци“ пред публиката се представят хоровата капела от Кировград и още два фолклорни състава, а артистичната програма на русенци е нов връх и израз на благодарността за гостоприемството, за всичко видяно и преживяно.

Преди да се завърнат в България хористите имат едноминутен престой в Москва. И тук ги очаква най-голямата изненада, която се превръща в достоен финал на цялото турне. За изключително високото равнище на изнесените концерти, за приноса в укрепването на дружбата, за мъжеството и радостта, предоставени на евакуираните в град Макарров, Президиумът на Върховния съвет на УССР с указ от 3 юли 1986 г. е удостоил хора с почетна грамота и почетен знак, най-високото отличие, което се присъжда за културна дейност.

Връчвайки наградата при церемонията в нашето посолство, представителят на Украйна във Върховния съвет на СССР Михаил Пишучкин заявява: *„Хор „Дунавски звуци“ е първият чуждестранен колектив, който получава това най-високо отли-*

чие на нашата република. Вие достойно го заслужихте. Вашето турне остави дълбоки следи у всеки, който успя да се докосне до самобитното ви изкуство...“

Международният експрес Москва–София лети през необятните простори на руската земя.

След радостните възбуждения и напрежението на изминалите дни, след незабравимите преживявания хористите най-после имат време за кратка почивка. Но чудно, мислите на мнозина сякаш вече не са тук – избързали са напред – далече, далече на юг, към просторите на друга една равнина, над която синеят хладните сенки на стария Балкан, пренесли са се към големия крайдунавски град с познатите улици, площади, градини, домове с близките на сърцето хора, които вече ги очакват... Невероятна е тази способност на човешкото съзнание, което може да се връща назад във времето, да носи в себе си цяла една вселена от преживявания и спомени, а когато сърцето учести ударите си, да избързва и да лети напред към онова, което предстои, към дните, месеците и годините, които идват. Към бъдещето. Защото животът продължава и ще продължи и занаят пред със своите неизменни радости и болки, проблеми и грижи, успехи и възбуждения... И с работата в любимия хор, разбира се, която отново ще се вмести като първостепенен дълг в съществуването на тези 120 предани и всеотдайни поклонници на песента.

Вече иде времето на ваканции и отпих, но през есента всички ще се съберат отново заедно за големия юбилей. И отсега знаят – длъжни са да се представят в най-добрата си форма, да извисят празника, да защитят по най-категоричен начин престижа и класата на хора. И неговото бъдеще естествено. Тъй като пътят на „Дунавски звуци“ също ще продължи, за да ги изведе към нови върхове, към нови траектории на съвършенството и певческата слава на социалистическата ни родина. Защото този път е безкраен. След всяко постижение, след всеки овладян връх той навярно ще става все по-труден и по-труден, но толкова по-добре. Защото ще става и все по-примамлив. А хористите на „Дунавски звуци“ знаят цената на истинския успех. Бъдещето е пред тях.

Русе очаква своите победители...

*Работнически хор „Петко Стайнов“,
предтеча на хор „Дунавски звуци“ – 1936 г.*

1

2

3

1. На концерт в Будапеца – 1965 г.
2. Участие в „Мартенски музикални дни” – Русе’66
3. Участие на камерния състав на хора в Третия републикански фестивал – Русе’69

1

2

1. Москва – 1971 г., първо турне в СССР

2. Лондон – 1973 г.

1. Русе – 1973 г., концерт преди фестивала в Ланголен

2. Брюксел – 1973 г.

3. На конкурса в Ланголен '73

4. Венеция – 1973 г.

5. Ланголен '73 – огромна е радостта от завоюваната първа награда

3

5

4

1

2

3

1. Участие в конкурса в Хага – 1975 г.

2. Амстердам '75 – на екскурзия след конкурса в Хага

3. Варна '74 – заключителен етап на Четвъртия републикански фестивал

4

4. София, зала „България“ ’76, изпълнение на „Стабат матер“ заедно със Софийската филхармония – диригент з. а. Михаил Ангелов

1

2

3

1. Гърция – 1978 г., на пристанище Парен
2. Виена '78 – на посещение в двореца „Шьонбрюн“
3. Южна Гърция – 1978 г.
4. Виена '78 – пред замъка „Белведере“
5. „Мартенски музикални дни“ – Русе '79, изпълнение на Девета симфония на Бетховен с оркестър и солисти на Берлинското радио и телевизия, диригент Хайнц Рьогнер
6. Пети републикански фестивал на представителните хорове, Пловдив '79

4

5

6

1

2

1. Концерт в Талин – 1983 г.

2. Концертно турне '83 – Москва

3. Концертно турне '83 – в града герой Ленинград

4. Рига '83 – сърдечни поздравления от проф. И. Кокарс

5. Париж, зала „Плейел“, 1984 г. – изпълнение на ораторията „Иван Грозни“ от Прокофиев, диригент Рикардо Мути, четири Борис Моргунов

4

5

1

2

3

4

1. След изпълнението на ораторията „Иван Грозни“ свои впечатления споделя з.а. на РСФСР Борис Моргунов

2. XVII Майски хоров фестивал „Професор Г. Димитров“ – Варна '84

3. „Софийски музикални седмици“ '84 – изпълнение на ораторията „Иван Грозни“ с Русенската филхармония, диригент н.а. Алин Найденов

4. Пред двореца в Царское село край Ленинград – 1984 г.

5. Симферопол '86

6. Симферопол '86 – пред вечния огън на падналите герои

5

6

1. Ялта '86

2. Киев '86 – Колонната зала

3. Посрещане в гр. Макарров – концерта за чернобилци

4. Киев '86

5. и 6. Москва, посолството на НРБ, връчване на Указа и Почетния знак на Президиума на Върховния съвет на Украинската ССР за голямата дейност по укрепването на българо-съветските културни връзки

5

За большую работу по укреплению советско-болгарских культурных связей, успешные концертные выступления перед трудящимися города Киева и Киевской области

ПРЕЗИДИУМ ВЕРХОВНОГО СОВЕТА УКРАИНСКОЙ ССР

УКАЗОМ от 3 июля 1986 г. НАГРАЖДАЕТ

народный хор „Дунайские звуки“
г. Русе Народной Республики Болгарии

ПОЧЕТНОЙ ГРАМОТОЙ

Председатель Президиума
Верховного Совета Украинской ССР

Секретарь Президиума
Верховного Совета Украинской ССР

А. Шенгин

Н. Камин

3 июля 1986 г. № 21820

6

ПРИЛОЖЕНИЯ ЗА ДЕЙНОСТТА НА ХОР „ДУНАВСКИ ЗВУЦИ“

ХУДОЖЕСТВЕНИ РЪКОВОДИТЕЛИ НА ХОР

„ДУНАВСКИ ЗВУЦИ“

I. Главни диригенти и художествени ръководители

Кръстю Ганев – диригент основател 1936 – 1939 г.

Иван Ангелов – диригент 1939 – 1946 г.

Симеон Стателов – гл. диригент 1947 – 1970 г.,
диригент от 1970 г.

з.а. Михаил Ангелов – гл. худ. ръководител 1970 –
1980 г.

и от 1985 г.

н.а. Михаил Милков – гл. худ. ръководител 1980 –
1985 г.

н.а. Георги Робев – художествен консултант 1967 –
1970 г.

II. Диригенти и хормайстори

Тодор Христов

з.а. Ромео Райчев

Страхил Зоров

Веселин Байчев

Томина Сидова

Дарина Куюмджиева

Симеон Роев

Арто Чифчиян

Мариана Стефанова

Милен Начев

III. Вокални педагози

Веселина Зафирова

Снежина Якимова

Софка Инджова

IV. Корепетитори

Цветана Малджиева

Хачик Михрянян

Милка Иванова

Виктория Николова-Кобарелова

Нели Лазарова

Теодор Мусев

Дочка Димова

Тодор Джаков

Жанет Бенун-Николаева

Артюн Гаржарян

ХУДОЖЕСТВЕНО РЪКОВОДСТВО – 1986 г.

з.а. Михаил Ангелов – гл. худ. ръководител

Симеон Стателов – диригент

Милен Начев – диригент

Софка Инджова – вокален педагог

Жанет Бенун-Николаева – пианист

Симеон Роев – хормайстор

Мариана Стефанова – хормайстор

ОРГАНИЗАЦИОННО РЪКОВОДСТВО – 1986 г.

Председател на хора: инж. Кирил Дочев – Председател на ИК на ОНС

Заместник-председатели: инж. Георги Богданов

Борис Ковачев

Секретар на хора: инж. Петър Станев

Членове: Симеон Стателов

Симеон Роев

Елисавета Бозева

Партиен отговорник: Марин Станков

Завеждащ културно-масовата работа: Марио Мокрев

**БЪЛГАРСКИ
И ЧУЖДЕСТРАННИ
КОМПОЗИТОРИ,
ИЗПЪЛНЯВАНИ
ОТ ХОР**

„ДУНАВСКИ ЗВУЦИ“

БЪЛГАРСКИ КОМПОЗИТОРИ

Александър Кръстев
Александър Морфов
Александър Райчев
Александър Танев
Атанас Наумов
Асен Карастоянов
Атанас Странджев
Беньо Тотев
Борис Дюлгеров
Васил Казанджиев
Веселин Стоянов
Виктор Райчев
Георги Димитров
Георги Златев-Черкин
Георги Костов
Георги Спасов
Димитър Петков
Добри Добрев
Добри Христов
Емануил Манолов
Жул Леви
Здравко Манолов
Кирил Стефанов
Красимир Кюркчийски
Иван Спасов
Любомир Пипков
Марин Големинов
Милко Коларов
Николай Бехтерев
Николай Кауфман
Николай Стойков
Павел Стефанов
Панайот Бояджиев
Панчо Владигеров
Парашкев Хаджиев
Петко Стайнов
Петър Динев
Светослав Обретенов
Тодор Попов
Филип Кутев

Христо Манолов
Христо Тодоров

**РУСКИ, СЪВЕТСКИ
И ДРУГИ КОМПОЗИТОРИ**

Абт
Александров
Банкиери
Бардош Г.
Бардош Л.
Бетховен
Бизе
Брамс
Брукнер
Буш, Алан
Вагнер
Варламов
Вебер
Верди
Витол
да Витория
Волф
Гастолди
Гершуин
Глинка
Глук
Готовац
Гретри
Григ
Гюйон
Давидов
Дворжак
Дебюси
Диепенброх
Домбровский
Донати
Доре
Дресден
Думитреску
Дунаевски
Егоров
Жаров
Зайц
Захаров
Иванов
Иванович
Кашаваров
Кинпер
Кодай

Копосов
Лакомб
ди Ласо
Левинов
Листов
Макаров
Майер
Мани
Масне
Менделсон
Михайлов
Мокраяц
де Монте
Монтеверди
Моцарт
Мурадели
Мусоргски
Нисчински
Нижанковски
Новак
Новиков
Носковски
Нутиле
Офенбах
Пазеро
Палестрина
Перголези
Поер
Попович
де Пре
Прокофиев
Пуленк
Пучини
Пюърл
Пърсел
Рига
Рилле
Росини
Салманов
Свешников
Сен-Санс
Сигетински
Сметана
Соколов
Соловьев-Седой
Стратеиер
Талиафери
Танеев
Томсън

Тормис
Филипенко
Фогел
Хайди
Хайзер
Хайндрих
Хаслер

Хачатурян
Хендел
Холминов
Чайковски
Чесноков
Чилеа
Шаефер

Шамо
Шебалин
Шостакович
Шоу
Шуман
Щраус
Яхин

**ГОЛЕМИ ХОРОВИ ПРОИЗВЕДЕНИЯ
И ФРАГМЕНТИ ИЗ ОПЕРИ,
ИЗПЪЛНЯВАНИ
ОТ „ДУНАВСКИ ЗВУЦИ“**

1949 СВ. ОБРЕТЕНОВ – „Хайдушка невеста“ (Русе)
1950 СМЕТАНА – хор из операта „Продадена невеста“ (Русе, София)
1959 П. СТАЙНОВ – балада „Урвич“ (Русе)
1960 БЕТХОВЕН – Девета симфония (Русе)
1961 Е.Х. МАЙЕР – кантата „На победата“ (Русе), първо изпълнение в България
1962 ЙОХАН ЩРАУС – „На хубавия син Дунав“, „Рози от юг“, „Приказка за виенската гора“ (Русе)
1963 АЛАН БУШ – „Балада за войника“ (Русе), първо изпълнение в България
1964 МОЦАРТ – хорове из „Реквием“ (Русе, София, Букурещ, Будапеща, Кечкемет, Дунауйварош)
1965 ГЛУК – фрагменти из операта „Орфей“ ХАЙДН – хор из ораторията „Годишните времена“ (Русе, Букурещ, Будапеща, Кечкемет, Дунауйварош, София, Пловдив)

**ДИРИГЕНТИ,
ПОД ЧИЕТО РЪКОВОДСТВО
СА ИЗНАСЯНИ КОНЦЕРТИ**

з.а. Александър Владигеров
н.а. Алипи Найденов
Владимир Гауров
з.а. Георги Нотев
н.а. Георги Робев
н.а. Добрин Петков

Драгомир Ненов
з.а. Емил Главанаков
з.а. Емил Чакъров
Жан Клод Казадестю – Франция
Жорж Тимис – Гърция
н.а. Иван Вулъпе
з.а. Илия Темков
Ион Бачу – Румъния
з.а. Йосиф Конта – Румъния

1969 СВ. ОБРЕТЕНОВ – кантата „Радост иде“ (Русе)
1971 ХЕНДЕЛ – фрагменти от „Месия“ (Русе, Рига, Киев)
1972 П. СТАЙНОВ – балада „Коници“ (Русе, София, Габрово)
1975 РОСИНИ – „Стабат матер“ (Русе, София, Солун, Лил, Ватерло, Булон сюр мер)
1977 Л. ПИПКОВ – кантата „33 милиона комунисти“ (Русе, Пловдив)
1979 ВЕРДИ – „Реквием“ (Солун, София, Плевен, Русе, Шумен)
1980 БЕТХОВЕН – Девета симфония (Русе, София, Плевен, Шумен, Киев)
1981 Т. МИМИКОС – „Гръцка кантата“ (Солун)
МУСОРГСКИ – хорове из операта „Борис Годунов“ (Русе, Солун)
1983 В. ТОРМИС – „Проклятие на желязото“ (Русе, Талин, Рига, Варна), първо изпълнение в България
1984 ПРОКОФИЕВ – оратория „Иван Грозни“ (Русе, София, Варна, Париж), първо изпълнение в България
1986 ПРОКОФИЕВ – кантата „Александър Невски“ (Русе)
РОСИНИ – фрагменти из операта „Мойсей“ (Киев, Симферопол, Ялта)

Карол Стрия – Полша
Николас Астринидис – Гърция
з.а. Пламен Джуров
Рикардо Мути – Италия
Рой Бохана – Великобритания
н.а. Руслан Райчев
н.а. Саша Попов
Хайнц Рьогнер – ГДР
Христо Станишев

СОЛИСТИ, УЧАСТВУВАЛИ В КОНЦЕРТИ НА ХОРА

Аделаида Якимова
Адина Юрашку – Румъния
н.а. Александрина Милчева
з.а. Алексей Милковски
Анерозе Кателфелд – ГДР
н.а. Анна Томова-Синтова
Божидар Митрушев
Бойко Цветанов

СОЛИСТИ ОТ ХОРА

Ангел Недев
Атанас Пантелеев
Банко Попов
Борис Иванов
Божана Маринова
Бонка Песева
Борис Ковачев
Величка Тодорова
Виолета Ангелова
Гинка Стоянова

з.а. на РСФСР Борис Моргунов
Бруно Себастьян – Италия
Василия Попантониу – Гърция
з.а. Валери Попова
Веселина Зорова
Веска Иванова
Грахъм Кларк – Великобритания
Димитър Беров
Димитър Станчев
Добрин Маников
Едвин Хари – Великобритания
Емил Иванов
Емилия Петреску – Румъния
Ержи Кветиг – Полша
Зигмунд Нимсгрен – ФРГ
Здравко Гаджев
Иван Димов
Иван Дяков
Ивелина Матерова
н.а. на СССР Ирина Архипова
Йорго Стефанов
н.а. Кирил Кръстев
Коста Динков
Калуди Калудов
Лиля Овчарова
Любомир Дяковски

Густав Арнолд
Георги Георгиев
Диана Маникова
Димитър Георгиев
Жана Иванова
Иван Гайдаржиев
Иван Димов
Иван Иванов
Иван Маринов
Иван Шипков
Катя Къичева
Коста Георгиев
Люба Вълкова
Лилия Арнаудова
Лиляна Милакова
Мария Бояджиева
М. Ковачева
Милко Касабов

Маджълм Кинг – Великобритания 57
Маргарита Цимерман – Аржентина
Мачей Виткевич – Полша
Мими Николова
Неделчо Деянов
Нели Божкова
н.а. Никола Гюзелев
н.а. Николай Здравков
з.а. Орлин Павлов
н.а. Павел Герджиков
Пенка Дилова
з.а. Пенка Маринова
Петер Юрген Шмид – ГДР
Помпей Хъръцияну – Румъния
Ренате Франк Райнеке – ГДР
Росица Белчева
Снежина Якимова
з.а. Стефан Димитров
з.а. Стефка Евстатиева
з.а. Стефка Минева
Теодор Емил Рихард – ГДР
Флорин Диаконеску – Румъния
н.а. Христина Ангелакова
Христина Шостек-Радкова – Полша
н.а. Юлия Винер
Ядвига Гадуланка – Полша

58 **УЧАСТИЯ
В МУЗИКАЛНИ
ФЕСТИВАЛИ
И КОНКУРСИ**

- 1953 – София, Национален преглед на читалищната художествена самодейност
- 1956 – София, Национален преглед на музикалната и танцовата художествена самодейност
- 1959 – София, заключителен етап на Първия републикански фестивал на художествената самодейност
- 1961 – Русе, Първи МФ „Мартенски музикални дни“, участие в първия концерт. Майер „Кантата на победата“
- 1963 – Русе, Седмица на българската музика
– Русе, МФ „Мартенски музикални дни“, Ал. Буш „Балада за войника“
- 1964 – Разград, Дни на българската музика
- 1964 – София, заключителен етап на Втория републикански фестивал на художествената самодейност
- 1966 – Русе, МФ „Мартенски музикални дни“, самостоятелен концерт
– Силистра, Втори събор на хорове от крайдунавските градове
- 1969 – Русе, МФ „Мартенски музикални дни“, Св. Обретенков „Радост иде“ – кантата
– Варна, Трети майски хоров фестивал
- 1970 – Ямбол, Втори празник на камерните хорове „Златната Диана“
– Силистра, Трети събор на хорове от крайдунавските градове
- 1971 – Русе, МФ „Мартенски музикални дни“, сборен хоров концерт
- 1972 – Ямбол, Трети празник на камерните хорове „Златната Диана“
- 1973 – Силистра, Четвърти събор на хорове от крайдунавските градове
– Ланголен, Великобритания, Международен хоров фестивал
- 1974 – Варна, заключителен етап на Четвъртия републикански фестивал на художествената самодейност
- 1975 – Хага, Холандия, Международен хоров конкурс
- 1976 – Силистра, Пети събор на хорове от крайдунавските градове
- 1977 – Русе, МФ „Мартенски музикални дни“, Росини „Стабат матер“, второ участие Л. Пипков „33 милиона комунисти“ – кантата
– Пловдив, Фестивал на руската и съветска песен „Альоша“
- 1978 – Русе, „Зимни музикални вечери“
– МФ „Мартенски музикални дни“, участие в песенно-поетичния концерт
- 1979 – Пловдив, заключителен етап на Петия републикански фестивал на художествената самодейност
- Солун, Гърция, МФ „Димитрия’79“, три концерта
- 1980 – Русе, МФ „Мартенски музикални дни“, Бетховен Девета симфония
– Варна, Трети майски хоров фестивал
– София, МФ „Софийски музикални седмици“, Верди „Реквием“
– Мидълсброу, Великобритания, Международен хоров фестивал
- 1981 – Солун, Гърция, МФ „Димитрия’81“, три концерта
– Лил, Франция, Международен фестивал, четири концерта
- 1982 – Русе, МФ „Мартенски музикални дни“, Бетховен Девета симфония
- 1983 – Русе, МФ „Мартенски музикални дни“, участие в поетично-песенната вечер и Бетховен Девета симфония
– София, МФ „Софийски музикални седмици“, Бетховен финал на Девета симфония
- 1984 – Русе, МФ „Мартенски музикални дни“, Прокофиев оратория „Иван Грозни“
– Варна, заключителен етап на Шестия републикански фестивал на художествената самодейност
– София, МФ „Софийски музикални седмици“, Прокофиев оратория „Иван Грозни“
– Варна, МФ „Варненско лято“, Прокофиев оратория „Иван Грозни“

- 1985 – Русе, МФ „Мартенски музикални дни“, Бетховен Девета симфония
 – София, МФ „Софийски музикални седмици“, Верди „Реквием“
 – Пловдив, Празници на изкуствата в античния театър

- Шумен, Музикални дни „Мадарски конник“
 1986 – Русе, МФ „Мартенски музикални дни“, Прокофиев, кантата „Александър Невски“ и второ участие Бетховен Девета симфония

ЗАДГРАНИЧНИ ИЗЯВИ

- 1956, август Румъния, гостуване в Гюргево и концерт по случай националния празник на страната
- 1957, юни-юли Румъния, гостуване в Букурещ, Пloeиц и концерт в Синая
- 1965, октомври Румъния и Унгария, концертно турне: Букурещ – зала „Атенеум“, Буданеша – зала „Ференц Лист“, Кечкемет – театър „Йожен Котона“ и Дунауйварош – Дом на културата
- 1968, септември Полша, концертно турне: Варшава – зала на Държавната филхармония, Катовице – зала на филхармонията и Хожув – Дом на културата
- 1971, юли СССР, Латвия, първо концертно турне в Съветския съюз: Рига – зала на Латвийския държавен университет и втори концерт в Домския събор, Юрмала – открита естрада
- 1973, юли Великобритания, Ланголен: участие в Международния хоров фестивал и концерт
- 1975, юни Холандия, Хага: участие в международния хоров конкурс и концерти в Хага, Берген и Варменхойзен
- 1978, септември Австрия, Виена: концерти в дом „Витгенщайн“ по случай националния празник на НРБ
- 1979, октомври Гърция, Солун: участие в МФ „Димитрия“ – зала „Македония“ два концерта и театър „Катерини“ – акапелен концерт
- 1980, юли Великобритания, Мидълсброу: участие в Международния хоров фестивал и концерти в Мидълсброу и Гизброу
- 1981, октомври Гърция, Солун: участие в МФ „Димитрия“ – зала „Македония“, акапелен концерт в театър „Катерини“
- 1981, октомври Франция, участие в празници на изкуствата: Лил – два концерта в катедралата „Сент Морис“, Ватерло – концерт в катедралата „Сент Маклу“ и Булон сюр мер – концерт в зала „Омниспорт“
- 1982, октомври СССР, второ концертно турне: Москва – зала „Алмаз“, ГССР град Михета – открита естрада, АССР град Ереван – Дом на хоровото изкуство и Киев – голяма зала на университета „Т. Шевченко“
- 1983, октомври СССР, трето концертно турне в Естония“, Талин – зала „Естония“ и в залата на Талниската филхармония и в Латвия, Рига, зала на Латвийския държавен университет и зала на Рижката консерватория
- 1984, декември Франция, Париж – зала „Плейел“: двукратно изпълнение на ораторията „Иван Грозни“ и концерт за жителите на побратимения Сент Уан – зала „Алхамбра“
- 1986, юни-юли СССР, четвърто концертно турне: Киев – Колонна зала на филхармонията, два концерта – Бетховен Девета симфония и самостоятелен акапелен концерт, град Макаров на УССР – дом на културата, Симферопол – зала „П. Ил. Чайковски“ и Ялта – летен театър.

- 1953 Звание „Национален отличник“ от Републиканския преглед на читалищната художествена самодейност
- 1956 Звание „Национален първенец“ от Републиканския преглед на музикалната и танцовата художествена самодейност
- 1959 Лауреат на Първия републикански фестивал на художествената самодейност и носител на сребърен медал
- 1962 Удостоен от Президиума на Народното събрание на НРБ с орден „Кирил и Методий“ II степен, по случай 25-годишнината на хора, за забележителни художествено-изпълнителски качества и широка народополезна дейност
- 1964 Лауреат на Втория републикански фестивал на художествената самодейност и носител на сребърен медал
- 1969 Лауреат на Третия републикански фестивал на художествената самодейност и носител на три златни медала за смесения хор, камерния смесен хор и женския хор и диплом за високи художествени постижения
- 1973 Първа награда „Златният уелски дракон“ за мъжкия хор, втора награда сребърен медал за смесения хор и трета награда – бронзов медал за женския хор от Международния фестивал в Ланголен, Великобритания
- 1974 Лауреат на Четвъртия републикански фестивал на художествената самодейност, носител на четири златни медала за четирите формации на хора и специална грамота за високи художествени постижения
- 1975 Първа награда и златен медал за мъжкия хор, втора награда и сребърен медал за женския хор от Международния хоров конкурс в Хага, Холандия
- 1979 Лауреат на Петия републикански фестивал на художествената самодейност, звание „Представителен“ и златен медал

- 1980 Първа награда и златен медал за мъжкия хор и четири трети награди и бронзови медали за смесения, женския и мъжкия хор от Международния хоров фестивал в Мидълсброу, Великобритания
- 1984 Лауреат на Шестия републикански фестивал на художествената самодейност, звание „Представителен“ и златен медал
- 1985 Носител на Голямата награда на Комитета за култура, плакат и грамота за изключителни художествени постижения
- 1986 Удостоен от Президиума на Върховния съвет на УССР с най-високата награда на републиката за културна дейност – почетна грамота и почетен знак за изключително високото художествено равнище на изнесените концерти и за приноса в укрепване на българо-съветската дружба

Хорът е удостоен и с много други награди, дипломи и грамоти от национални и регионални конкурси, фестивали и други.

ТВОРЧЕСКА ЛЕТОПИС

По-важни концертни изяви на хор „Дунавски звуци“

1. 1936 г. Русе, участия в квартални празненства
2. 1938 г. Две могили, самостоятелен концерт
3. 1938–1942 г. Концерти в селата Басарбово, Кулата, Ново село, Ряхово и др. и в градовете Тутракан, Силистра, Разград, Кубрат
- 4 юни 1943 г. Русе, безплатни концерти пред работници от фабриките „Миолхаупт“ („Г. Димитров“), „Фазан“, „Жити“, Общинската работилница и др.

- 5. 1944–1945 г. Русе, концерти пред ранени съветски и български военнослужещи в болниците на града
- 6. 20.III.1946 г. Русе, самостоятелен концерт в църковния салон
- 7. 1947 г. Русе, участие в съвместен празник на хоровото изкуство в салона на читалище „Ангел Къичев“. Хорът се представя със смесен и мъжки състав
- 8. 5.III.1947 Русе, кино „Москва“ – общоградско чествуване на десетгодишнината на хора и юбилеен концерт
- 9. 6 и 7.XII.1947 г. Две могили и Полски Тръмбеш, самостоятелни концерти
- 10. 13.III.1947 г. Русе – салон „Славянска култура“, състезание на самостоятелни художествени колективи, организирано от Околийския синдикален съвет
- 11. април 1948 г. Русе – салон „Славянска култура“, самостоятелен концерт. Хорът се представя със смесен и мъжки състав и солисти
- 12. 1948 г. Русе, събрание-концерт по повод една година от преименоването на хора от „Света Петка“ в „Дунавски звуци“
- 13. 1948 г. Русе, концерт, организиран от ОРПС. Хорът се представя със смесен и мъжки състав и солисти
- 14. 1949 г. Русе, зала „Славянска култура“, самостоятелен концерт
- 15. 30.III.1950 г. Русе, зала „Култура“, самостоятелен концерт под шефството на Българо-румънския подкомитет в града
- 16. 20.IV.1951 Русе – зала на кино „Москва“, самостоятелен концерт в три части
- 17. 27.V.1951 г. Русе – зала на кино „Москва“, участие в прегледа на самодейните колективи, агитки, хорове и ансамбли от града
- 18. 22–24.V.1953 г. София – театър „Балкан“, участие в Националния преглед на читалищната художествена самодейност
- 19. август 1953 г. Хърсово, Разградски окръг – междуокръжни прегледи на самодейните колективи. Хор „Дунавски звуци“ се класира на първо място
- 20. 11.II.1954 г. Русе – салон на кино „Ангел Къичев“, първи възпитателен концерт на хора, посветен на VI конгрес на БКП. Участвуват солисти от Русенската опера и солисти от кръжока на солистите при хора
- 21. 26 и 27.III.1955 г. Русе – Дом на културата, двукратно изпълнена концертна програма
- 22. 11–15.V.1955 г. Казанлък, Габрово, Горна Оряховица, Лясковец – концертно турне
- 23. 14–15.V.1956 г. София – Народен театър на младежта, участие в Националния преглед на музикалната и танцовата художествена самодейност
- 24. 26.VI.1956 г. Русе – зала на Русенската опера, самостоятелен концерт и поемане шефство над хора от ГК на ДКМС
- 25. 22–23.VIII.1956 г. Румъния, Гюргево – първо излизане в чужбина и концерт по случай националния празник на СРР
- 26. 29.VI–1.VII.1957 г. Румъния – посещение на Букурещ, Плоещ и концерт в Дома на културата в Синая пред почиващи от различни страни
- 27. 18.V.1957 г. Русе – празничен концерт, посветен на предстоящия празник на българската просвета и култура
- 28. 2.VI.1958 г. Русе – Дом на културата, самостоятелен концерт, посветен на VII конгрес на БКП
- 29. 5–12.VII.1959 г. София – зала „България“, участие в Първия републикански фестивал на художествената самодейност
- 30. 15.VII.1959 г. София – Народен театър

- „Иван Вазов“, самостоятелен концерт като лауреат на фестивала
31. 6.IX.1959 г. Русе – кино „Ангел Кънчев“, тържествен концерт в чест на петнадесетгодишнината от Девети септември
32. 2 и 4.I.1960 г. Русе – Дом на културата, концерт на новосформираната Русенска филхармония, в която „Дунавски звуци“ изпълнява функции на филхармоничен хор
33. 8 и 10.IV.1960 г. Русе – Дом на културата, съвместно със симфоничния оркестър на Русенската филхармония хорът изпълнява Девета симфония от Бетховен. Дирижира и.а. проф. Саша Попов
34. 10 и 12.III. 1961 г. Русе – Дом на културата, първи концерт на първите „Мартенски музикални дни“. Съвместно със симфоничния оркестър на Берлинското радио хорът изпълнява за първи път в България кантата „На победата“ от Е. Х. Майер. Дирижира Илия Темков
35. 24.V.1961 г. Русе – Дом на културата, в рамките на Седмицата на българската музика, организирана от СБК, хорът участва във Вечер на българската хорова песен
36. 2.IV.1962 г. Русе – салон на Русенската опера, тържествено чествуване и концерт по случай 25-годишнината на хора
37. 30.XII.1962 г. 1.I.1963 г. Русе – Дом на културата, участие в новогодишните концерти на Русенската филхармония под наслов „Вълшебният свят на музиката“
38. 5.IV.1963 г. Русе – Дом на културата, МФ „Мартенски музикални дни“. Съвместно с оркестъра на Русенската филхармония хорът изпълнява за първи път в
39. 24.XII.1963 г. България „Балада за войника“ от Алан Буш
40. 9.VII.1964 г. Разград – зала на Драматичния театър, самостоятелен концерт
41. 28 и 30.IX. 1965 г. София – зала „България“, участие в заключителния етап на Втория републикански фестивал на художествената самодейност
42. 3–10.X.1965 г. Русе – Дом на културата, самостоятелен концерт с участието на смесения, женския и мъжкия хор и солисти
43. 13.X.1965 г. Румъния и Унгария – концертно турне в Букурещ, Будапеща, Кечкемет, Дунауйварош
44. 5.IV.1966 г. София – зала „България“, самостоятелен концерт
45. 14.V.1966 г. Русе – Дом на културата, МФ „Мартенски музикални дни“, самостоятелен акапелен концерт
46. 15.V.1966 г. София – зала „България“, самостоятелен концерт
47. 10, 12.VI.1966 г. Пловдив – зала на ДНА, самостоятелен концерт
48. 30.VIII.1968 г. Силистра – кино „Москва“, участие във Втория събор на хоровете от крайдунавските градове. „Дунавски звуци“ се представя със смесен и женски състав
49. 5–16.IX.1968 г. Русе – Дом на културата, премиерен концерт. Хорът се представя с голям смесен, камерен смесен и женски състав
50. 19.X.1968 г. Полша – концертно турне във Варшава, Катовице и град Хожув
51. 6.IV.1969 г. Шумен – зала на Профсъюзния дом на културата, самостоятелен концерт
- Русе – Дом на културата, МФ „Мартенски музикални дни“, съвместно със симфоничния оркестър на Русенската филхармония, изпълнение на кан-

52. 13.IV.1969 г. татата „Радост иде“ от Св. Обретенов
Габрово – зала Партиен дом, участие в Зоновия преглед на Третия републикански фестивал на художествената самодейност
53. 16.V.1969 г. Варна – Дом на художествената самодейност, участие в Третия майски хоров фестивал с камерен смесен хор, женски хор и голям смесен хор
54. 11–16.VI.1969 г. Русе – Дом на културата, участие в заключителния етап на Третия републикански фестивал на художествената самодейност. Хорът се представя със смесен, женски и камерен смесен състав
55. 1.XII.1969 г. София – зала на Народната опера, участие в концерта на Русенски окръг, посветен на 25-годишнината на социалистическата революция в България
56. 1.V.1970 г. Ямбол – читалище „Съгласие“, участие във Втория празник на камерните хорове „Златната Диана“
57. 21.VI.1970 г. Силистра – театър „С. Доброплодни“, участие в Третия събор на хоровете от крайдунавските градове
58. 31.III.1971 г. Русе – Дом на културата, МФ „Мартенски музикални дни“, участие в съвместния хоров концерт на хоровете, лауреати от Третия републикански фестивал на художествената самодейност
59. 3–12.VII.1971 г. СССР – концертно турне в Латвия, два концерта в Рига и един – в Юрмала
60. 1–3.V.1972 г. Ямбол – читалище „Съгласие“, участие в Третия празник на камерните хорове „Златната Диана“
61. 28.VI.1972 г. Русе – Дом на културата, юбилейно чествуване и тържествен концерт по случай 35-годишната на хора. „Дунавски звуци“ се представя с голям смесен хор, женски хор, мъжки хор и камерен смесен хор
62. 17.VI.1973 г. Силистра – театър „С. Доброплодни“, участие в Четвъртия събор на хоровете от крайдунавските градове
63. 3–8.VII.1973 г. Великобритания, Ланголен – участие в Международния хоров фестивал и самостоятелен концерт
64. 19, 20.XII.1973 г. София – зала „Универсиада“, участие в концерт на лауреатите на международни конкурси през 1973 г.
65. 20.V.1974 г. Варна – Дом на художествената самодейност, участие в заключителния етап на Четвъртия републикански фестивал на художествената самодейност и с четирите си формации
66. 2.VI.1974 г. Русе – Дом на културата, самостоятелен годишен концерт.
67. 12.VII.1974 г. София – зала „Георги Киров“, участие в концерт на хоровете, лауреати на наши и международни хорови конкурси. Хорът се представя с мъжкия и смесения си състав.
68. 8 и 10.I.1975 г. Русе – Дом на културата, съвместно с оркестъра на Русенската филхармония премиерно изпълнение на „Стабат матер“ от Россини. Дирижира Рой Бохана, Великобритания
69. 8.II.1975 г. Русе – зала на Русенската опера, участие в тържествения концерт, посветен на делегатите на XVIII окръжна отчетно-изборна конференция на ДКМС
70. 16.VI.1975 г. Русе – Дом на културата, самостоятелен премиерен концерт. Пет от произведенията са изпълнени за първи път в България
71. 20.VI.–5.VII.1975 г. Холандия – Хага, участие в Международния хоров конкурс

- и концерти в Хага, Берген и Варменхойзен
72. 24-26.X.1975 г. Габрово – Дом на културата, участие във фестивала на мъжките хорове
73. 20.XII.1975 г. Русе – Дом на културата, участие в хоровия концерт на състави, лауреати на международни конкурси, посветен на XI конгрес на БКП
74. 28.IV.1976 г. Русе – Дом на културата, участие в общоградското чествуване на 100-годишнината на Априлското въстание
75. 8.V.1976 г. София – зала „България“, Панорама на хоровото изкуство. Хорът се представя и с четирите си формации
76. 6.VI.1976 г. Силистра – Дунавски парк, участие в Петия събор на хоровете от крайдунавските градове
77. 19.XII.1976 г. София – зала „България“, съвместно със Софийската държавна филхармония изпълнение на „Стабат матер“ от Росини
78. 26.III.1977 г. Русе – Дом на културата, МФ „Мартенски музикални дни“, съвместно със Софийската държавна филхармония изпълнение на „Стабат матер“ от Росини
79. 1.IV.1977 г. Русе – Дом на културата, МФ „Мартенски музикални дни“, съвместно с оркестъра на Варненската филхармония изпълнение на кантатата „33 милиона комунисти“ от Л. Пипков. Дирижира з.а. Ем. Главанакоев
80. 4.XI.1977 г. Пловдив – зала на Профсъюзния дом на културата „Ст. Кираджиев“, Фестивал на руската и съветска песен „Альоша“, съвместно с оркестъра на Пловдивската филхармония изпълнение на кантатата „33 милиона комунисти“ от Л. Пипков. Дирижира и.а. Добрин Петков
81. 24.II.1978 г. Русе – Дом на културата, XIII „Зимни музикални вечери“ – съвместно с оркестъра на Русенската филхармония изпълнение на „Стабат матер“ от Росини. Дирижира Драгомир Ненов
82. 2.III.1978 г. Русе – зала на Русенската опера, участие в тържествения концерт, посветен на 100-годишнината от Освобождението на България от османско иго
83. 26.III.1978 г. Русе – Дом на културата, МФ „Мартенски музикални дни“, участие на мъжкия хор в песенно-поетичния концерт
84. 5-10.IX.1978 г. Австрия – Виена, Дом „Витгенщайн“, тържествен концерт по случай националния празник на НРБ и втори концерт за българите, живеещи в Австрия. Дирижира С. Стателов
85. май 1979 г. Пловдив – Профсъюзен дом на културата, участие в заключителния етап на Петия републикански фестивал на художествената самодейност
86. 6-16.X.1979 г. Гърция – Солун, МФ „Димитрия ’79“ – зала „Македония“, 8 и 9 октомври, съвместно с оркестъра на Солунската филхармония изпълнение на „Реквием“ от Верди. Дирижира Жорж Тимис (Гърция). На 10 октомври в залата на театър „Катерини“ акапелен концерт, дирижиран от з.а. М. Ангелов
87. 29.III.1980 г. Русе – Дом на културата, МФ „Мартенски музикални дни“, съвместно със симфоничния оркестър на Берлинското радио закриване на фестивала с Девета симфония от Бетховен. Дирижира Хайнц Рьогнер – ГДР
88. 17.V.1980 г. Варна – Дом на художествената

89. 10,11.VI.1980 г. самодейност, участие в XIII майски хоров фестивал
София – зала на Софийската народна опера, МФ „Софийски музикални седмици“, съвместно с хора и оркестъра на Софийската опера участие в изпълнението на „Реквием“ от Верди
90. 20–30.VII.1980 г. Великобритания – Мидълсброу, участие в Международния хоров фестивал. Изнесен е и предфестивален концерт, дирижиран от С. Стателов
91. 19.X.1980 г. Плевен – зала на Художествената галерия, съвместно с оркестъра на Плевенската филхармония изпълнение на „Реквием“ от Верди. Дирижира з.а. Георги Нотев
92. 8.I.1981 г. Русе – зала на хотел „Рига“, участие на мъжкия състав за възрожденски песни в концерта, изнесен на срещата между Генералния секретар на ЦК на БКП Тодор Живков и Генералния секретар на ЦК на РКП Николае Чаушеску
93. 5.IV.1981 г. Русе – Дом на културата, тържествен самостоятелен концерт „Земя априлска“, изнесен пред делегатите на XII конгрес на БКП
94. 12, 14.X.1981 г. Гърция – Солун, МФ „Димитрия’81“ – зала „Македония“ съвместно с оркестъра на Солунската филхармония изпълнение на „Стабат матер“ от Россини и „Гръцка кантата“ от Т. Мимикос. Дирижира Жорж Тимис – Гърция. Зала на театър „Катерини“ – акапелен концерт, дирижиран от з.а. М. Милков и Н. Астриндис
95. 19–26.X.1981 г. Франция – Празници на изкуствата, Лил – катедралата „Сент Морис“, Ватерло – катедралата „Сент Маклу“ и Булон сюр мер – зала „Омниспорт“: съвместно с филхармоничния оркестър на град Лил изпълнение на „Стабат матер“ от Россини. Дирижира Жан Клод Казадею – Франция
96. 4.XI.1981 г. Русе – зала на Русенската опера, песенен концерт пред участниците в националното съвещание по повод 100-годишнината от построяването на първия български кораб
97. 29.XII.1981 г. Русе – Дом на културата, предновогодишен концерт. Съвместно с оркестъра на Русенската филхармония изпълнение на „Стабат матер“ от Россини. Дирижира и.а. Руслан Райчев
98. 27.III.1982 г. Русе – Дом на културата, МФ „Мартенски музикални дни“, съвместно със симфоничния оркестър на Яшката филхармония – СРР, закриване на фестивала с Девета симфония от Бетховен. Дирижира Ион Бачу – Румъния
99. 20.IV.1982 г. Русе – Дом на културата, песенен концерт – звукозапис на Българска телевизия по случай 100-годишнината от рождението на Георги Димитров
100. 2–15.X.1982 г. СССР, второ концертно турне. Изнесени концерти в Москва, град Мцхета, древната столица на Грузия, в Ереван в Дома на хоровото изкуство и два концерта в Киев – в залата на Киевската филхармония и в залата на Киевския университет „Г. Шевченко“.
101. 25.XII.1982 г. Плевен – зала „Г. Димитров“, съвместно с оркестъра на Плевенската филхармония изпълнение на Девета симфония от Бетховен. Дирижира з.а. Пламен Джуров
102. 22.III.1983 г. Русе – Дом на културата, МФ „Мартенски музикални дни“,

103. 2.IV.1983 г. участие на мъжкия хор в песенно-поетичната вечер Русе – Дом на културата, МФ „Мартенски музикални дни“, съвместно със симфоничния оркестър на Румънското радио и телевизия тържествено закриване на фестивала с Деветата симфония от Бетховен. Дирижира з.а. Йосиф Конта
104. 24.V.1983 г. София – зала № 1 на Народния дворец на културата „Л. Живкова“, съвместно с оркестъра на Софийската филхармония и Българската хорова капела „Св. Обретенев“ хор „Дунавски звуци“ участва в тържественото откриване на МФ „Софийски музикални седмици“ с финал на Девета симфония от Бетховен „Ода на радостта“. Дирижира з.а. Емил Чакъров.
105. 5.VI.1983 г. Русе – Дом на културата, самостоятелен концерт с първи изпълнения в България на „Проклятие на желязото“ от В. Торнис и „Равсондия в Синьо“ от Гершуин.
106. 11.VI.1983 г. Шумен – съвместно с Шуменския симфоничен оркестър изпълнение на Девета симфония от Бетховен
107. 18.VI.1983 г. Русе – Дом на културата, тържествено закриване на сезона с изпълнение на „Реквием“ от Верди със симфоничния оркестър на Русенската филхармония. Дирижира з.а. М. Ангелов
108. 13–28.X.1983 г. СССР – трето концертно турне. Изнесени концерти в ЕССР, град Талин – зала „Естония“ и в ЛССР, град Рига, – голямата зала на Латвийския държавен университет и в аулата на Рижката държавна консерватория
109. 29.III.1984 г. Русе – Дом на културата, МФ
110. 9.V.1984 г. „Мартенски музикални дни“, съвместно със симфоничния оркестър на Русенската филхармония първо изпълнение в България на ораторията „Иван Грозни“ от Прокофиев. Дирижира з.а. Алипи Найденов
111. 3.VI.1984 г. Варна – зала „Македония“, участие в Майския хоров фестивал „Проф. Г. Димитров“ и заключителния етап на Шестия републикански фестивал на художествената самодейност Русе – Дом на културата, съвместно с оркестъра на Русенската филхармония второ изпълнение на ораторията „Иван Грозни“ от Прокофиев. Дирижира з.а. Алипи Найденов.
112. 6.VI.1984 г. София – зала „България“, МФ „Софийски музикални седмици“. Със симфоничния оркестър на Русенската филхармония изпълнение на ораторията „Иван Грозни“ от Прокофиев. Дирижира з.а. Алипи Найденов. (По време на изпълнението документален запис за грамофонни плочи на френската фирма „Форлан“.)
113. 20.VI.1984 г. Варна – МФ „Варненско лято“, изпълнение на ораторията „Иван Грозни“ от Прокофиев със симфоничния оркестър на Варненската филхармония. Дирижира з.а. Алипи Найденов
114. 3.IX.1984 г. Русе – Дом на културата, участие в Панорама на хоровото изкуство, посветена на 40-годишнината на социалистическата революция в България
115. 7.IX.1984 г. Русе – Дом на културата, участие в тържествения концерт на общоградското чествуване на 40-годишнината на Социалистическата революция в България.

116. 16–24. XII. 1984 г. Франция – Париж – зала „Плейел“. На 20 и 21 декември съвместно с Националния оркестър и хора на Френското радио двукратно изпълнение на ораторията „Иван Грозни“ от Прокофиев. Дирижира Рикардо Мути – Италия. Преди това на 18 декември в зала „Алхамбра“ безплатен концерт за жителите на побратимния Сент Уан
117. 24.II.1985 г. Тополовград – участие в концерт-спектакъл по случай Деня на самодейността и награждаването на хора с Голямата награда на Комитета за култура за 1984 г.
118. 30.III.1985 г. Русе – Дом на културата, МФ „Мартенски музикални дни“, съвместно със симфоничния оркестър на Катовицката филхармония тържествено закриване на фестивала с Девета симфония от Бетховен. Дирижира Карол Стрия – Полша
119. 8.V.1985 г. Русе – Дом на културата, участие в концерта по случай 40-годишнината от победата над хитлерофашизма с изпълнение на финала на Девета симфония от Бетховен.
120. 25.V.1985 г. София – зала № 1 на Народния дворец на културата „Л. Живкова“, съвместно с оркестъра на Софийската филхармония и хора на Софийската народна опера изпълнение на „Реквием“ от Верди. Дирижира Владимир Гяуров
121. 25.VI.1985 г. Пловдив – зала на Пловдивската народна опера: празници на изкуствата в Античния театър. Съвместно с оркестъра и хора на Пловдивската народна опера изпълнение на „Реквием“ от Верди. Дирижира з.а. М. Ангелов
122. 15.IX.1985 г. Шумен – закриване на музикалните дни „Мадарски конник“. Съвместно с оркестъра на Шуменската филхармония изпълнение на „Реквием“ от Верди. Дирижира н.а. Иван Вульпе
123. 15.III.1986 г. Русе – Дом на културата, МФ „Мартенски музикални дни“, съвместно с оркестъра на Русенската филхармония тържествено откриване на фестивала с кантатата „Александър Невски“ от Прокофиев. Дирижира н.а. Алина Найденов
124. 29.III.1986 г. Русе – Дом на културата, МФ „Мартенски музикални дни“, съвместно с Яшката филхармония „Молдова“ от СРР тържествено закриване на фестивала с Девета симфония от Бетховен. Дирижира Ион Бачу
125. 23.VI.–6.VII. 1986 г. СССР – четвърто концертно турне. Киев – Колонна зала на филхармонията, съвместно със заслужилния академичен оркестър на Киевската филхармония закриване на сезона с Девета симфония от Бетховен. Дирижира н.а. на УССР Ф. Глушченко и самостоятелен акапелен концерт. „Дунавски звуци“ е първият чуждестранен състав, който изнася концерт за евакуираните от района на Чернобил. Концерти в Симферопол – зала „Чайковски“ и в Ялта – летен театър.

**СОЦИОЛОГИЧЕСКА СПРАВКА
ЗА СЪСТАВА НА
ПРЕДСТАВИТЕЛНИЯ
СМЕСЕН ХОР
„ДУНАВСКИ ЗВУЦИ“
ПРЕЗ ЮБИЛЕЙНАТА
1986 ГОДИНА**

I. Състав:	Процентно съотношение спрямо общия брой хористи	
Всичко хористи	120	
От тях: мъже	58	48,3
жени	62	51,7
II. Образование:		
Основно	3	2,5
Средно – общо	29	24,2
Средно специално	37	30,8
Полувисше	15	12,5
Висше	36	30,0
От хористите с висше образование:		
Инженери	15	12,5
Икономисти	12	10,0
III. Професионална ангажираност:		
Работници	22	18,4
Служители	31	25,8
Инженери	14	11,7
Икономисти	12	10,0
Учители	13	10,8
Медици	7	5,8
На обществено-политическа работа	2	1,7
Други	19	15,8
IV. Възрастова характеристика:		
На възраст:		
До 20 години	1	0,8
От 21 до 25	4	3,4
От 26 до 30	12	10,0
От 31 до 35	10	8,4
От 36 до 40	23	19,2
От 41 до 45	16	13,3
От 46 до 50	11	9,1
Над 50 години	43	35,8
V. Партийна принадлежност:		
Членове на БКП	22	18,4
Членове на БЗНС	2	1,6

Членове на ДКМС	24	20,0
Безпартийни	72	60,0
VI. Семейно положение:		
Семейни	88	73,4
Несемейни	13	10,8
Разведени	19	15,8
VII. Участие на хористите по брой на годините:		
До 1 година	4	3,5
До 2 години	5	4,2
До 3 години	8	6,7
До 5 години	11	9,1
От 6 до 10 г.	23	19,3
От 11 до 15 г.	25	20,7
От 16 до 20 г.	11	9,1
От 21 до 25 г.	5	4,2
От 26 до 30 г.	11	9,1
Над 30 години	17	14,1

**СЪСТАВ
НА ПРЕДСТАВИТЕЛНИЯ СМЕСЕН ХОР
„ДУНАВСКИ ЗВУЦИ“
ПРЕЗ ЮБИЛЕЙНАТА 1986 ГОДИНА**

I. ПЪРВИ СОПРАНИ

1. Албена Димитрова Андреева
2. Веселка Петрова Дедниска
3. Вярка Драгнева Маринова
4. Денка Маринова Ангелова
5. Диана Ангелова Антонова
6. Димитричка Енчева Ковачева
7. Евдокия Максимова Митева
8. Елизавета Самуилова Рекинова
9. Лилия Михайлова Спасова
10. Люба Николова Модева
11. Мари Михрянн Паликян
12. Маринка Георгиева Чакърлова
13. Пена Михова Стоянова
14. Росица Николова Ценкова
15. Снежанка Миланова Ангелова
16. Татяна Живкова Иванова
17. Татяна Петкова Тодорова

II. ВТОРИ СОПРАНИ

1. Александра Стоянова Богданова
2. Антоанета Александрова Антонова
3. Бисерка Маринова Георгиева
4. Донка Георгиева Великова
5. Донка Иванова Калинова
6. Дора Кръстева Дочева
7. Зорухи Гарабед Саркисян
8. Кръстинка Любенова Станева
9. Маргарита Георгиева Петева
10. Мария Кузманова Въткова
11. Мария Петрова Симова
12. Стефанка Димитрова Василева
13. Пенка Кирилова Пенчева
14. Татяна Георгиева Йорданова
15. Тодорка Борисова Спасова

III. ПЪРВИ АЛТИ

1. Валентина Василева Костадинова
2. Галина Пенчева Начева
3. Галина Христова Драганова
4. Елисавета Владимирова Бозева-Мурадян
5. Жанета Симеонова Стателова
6. Жулиета Димитрова Недялкова
7. Ирена Ангелова Стоянова
8. Йорданка Парашкевова Ковачева
9. Ксения Владимирова Бачинска
10. Лилия Стефанова Радева
11. Мария Аврамова Голкочева
12. Митка Славкова Петрова
13. Олга Стефанова Петрова
14. Райка Петрова Николаева
15. Росица Ангелова Попова
16. Румяна Калинова Станева
17. Румяна Маринова Чемширова
18. Тодорка Спасова Минкова

IV. ВТОРИ АЛТИ

1. Анка Фидипова Петрова
2. Величка Йорданова Дичева
3. Веселина Асенова Страшимирова
4. Виолета Иванова Колева
5. Евгения Илиева Димитрова
6. Евелина Йорданова Гочева
7. Лилия Илиева Вълчева
8. Марийка Димитрова Недева
9. Мария Николова Радулова
10. Петя Стефанова Золкова
11. Снежина Стойкова Ангелова
12. Тодорка Иванова Неделчева

V. ПЪРВИ ТЕНОРИ

1. Андрей Христов Неделчев
2. Атанас Цветанов Николов
3. Борис Стефанов Ковачев
4. Георги Дончев Цанев
5. Евтим Иванов Донеv
6. Емануил Атанасов Георгиев
7. Иван Павлов Иванов
8. Кръстьо Борисов Иванов
9. Кръстьо Тодоров Великов
10. Любен Николов Дамянов
11. Любен Христов Иванов
12. Михаил Михайлов Амнорков
13. Недялко Хинев Недялков
14. Петър Енчев Маринов
15. Румен Атанасов Радев
16. Симеон Тодоров Сяров

VI. ВТОРИ ТЕНОРИ

1. Атанас Страшимиров Пантелеев
2. Божидар Пенчев Радев
3. Бончо Маринов Яковчев
4. Георги Маринов Георгиев
5. Венелин Димитров Пенчев
6. Иван Аспарухов Иванов
7. Йордан Костов Петков
8. Кирил Костадинов Караджов
9. Милден Пейчев Кириллов
10. Пейчо Иванов Маринов
11. Петър Атанасов Григоров
12. Стефан Рачев Станев
13. Стефан Тодоров Кочев
14. Цеко Петров Пантев

VII. БАРИТОНИ

1. Ангел Георгиев Йорданов
2. Венелин Стоплов Митев
3. Генчо Стоянов Недев
4. Димитър Иванов Пенчев
5. Димитър Спиридонов Асенов
6. Златозар Драганов Драганов
7. Иван Атанасов Иванов
8. Иван Стилиянов Златев
9. Иво Севдалинов Влаев
10. Любомир Димитров Харизанов
11. Пенчо Кириллов Пенчев
12. Пламен Йорданов Калинов
13. Петър Върбанов Петров
14. Петър Радев Чакъров
15. Тодор Вълчев Гетов

VIII. БАСИ

1. Божидар Василев Николов
2. Вахе Дикрамян Алтунян
3. Георги Йорданов Пеев
4. Георги Симеонов Лазаров
5. Иван Дяков Иванов
6. Иван Минчев Иванов

„Програмите на концертите навсякъде бяха изпълнени на високо художествено ниво, показващо ярко всички положителни качества на прославения колектив: прекрасните гласови данни на всеки хорист, убедителното изпълнение както на произведенията на авторите на старинни и съвременни песни, така също и на най-добрите образци на българския фолклор и на съвременните талантиви български композитори.

Художественият ръководител на хор „Дунавски звуци“ – един от най-талантивите български диригенти – Михаил Ангелов, със своите помощници Симеон Стателов и Веселин Байчев и хормайстора Тодор Христов са извършили много голяма, прецизна и умела подготвителна работа, която многобройните благодарни слушатели, присъствували на концертите, награждаваха след всяко изпълнено произведение с аплодисменти, често превръщащи се в бурни овации.

Гастролите на хор „Дунавски звуци“ в светска Латвия бяха истински празници на хоровото изкуство на братския български народ.“

и.а. на ЛССР проф. Леонид Вигнер

7. Игнат Кирилов Кръстев
8. Любен Стефанов Йорданов
9. Марин Великов Ковачев
10. Марин Петков Станков
11. Николай Георгиев Николов
12. Никола Георгиев Николов
13. Петър Николов Станев

„Аз съм дирижирал хоровата капела „Светослав Обретенов“ и за мен хор „Дунавски звуци“ макар че не е комплектован от професионалисти, по нищо не ѝ отстъпва. Това е хор от висока международна класа. За белгийската музикална общественоност ще бъде голяма чест, ако „Дунавски звуци“ приеме да участва в нашия фестивал.“

Марис Дено
директор на международния хоров
фестивал във Фландрия, Белгия
в. „Дунавска правда“, 29.IV.1982 г.

„Днес ние станахме свидетели на изкуството на още един културен посланик на нашата братска, родна и близка България. Този колектив е носител на висока музикална култура, на искрено служене на изкуството. Изказваме благодарността си на всички организации, които осигуриха вашето идване в Ереван. Благодарим ви!“

Аркадий Казарян
отговорен секретар на Хоровото
дружество в Армения
в. „Дунавска правда“, 4.XI.1982 г.

„Изключително съм благодарен на моите приятели от Русе, които направиха престоя ми така забележителен. Рядко срещан шанс е да се прави музика с колектив като хор „Дунавски звуци“. Дълбоко съм им благодарен за сериозната подготовка и чудесното изпълнение на „Стабат матер“ от Росини за първи път в България. Сискрена надежда, че великоленните успехи, които постигате, ще ви съпътствуват и в бъдеще ви изказвам още веднъж своята благодарност.“

Рой Бохана – 1975 г.

„Пожелавам на великолепия хор „Дунавски звуци“ винаги да носи такава радост на своята публика, каквато изпитах на концерта им, изнесен в зала „България“. Покоряващото изпълнение на „Стабат матер“ от Росини ще остане незабравимо за мен!

Ще остана вечно почитател на вашето изкуство!“

Андрей Коралов

„Изключителен, емоционален, чудесен хоров колектив. За мен бе истинско творческо удоволствие съвместната ни изява в „Стабат матер“. Във възторг съм и от сърце благодаря за удоволствието, което ми достави хор „Дунавски звуци.“

Нели Божкова

„Пее хор „Дунавски звуци“! Вълнуващо! Високо художествено! Изразително! Топло, а когато трябва, внушително! Незабравимо! Bravo!“

Димитър Петков – 1977 г.

„Хор „Дунавски звуци“ е наша гордост. Нека по-често ни радва с голямото изкуство, което е постигнал и по което трябва да се равняват другите!“

з.а. проф. д-р Пенчо Стоянов

„Ще запомня завинаги съвместната работа с прекрасния хор „Дунавски звуци“. Слушал съм „Стабат матер“ само с професионални хорове, но „Дунавски звуци“ с чест ги конкурира. Пожелавам му нови изпълнителски върхове.“

Драгомир Асенов – 1978 г.

„Това бе едно ощастливяващо преживяване да музицирам с хор „Дунавски звуци“, чийто певчески възможности направиха величествено неговото участие и с изразната си сила защитиха великолепно честта на Русе. Така представянето на Деветата симфония на Бетховен се превърна в едно „СГРЯВАЩО СЪРЦАТА“ събитие!“

Със сърдечна обвързаност Ваши

Хайнц Рьогнер – 1980 г.

„На хор „Дунавски звуци“ с благодарност за великолепно изпълнение на Деветата симфония на Бетховен. Като слушател бях силно развълнуван. Готов съм да дирижирам нещо с този чудесен състав!“

Константин Илиев – 1980 г.

„Аз знаех, разбира се, стойността на вашия хор и знаех, че ще пеете „много добре“ тази вечер. Моята изненада бе във факта, че това не бе само „много добре“, а че вие надминахте всички. Вие бяхте наистина „героице“ на вечерта, истинските солисти...“

Николас Астранидис – 1980 г.

„Хор „Дунавски звуци“ стоя най-високо в този преглед на хоровете! Неговият концерт бе едно славно преживяване.

Браво на дирижента и на всички изпълнители!“

М. Декаукс – 1981 г.

„Браво! Bravo! Bravo! Сърдечно благодаря за нашия първи творчески контакт. На добър час!“

н.а. Руслан Райчев – 1981 г.

„Вечерта на 29 март ще остане паметна за мен, когато дирижирах прекрасната Деветата симфония на Бетховен заедно с вас, мили и скъпи приятели!“

Йон Бачу – 1986 г.

„Прекрасно, очарователно, извиращо от дълбините на душата изкуство! От сърцето – към сърцето! Каква изумителна вокална култура, какво възхитително пианисимо и мозъчно фортисимо! И най-малкият жест или поглед моментално извикват цяла гама живи и вълнуващи преживявания. До нови срещи!“

Ваш В. Малцев – 1986 г.

„Разрастването на самодейността след 9.IX.1944 г. доведе музикалното ни изкуство до пицен разцвет. Изникнаха голям брой прекрасни самодейни хорове. Между тях достойно място заема хор „Дунавски звуци“ от Русе.

Аз винаги с увлечение слушам изпълняваните от този хор песни и с интерес следя художествената му работа, защото този хор се намира в непрекъснат възход.“

Асен Карастоянов
в. „Дунавска правда“, 1.IV.1962 г.

... Репертоарът е най-яркият показател за неспирния възход на хор „Дунавски звуци“. Започнал с „Капитан Никола“ и „Танцуй, танцуй“, днес хорът изпълнява най-хубавото от хоровата литература: „Лиляна“ от Д. Христов, „Луд гидия“ от М. Големинов, „Урвич“ от П. Стайнов, „Зимен път“ от Шебалин, „Ехо“ от Орландо ди Ласо, Девета симфония от Бетховен и др.

Изпълнителското майсторство е на високо ниво. То е признато и потвърдено многократно от журито на прегледите на художествената самодейност. Съставът е грижливо подбран гласово, отделните партии са оцветени и изравнени във всички регистри. Ансамбълът е добре балансиран, динамично гъвкав.“

Александър Моцев
в. „Дунавска правда“, 1.IV.1962 г.

„Хор „Дунавски звуци“ показва изумителна певческа дисциплина и високо художествено ниво. Трябва да се отбележи при този хор, че неговият репертоар беше много разнообразен, а така също и изключително доброто изпълнение на някои много трудни песни.“

Трикси Кекайс
от Държавната опера в Темишоара –
в. „Дунавска правда“, юли 1956 г.

„Акапелният концерт на хор „Дунавски звуци“ се превърна в истински празник на хоровото изкуство. Хорът показва изключително висока култура и изтънчено пеене, тънко нюансиране от едва чуващо се пиано до могъщо форте, както и чудесна съгласуваност във всички вокални групи.“

И. Петров
в. „Млада гвардия“ – Киев
4.07.1986 г.

„За високата певческа култура на град Русе безспорен дял има многогодишната народополезна дейност на хор „Дунавски звуци“. Ние винаги сме се радвали на неговата одухотворена славянска звучност и музикалност. Възхищавали сме се на благородната му амбиция да се равнява с най-хубавото в града и страната ни. Тази надпревара, породена от непресъхваща любов към красивото и стоплена от дружеско доброжелателство е издигнала творческия и морален авторитет на колектива, печелила е все повече приятели и доброжелатели за неговите артистични прояви.

В този тържествен момент не можем да не подчертаем върната служба на „Дунавски звуци“ към нашата национална музика и безпределната му преданост към завоеванията на социалистическата ни родина.

Издавам нашето дълбоко уважение и признателност към труда и постиженията на хора, осяществени под ръководството на Симеон Стателов. Приветствувам с цялото си сърце и душа Михаил Ангелов, който с гореща убеденост и голям артистичен размах е поел по-нататъшния възход на многоуважавания русенски хор „Дунавски звуци“.

и.а. проф. Георги Димитров
в. „Дунавска правда“, 28.VI.1972 г.

„Великолепен хор е „Дунавски звуци“ в Девятата на Бетховен! Малко са страните, в които има такъв колектив от музиканти. Пожелавам здраве, радост и успех на всеки от състава. До нови срещи!“

Пламен Джуров – 1982 г.

„Хоровият състав от Русе – „Дунавски звуци“, е от международна класа. С искрени пожелания за всички хористи и особено с уважение за диригента.“

Йосиф Коита – 1983 г.
гл. диригент на радиооркестъра в Букурещ

„В Русе слушах едно великолепно изпълнение на ораторията „Иван Грозни“. Рядко Прокофиев да бъде музициран с такава блестяща красота и в неговата автентична музикалност, както това стана при хор „Дунавски звуци“ и филхармонията на град Русе.“

Ермано Гургани – 1984 г.
муз. критик в. „Паезе Сера“ – Рим

1

2

3

1. Симферопол'78

2. СССР'86

3. СССР'86

„Тази вечер за мен беше един голям празник! Хор „Дунавски звуци“ изнесе една изключителна концертна вечер, която го поставя на едно от първите места в хоровото изкуство.“

н.а. проф. Александър Райчев – 1984 г.

„Хорът е прекрасен в единството и музикалността си. Много бих желал още и още да се срещам с вашите хористи и не само защото те са прекрасни певци, но и поради това, че те са чудесни топли хора, големи приятели! Успех на всички вас в изкуството. До нови срещи!“

н.а. на СССР Борис Моргунов

„Когато слушах тази вечер изпълнението на този забележителен хор – вълнуващо, с покоряваща непосредственост и свежа емоционалност – през цялото време си мислех, че тази среща с това голямо изкуство е преживяване, което дълго ще помня.“

н.а. Васил Казанджиев

„Благодаря за вашето голямо изкуство! Вашият хор прекрасно пее ораторията на Прокофиев „Иван Грозни“. Желяя на вашия колектив огромни успехи!“

н.а. на СССР Ирина Архипова

МАЙСТОРИ ОТ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИТЕ СТРАНИ

МЕЛОДИИ ОТ СИННИЯ ДУНАВ

в. „Култура и живот“ – юли 1986 г.

„... Самодейният колектив от България – хор „Дунавски звуци“, в състав от 100 души подсказваше за монументалността на гениалната Девета симфония. И наистина финалът на произведението с хора в частта „Ода за радостта“ по Шилер прозвуча пламенно и мозъчно. Такова ниво на изпълнение свидетелствува за максималното приближаване в НРБ на масовото хорово изкуство до професионалното. ... Постановката и професионализъмът на индивидуалната вокална школа в този колектив е безспорна, а в това е и секретът на успеха.“

А. Ланценко
кандидат по изкуствознание

„Двадесет и петгодишнината на самодейния смесен хор „Дунавски звуци“ при читалище „Ангел Кънчев“ – Русе, е времето на неговата художествена зрелост и пълноценна културно-обществена дейност. Заедно със своя събрат – хор „Родина“ при читалище „Зора“ – Русе, хор „Дунавски звуци“ се явява пряк приемник и достоен продължител на голямото културно дело на отличните русенски народни хорове от недалечното минало – „Св. Георги“, „П.Р. Славейков“, „Добруджански хор“ и „Св. Троица“.

Стоициите концерти и участия в народни празненства, тържествени чествувания, културни, политически и други акции, въобще цялата 25-годишна вярна и предана служба на народа и на българската музикална култура съставят внушителния и обществен баланс на четвъртвековната народополезна дейност на хор „Дунавски звуци“.

Слава на неговия сърцат художествен ръководител Симеон Стателов!

Слава на хористките и хористите му – възторжени и неуморни служители на едно наистина голямо народно и културно дело!“

н.а. акад. Петко Стайнов
в. „Дунавска правда“, 1.IV.1962 г.

„... Изпълнението на песни като „Изгряло е ясно слънце“ от П. Стайнов и „Ехо“ от Орландо ди Ласо от русенския хор „Дунавски звуци“ задоволява и най-високите изисквания.“

проф. Венелин Кръстев
в. „Работническо дело“, 20.V.1956 г.

„... От богатия репертоар, с който хор „Дунавски звуци“ се представя на своите концерти, личи, че ръководството на хора при избора и подреждането на програмите се е ръководило от високоестетически схващания, съобразявало се е с вкуса на своите слушатели.

Голямото майсторство, с което се изпълняват песните, говори за високата музикална култура както на хористите, така и на диригентта. Желяя на колектива нови големи художествени успехи!“

Петър Динев – музиколог
в. „Дунавска правда“, 1.IV.1962 г.

„Русенският хор „Дунавски звуци“ притежава звучни гласове, които отговарят на изискванията за акапелно пеене, а именно – музикалност, релативен слух, ритмична сигурност, правилно произношение, интелигентност и сериозност.“

проф. Георги Златев-Черкин
в. „Дунавска правда“, 1.X.1962 г.

„Благодаря още веднъж на прекрасния хоров колектив, с чийто труд и надареност постигнахме големия успех на концерта. Благодаря на двамата дириженти Ангелов и Стателов, а също и на председателя и ръководството на хора за положените усилия да извоюваме този успех.“

Не мога да си представя по-добро изпълнение. Ако Росини беше между нас, щеше да му бъде много приятно...“

Рой Бохана
в. „Дунавска правда“, 23.I.1975 г.

„Най-голямата заслуга за доброто представяне на „Стабат матер“ имаше русенският смесен хор „Дунавски звуци“: прецизен, преодолял често срещаното безличие на звучността при смесените хорове, гъвкав в реакциите си към диригентския жест. Направи впечатление например внезапно пианисимо след мощно изградената кулминация преди репризата във финала. Той прояви рядко срещани качества на смесен хоров състав...“

А. Чобанова
в. „Дунавска правда“, 12.I.1977 г.

„Неслучайно откриваме нашия фестивал с концерт на българския хор „Дунавски звуци“. Този чест той е заслужил с крупните си международни успехи и със своята голяма популярност в много страни...“

Михалис Пападопулос
кмет на град Солун, Гърция
в. „Дунавска правда“, 23.XI.1979 г.

„Аз съм щастлив, че имах възможност да дирижирам чудесния български хор „Дунавски звуци“. С удоволствие бих застанал отново на диригентския пулт пред този хор.“

Жорж Тимис
главен диригент на Солунската филхармония
в. „Дунавска правда“, 23.XI.1979 г.

„Най-важното за мен е сътрудничеството, което започнах с такъв забележителен хор. Без колебание мога да кажа, че „Дунавски звуци“ е хор от висока международна класа и аз изпитах голяма радост от неговите очарователни, прекрасни изпълнения.“

Жан Клод Казадесю
главен диригент на симфоничния оркестър
в град Лил, Франция
в. „Дунавска правда“, 29.IV.1982 г.

„Най-сърдечно ви поздравявам за големия успех – една първа и четири трети награди, които хор „Дунавски звуци“ завоюва в Международния хоров конкурс в град Мидълсброу, Англия. Ние високо ценим вашата неуморна работа за постигане на изключителни художествени резултати, вашия принос за патриотичното и естетическото възпитание на народа ни, за издигане на международния престиж на родната социалистическа култура. Ревностен радетел за създаване и разпространение на художествени ценности, хор „Дунавски звуци“ изкова традиции, култивира здрав естетически вкус. Със своята богата обществено-полезна дейност и високи художествени постижения той стана еталон в хорово-изпълнителското ни изкуство, представяйки се достойно и неведнъж както в националните ни прояви, така и на международните подиуми.“

Анна Тричкова
генерален директор на Центъра
за художествена самодейност
6.VIII.1980 г.

„Блестящо бе изпълнението на хор „Дунавски звуци“ в това крупно произведение. Ансамбъл с вече утвърдено име, той показа и този път завидно майсторство в изграждането на такава голяма музикална творба като „Стабат матер“ от Росини. Това е хор с голям звуков диапазон – от красиво пианисимо до обемна звучност, здрава и блестяща във фортисимо. Истинско удоволствие бе да се чуе такава великолепно изпълнение като това на финалната хор.“

А. Радославова
в. „Дунавска правда“, 23.I.1975 г.

1. Пред двореца в Ливадия – 1986 г.

2. СССР '86

2

„Достоен партньор на Русенската филхармония при изпълнението на ораторията „Иван Грозни“ от Прокофиев бе Представителният смесен хор „Дунавски звуци“ с главен художествен ръководител з.а. Михаил Милков и диригенти Симеон Стателов и Арто Чевчиян. Изпълнителските му постижения в части като „Многая лета“, „Клетвата на опричниците“ и др. открояха респектиращите му творчески възможности.“

Лъчезар Каранлъков
в. „Отечествен фронт“, 14.VI.1984 г.

„На хоровите епизоди, на масовите сцени в ораторията „Иван Грозни“ от Прокофиев бе придадено особено значение. В тях е претворен музикално образът на руския народ. В изпълнението им убедително се откроя хор „Дунавски звуци“, отлично подготвен от диригента Михаил Милков. Добре ансамблово споен, той звучеше мощно и балансирано.“

Стоян Ангелов
в. „Земеделско знаме“, 21.V.1984 г.

„Рикардо Мути беше мечтаният диригент за нашия добър френски национален оркестър. Със своето изпълнение той накара да изпъкнат цветовете, кръвта и златото по блестящ начин. Хористите на Радио Франс, подкрепени от хористите на „Дунавски звуци“, бяха превъзходни и изпълнението им бе пропито с чувство...“

Пьер Пьоти
в. „Фигаро“, 23.XII.1984 г.

„За изпълнението на „Иван Грозни“ ме привлякоха типичната славянска звукова мощ в широкия гласов диапазон на хор „Дунавски звуци“. Мисля, че ми допадна гласовата характерност на хора – наситено, сочно, бляскаво и същевременно благородно звучащи, темброво оцветени хорови партии. Не е трудно да се предположи, че и сега предложението, което направих за съвместно изпълнение на кантата „Александър Невски“ от Прокофиев беше продиктувано от такива съображения.“

н.а. Алипи Найденов
в. „Дунавска правда“, 6.III.1986 г.

„В нашето време на борба за мир символично прозвуча Бетховеновата Девета симфония, защото химнът на мира и дружбата на земята сля в едно гласовете на нашите два братски народа. Щастливи сме да чуем българския хор „Дунавски звуци“, който вече 50 години прославя гения на българския народ в цяла Европа, по целия свят. Днес за всички нас е празник. Днес българският народ ни изпрати най-скъпото си – своята душа, своите песни...“

н.а. на УССР Сергей Козак
в. „Дунавска правда“, 16.VII.1986 г.

„Прекрасен концерт. Изумен съм, че един самодееен колектив се представя на такава изключително високо професионално ниво.“

Станислав Колтунюк
първи зам.-министър на културата на УССР
в. „Дунавска правда“, 16.VII.1986 г.

„Акапелното пеене беше чисто и безукорно, интонацията – прекрасна, ансамбълът – завършен, а на репертоара може да се завиди – от народните песни до крупните класически форми. Благодаря на случая, че ме срещна с вашето неповторимо изкуство.“

Василий Немец
хоров диригент, композитор, педагог
в. „Дунавска правда“, 16.VII.1986 г.

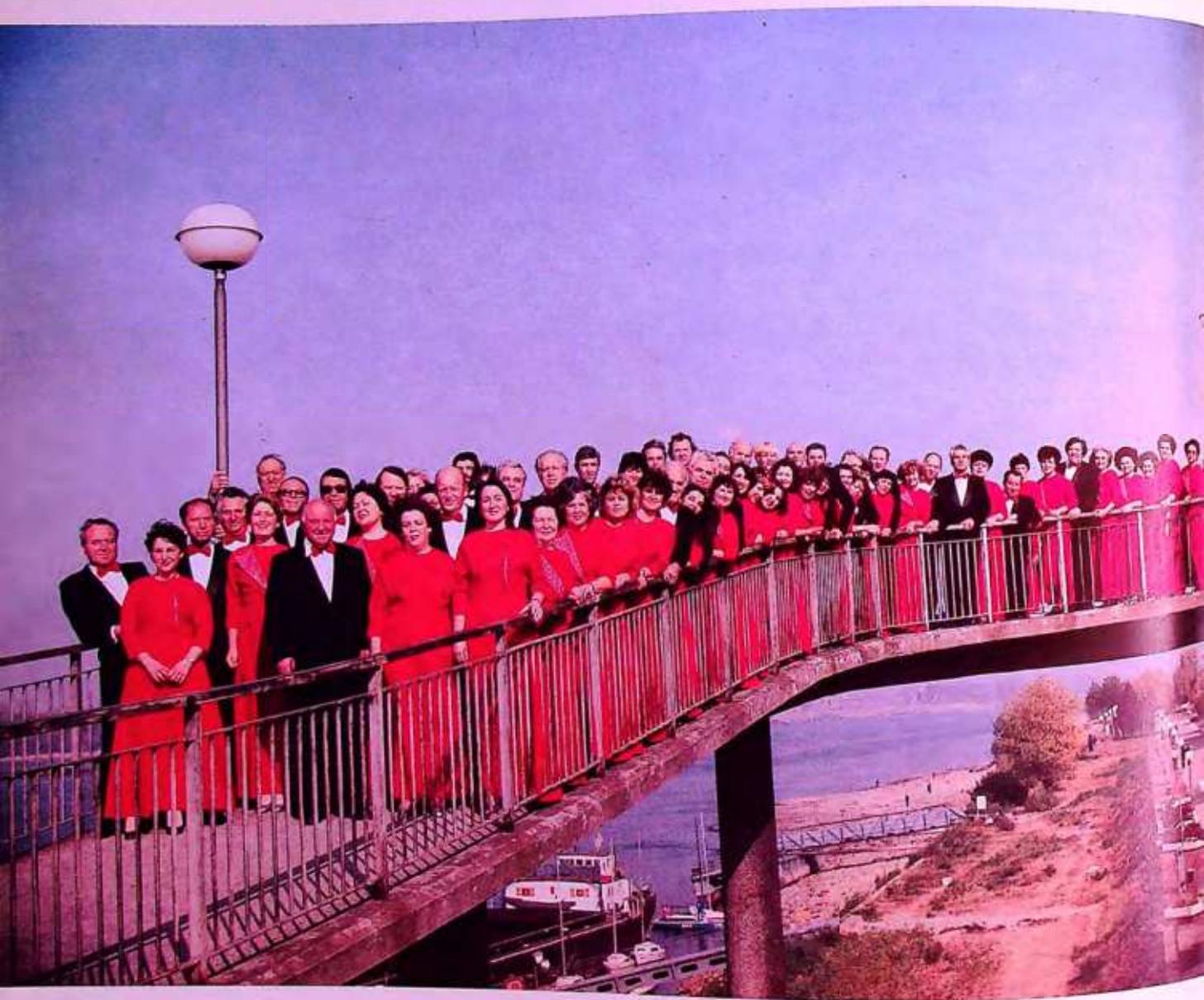
„Този концерт се превърна в още едно ярко свидетелство за голямата дружба между българския и съветския народ, която крепне от година на година. В тази зала присъствуваха жители на нашия район, преселници от Чернобилския район, посланици на много области на Украйна, които са дошли тук да изграждат жилища за пострадалите. Ние всички ви поднасяме нашата дълбока благодарност, от все сърце и душа се радваме на тази среща.“

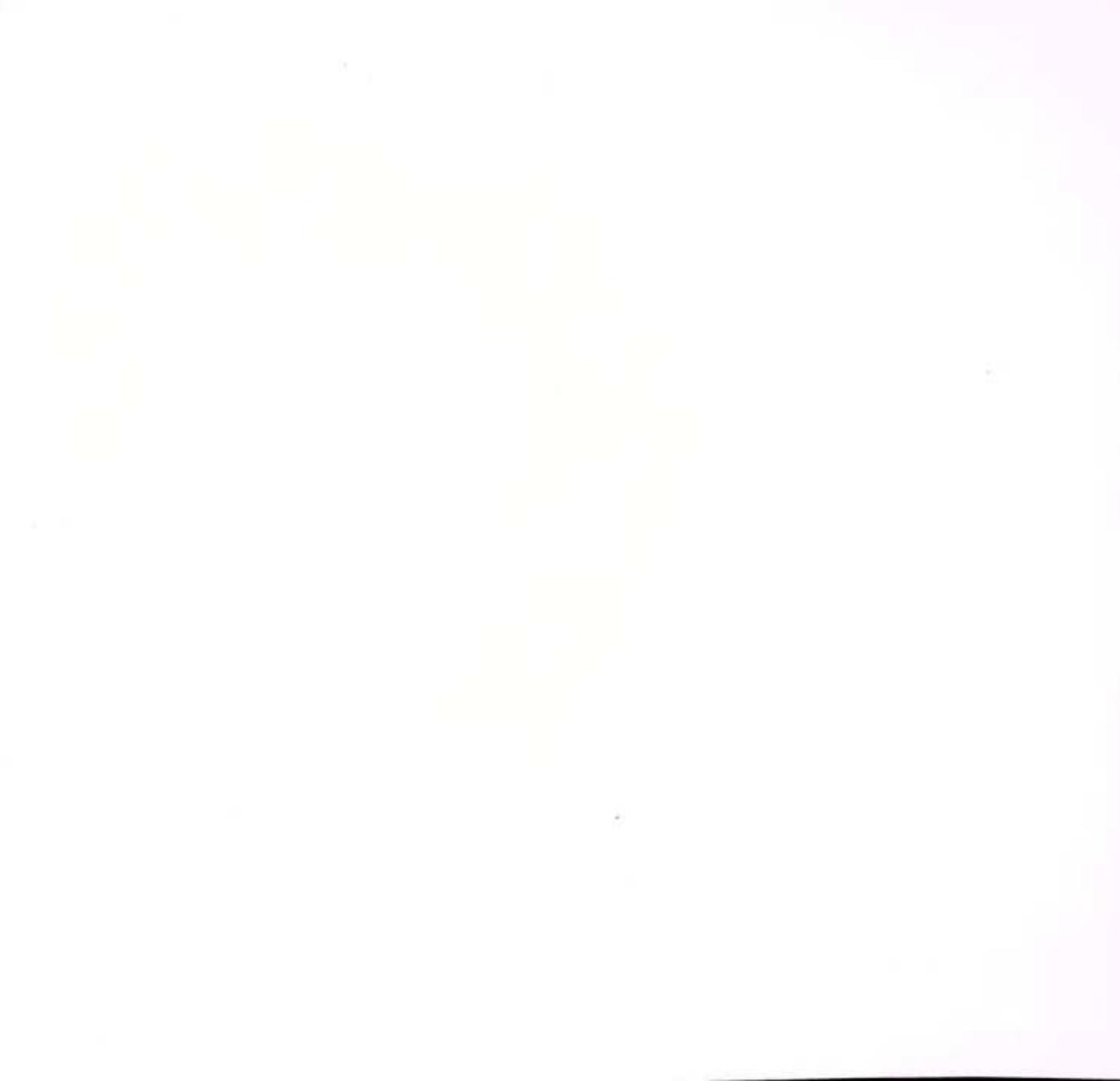
Олга Щербина
секретар на Районния комитет
на Комунистическата партия на Украйна
в. „Дунавска правда“, 18.VII.1986 г.

„Мути, това е едно наелектризиращо присъствие, една фуга, една пламенност, подкрепена от блестяща техника. Той два пъти дирижира производението „Иван Грозни“ от С. Прокофиев за меломаните в зала „Плейел“ и за слушателите на Франс-мюзик. Хористите на Радио Франс заедно с хор „Дунавски звуци“ акцентуваха върху цялостното развитие на действието. Те бяха велико-

лепни в трагичните моменти, предадени по славянски начин и ни накараха да потръпнем. Дори без визуалните образи на Айзенщайн епопеята „Иван Грозни“ развълнува сърцата, предизвика въображението.“

Клод Самуел
в. „Матен“, 24.XII.1984 г.

50 години
представителен смесен хор
„Дунавски звуци“
Съставители:
инж. Георги Богданов
Димитър Кръстев
Художник: Георги Цачев
Техн. редактор: Весела Фурнад-
жиева
Коректор: Антоанета Абрашева

Международна фондация
„Людмила Живкова“
Печатница
с информационно-издателски
център

